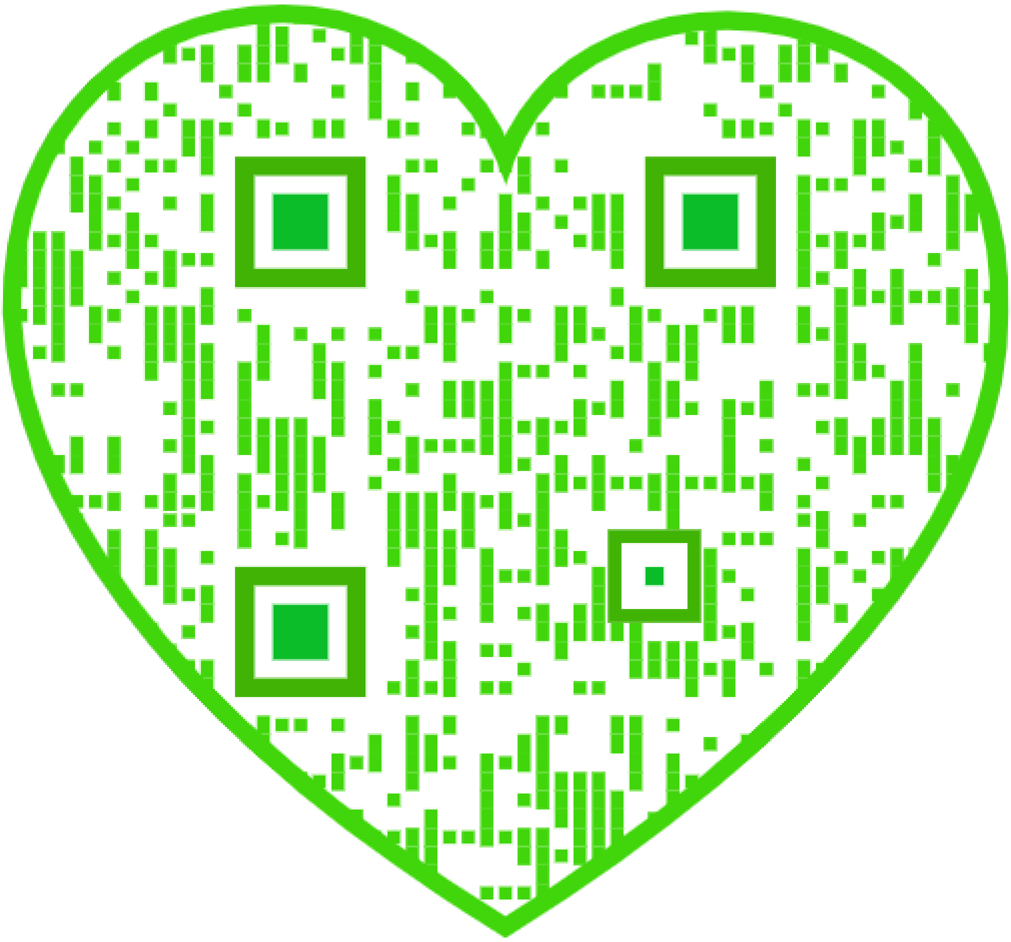

519.

OK
Mul. b
B

EXLIBRIS
VAN EEN VOORBIJGANGER

CAMINO DE SANTIAGO
N°

BERNARD EN JULIA.

TER DRUKKERIJ VAN DE ERVEN SUSAN.

BERNARD EN JULIA,

OF DE

Voorbeeldige Kinderen.

EENE GESCHIEDENIS.

Vrij naar het Hoogduitsch.

VAN

HEINRICH MULLER,

DOOR

T. VAN SPALL.

Met Plaatjes.

Blads. 19.

J545

te 's Gravenhage, bij

A. KLOOTS.

I 1850

VOORREDE.

Aan mijne jeugdige lezers en lezeressen wordt in deze bladen eene geschiedenis aangeboden, welke ik vertrouw, dat zij met genoegen en met nut voor hun zelven zullen lezen; het is de geschiedenis van kinderen, die hunne ouders reeds vroeg verloren, en tot hunne vertroosting en hun geluk ondervonden, dat God een Vader is van weezen, inzonderheid als zij naar goeden raad hooren, Hem lief hebben en vreezen. Daarom wenschte ik dit werkje gaarne in handen te zien van zoodanige kinderen, die het verlies hunner ouders te betreuren hebben, en, door eene getrouwe aanwending hunner vermogens, zich den weg willen banen, om, in welken stand ook, den goddelijken zegen te ondervinden, en voor de maatschappij nuttig te zijn.

Maar ook gij, jonge lieden! die zeggen kunt: mijne goede ouders leven nog, zult uit

dit verhaal leeren, welk eenen schat gij in dezelve van God ontvangen hebt. O, als gij dit onder het lezen mogt gevoelen, als het voorbeeld van Bernard *en* Anna, *van* Emilius *en* Julia, *op uw teeder gemoed indruk maakt, zoo dat gij wenscht en u benaarstigt, om u zoo kinderlijk dankbaar en liefderijk te gedragen, als zij deden, dan zult gij daardoor uwe ouders waardiglijk vereeren, en hun eene vreugde bereiden, welke in zegeningen op u zal terug keeren, vooral dan, wanneer zij u eens als weezen moesten achter laten — hetgeen God verhoede!*

V. VAN SPALL.

INHOUD.

1. Weldadigheid . . . . Bladz. 1.
2. De Barmhartige Moeder — 17.
3. Hulpelooze weezen blijven niet verlaten . . . — 30.
4. De verdwaalde . . . . — 45.
5. In geene zaal zag men schooner schilderij . . — 61.
6. Gevaar en redding . . — 77.
7. Het geschenk. . . . . — 88.
8. De uitwerking eens briefs — 103.
9. Een vreugdefeest . . . — 116.
10. De gewigtige dag voor jonge lieden . . . . . — 129.

INHOUD.

11. Moeder laat zich verbidden . . . . Bladz. 143.
12. De broederliefde . . . . — 157.
13. Het bruidspaar . . . . . — 173.
14. Het huwelijksfeest . . . — 188.
15. De gevaarlijke ziekte . . — 202.
16. Het loon der deugd . . . — 219.

BERNARD EN JULIA,

OF DE

VOORBEELDIGE KINDEREN.

1. Weldadigheid.

In een vruchtbaar dal, ten oosten door boschrijke bergen omgeven, met eene door hetzelve stroomende rivier, en vol van aangename en bevallige natuurtooneelen, lag het dorp *Schoonendaal*, aan een vischrijk meer, hetwelk, grootendeels van steile, rotsachtige oevers omringd, gelijk een spiegel, bij stil weder, des daags het glansrijke beeld der zon, en des nachts den fonkelenden sterrenhemel in zijne pracht aan het oog vertoonde.

Van uit het dorp, welks woningen meest alle op eene met boomgaarden beplante hoogte

bij, om de minzaamheid jegens elkander te onderhouden en te doen toenemen.

Aan den achtjarigen knaap Bernard, dit was de voornaam van den predikant Lane, viel ongetwijfeld het beste lot ten deel, en het is voornamelijk diens geschiedenis, welke wij in dit geschrift onzen jeugdigen lezers en lezeressen willen verhalen.

In *Boschberg*, een uur van *Schoonendaal* gelegen, leefde eene predikants-weduwe, eene vrouw nog in de kracht van haar leven. Van het vermogen, dat haar overledene echtgenoot had nagelaten, hetgeen hij voor de zijnen gespaard en door vlijt verkregen had, kon zij onbezorgd leven, en hare beide kinderen, Julia en Emilius, overeenkomstig hunnen stand laten opvoeden. Zij was eene verstandige en weldadige vrouw, welke, na den dood des braven predikants, voortging met weldoen, en dat was eene groote vreugde voor haar hart.

Den kleinen Bernard, toen in hare nabuurschap wonende, had zij menigmaal, wanneer zij met hare kinderen ging wandelen, met zijne jongere broertjes en zusjes aardig

en vriendelijk zien spelen. Hij gaf haar op de vragen, welke zij hem deed, aanstonds een bescheiden antwoord. Zijn kinderlijk open gelaat, zijne heldere oogen, zijn hoofd met blonde gekrulde haarlokken bevielen haar zoo zeer, dat zij eens met nadruk tot hem zeide: Bernard, gij zijt een allerliefst kind. De knaap sprak geen woord, maar hij lachte met innige vreugde haar vriendelijk toe. Het was voor de goede vrouw eene regt treurmare, toen zij hoorde, dat Bernards vader, de vlijtige, eerlijke tuinman Lane, gestorven was, en zeven onmondige kinderen naliet, wier getrouwe verzorger hij geweest was. Op de eerste wandeling, welke haar naar de kleine woning leidde, waarin thans nood en jammer heerschten, vond zij Bernard met eene jongere zuster op den dorpel zitten. De beide kinderen zagen voor zich neder, en Bernard hield zijne zuster bij de hand; de weduwe stond stil en zeide: arme kinderen, gij zijt zeker wel bedroefd. — Bernard liepen de tranen over de wangen, toen hij opzag en met eene bevende stem zeide: zeer bedroefd zijn wij allen, want onze geliefde vader is begraven en onze

arme moeder houdt niet op met weenen. — Waar is uwe moeder? vroeg zij. — In huis, was het antwoord.

Als de predikants-weduwe met hare beide kinderen binnen trad, kwam de bitter weenende vrouw haar tegen. Ach! zuchtte zij, hoe ongelukkig ben ik, door den dood van mijnen man, met mijne kinderen geworden! — De vrouw was van droefheid geheel buiten zich zelve, en ging voort, toen de kleinen om haar stonden, terwijl zij op hen wees, en zeide: wie zal nu dezen voeden en kleeden?

O, gij kleingeloovige, zoo sprak de weduwe, Hij, die de jonge raven hoort, als zij roepen, en de lelien des velds kleedt, zou die niet voor uwe kinderen zorgen? Vertrouw op God, dan zult gij u niet onmagtig en verlaten gevoelen; uwe kinderen zullen noch verhongeren noch naakt gaan; weezen vinden in den nood doorgaans weldoende menschen, die zich hunner erbarmen. Ween en klaag niet zoo sterk, gij kunt ook ziek worden, en dan ware het voor uwe kinderen nog erger.

Thans wendde zich de predikants-weduwe

tot haren Emilius met de vraag: wat dunkt u, wanneer ik den kleinen Bernard tot mij name, dan hadt gij eenen goeden speelmakker? — Blijde antwoordde de knaap: lieve moeder, doe dat, gij weet toch, dat ik altijd veel van Bernard gehouden heb, en gaarne had, dat zijn vader hem medebragt, als hij bij ons in den tuin kwam werken.

Emilius vatte Bernard bij de hand, en zeide tot hem met een vrolijk gelaat: Bernard, gij gaat met ons, Julia houdt ook veel van u; mijn beste speelgoed schenk ik u.

Bernard scheen te lagchen, maar hij sprak geen woord, zag zijne moeder aan, alsof hij haar wilde vragen: wat zal ik doen?

Het is volkomen ernst, lieve vrouw Laue, zeide de predikants-weduwe tot haar, dat ik uwen Bernard aanstonds wensch mede te nemen, om hem bij mij te houden. Wilt gij hem aan mij toevertrouwen? — Beste jufvrouw, was het antwoord, o, hoe gaarne vertrouw ik u mijn kind toe! niet dan louter goeds kan hem in uwe woning wachten; maar ik heb mijnen man verloren, en nu

zou ik van **Bernard** scheiden! — O, gij teedere, liefdevolle moeder, hernam de predikants-weduwe, hoe prijs ik u! Neen, ik gevoel het, dat zou in weinige dagen te veel zijn voor uw hart, dat zoudt gij niet kunnen dragen; zoo lang uwe kinderen geen gebrek lijden, kunt gij die niet van u laten gaan: grooteren schat op aarde hebt gij niet, dan uwe kinderen, en dierbaarder zijn ze u, dan den rijken al zijne goederen. — Behoud uwen **Bernard**; hetgeen hij noodig heeft, dat zal hij wel bekomen; laat hem echter dikwijls bij mijnen **Emilius** komen, opdat de knapen met elkander spelen.

Met eene bedroefde houding vroeg **Emilius** den kleinen **Bernard**: wilt gij dan niet met ons gaan? bij mijne moeder hebt gij het zeker veel beter, dan hier, en dan maken wij zamen weder een tuintje, en spelen met de konijnen.

Neen, antwoordde **Bernard**, van mijne moeder scheid ik niet, al kon ik het bij u nog zoo goed hebben. — **Emilius** liet de hand van **Bernard** los en zag hem met een donker, bijna toornig gelaat aan; dit merkte zijne moeder en sprak: **Emilius**!

kus het kind, dat zulk eene liefde voor zijne moeder heeft, dat hij liever gebrek lijdt, dan van haar scheiden wil, schoon hij ook alles had, wat hij begeerde.

De predikants-weduwe nam de wandeling met hare kinderen weder aan; zij verhaalde hun onder weg van de goedheid en weldadigheid van hunnen gestorvenen vader, roemde zijn medelijden jegens de armen, en hoe veel goeds hij bijzonder aan weezen deed. Wordt, zeide zij, tot tranen bewogen, zoo menschlievend, vriendelijk en behulpzaam, als uw goede vader was, wiens ligchaam reeds vier jaren in de aarde rust, en zoete vreugde zal uw hart gelukkig maken; gij geniet dan de achting van alle brave menschen, en de Vader in den Hemel ziet goedgunstig op u neder.

Zoodra waren zij niet in de woning aangekomen, of **Emilius** herinnerde zijne moeder aldus aan hare goede belofte: moeder, ik heb nog oude kleederen, zal ik ze naar **Bernard** brengen? . . . — Zij knikte en zeide: gaarne wil ik woord houden, en u de vreugde verschaffen, van den lieven **Bernard** een geschenk te doen. — Nauwe-

lijks had zij dit laatste woord gesproken, of Julia vroeg: moeder! zullen dan de kleine meisjes niets krijgen? dat zou haar bedroeven en zij zijn toch even zoo goed als hare broeders. Ik heb ook afgelegde kleedingstukken. — Wel ja, meisje, hernam de moeder, al het geen gij niet meer dragen kunt, zoek dat te zamen, laat het mij zien, en wanneer het avond is, zult gij met Maria — zoo heette de dienstmaagd — het goed naar vrouw Laue brengen. — Waarom niet nu, op den dag? vroeg Emilius. — Daarom niet, jongetje, wijl men ongemerkt en zoo veel mogelijk in stilte moet weldoen. Met weldaden, die men den armen bewijst, moet men althans niet pralen, dat kan hen bedroeven, en maakt ons bij anderen verachtelijk; slechts de hulp, die wij hun betoonen, behoort onze vreugde en belooning te zijn.

Als nu de schemering ingevallen en het avond geworden was, gingen de beide kinderen, met allerlei kleedingstukken beladen, naar het klaghuis. Hoe verheugden zij zich inwendig, dat zij aan de ongelukkige kinderen de geschenken konden brengen! Zij

spraken daar zacht over met elkander. Maria, met eene draagmand aan den arm, waarin allerlei mondbehoeften waren, volgde hen achterna, en daar zij zoo snel voortliepen, moest zij hun verzoeken, wat langzamer te gaan.

In de woning bevond zich de weduwe, met hare kinderen, bij eene duisterschijnende lamp; de grootere kinderen hadden de handen gevouwen, terwijl de moeder, naar de prijzenswaardige gewoonte des vaders, het avondgebed met hen deed, toen eerst Emilius, en daarna Julia en Maria, de kamer binnentraden. Het gebed was geëindigd, toen Emilius Bernard naderde, en met eene luide, vrolijke stem zeide, terwijl hij de geschenken voor hem nederleide: dat alles is het uwe; moeder geeft het u, en ik breng het u .... Bernard bedankte hartelijk. Julia echter verdeelde hare kleederen onder twee kleine meisjes en zeide tot de andere: wees maar niet bedroefd, dat gij thans niets krijgt, hetgeen ik nu het eerst van mijne kleeding mag afleggen, dat zult gij hebben.

Maria legde de brooden, het zout, de

boter en kaas, het spek enz., op de tafel uit, zoodat dezelve vol was; zij zeide: mejufvrouw laat u groeten en zend u hier eenige eetwaren, morgen om dezen tijd bekomt gij eenen zak aardappelen; gij moet maar niet wanhopen.

In het treurhuis werd het blijde; het was als of er Engelen verschenen waren, die vreugde hadden aangebragt. Bernard monsterde zijne geschenken, terwijl hij over den schat, welke hem geschonken was, opgetogen stond. De weduwe echter zeide: ach, hoe goed is de jufvrouw! als alle menschen, die den armen kunnen helpen, zoo medelijdend waren, zouden er geene ongelukkigen op de wereld zijn. — Maria antwoordde: hetgeen zij eenigzins ontbeeren kan, dat zult gij gewis bekomen.

Terwijl de kinderen, even als op den avond voor het kersfeest (*), zich met elkander verheugden, was de predikant Rudolf met zijne vrouw en zijne beide zonen, Karel en Willem, bij de predikants-weduwe

(*) De kersavond is in *Duitschland*, wat voor u, kinderen, de St. Nikolaas-avond is.

ten bezoek gekomen. De beide familien leefden met elkander in de beste verstandhouding. De predikant was een goed, vriendschappelijk man, en zijne echtgenoote was schrander, nadenkend en beoefende getrouw en naauwgezet hare pligten als moeder. Somtijds echter was zij in eene kwade luim, veroorzaakt door smartelijke hoofdpijn, welke zij niet geduldig wist te verdragen; het was ook een gebrek in haar, hetgeen haren echtgenoot menigmaal verdrietig maakte, dat zij, zonder gierig te zijn, te angstvallig voor het aardsche zorgde, en voor hare kinderen wat veel wilde verzamelen. Van daar kwam het ook, dat zij, jegens behoeftigen, niet altijd dadelijk zoo milddadig was, als zij konde en haar man wel wenschte. Zij berispte hem somtijds, dat hij te veel voor de armen uitgaf, en, om de rust in huis te bewaren, moest hij in het weldoen dikwijls zeer geheim zijn. Het scheen haar niet te verbeteren, als hij menigmaal zeide: de grootste schat onzer kinderen is niet geld en goed, maar wel een verstand, rijk in kennis, een vroom hart en groote deugden, zonder welke men noch geacht noch

gelukkig leeft. Voor het overige bezat de vrouw, als echtgenoote en moeder, achtenswaardige eigenschappen. Zij was de geliefde vriendin der predikants-weduwe, en wist anders niets in haar te berispen, dan dat zij veel te gul naar hare inkomsten was, en in dit opzigt te weinig aan hare kinderen dacht.

Waar is dan Emilius, vroeg Willem; toch niet met Julia op reis? — Zij zullen terstond wederkomen, lieve Willem, zij zijn even uitgegaan, antwoordde de weduwe. — Alleen? vroeg Willem. — Neen, niet alleen, Maria is bij hen. — Waar zijn zij dan heen, kan ik hen niet opzoeken? — Een weinig geduld, beste jongen, zij zijn naar de oude vrouwe Laue en zullen spoedig terug komen. — He, (*met verwondering*) naar de arme vrouw Laue, wier man overleden is! — Dit verwondert u, Willem! en gij wildet gaarne weten, wat zij daar doen? uit medelijden met de arme weduwe, brengen zij haar een oud kleedje. — Moeder, vroeg Willem, kunnen wij dat ook niet doen, wij hebben toch ook wel afgelegde kleederen. — Ik denk wel van ja, zeide zijne moeder, die

zich hier over niet verder wilde uitlaten.

Gij kiest, hernam de predikant tot de weduwe, bij uwe kinderen, de beste wijze, om hen aan de deugden van weldadigheid en menschenliefde te gewennen, en, wat baat ook al het onderrigt over barmhartigheid jegens ongelukkigen, wanneer men den kinderen geene gelegenheid geeft, dezelve te beoefenen. Velen hebben schoone woorden, maar de goede daad ontbreekt er aan, en daarmede ook het loon, hetwelk iedere deugd met zich brengt.

Vrolijker dan ooit verschenen beide de kinderen met Maria in de kamer en verhaalden, hoe zij de arme weezen in het gebed hadden aangetroffen, en hoe de moeder, uit dankbaarheid, tot schreijens toe was bewogen geweest, en dat de kinderen over de geschenken zich verblijd hadden, alsof hun het grootste geluk ware te beurt gevallen. De goedhartige Emilius riep uit: ik zou wel zeggen, dat ik bij eenig geschenk nimmer zoo blijde geweest ben, als deze kinderen waren. Morgen komt Bernard eens bij mij, en ik ben verheugd over zijne komst: hij is een beste jongen.

Julia wilde ook vertellen, hoe de moeder der arme weezen opgezien en zich verheugd had, maar haar werd het stilzwijgen opgelegd, en zoo zweeg ook Maria en verwijderde zich uit de kamer.

Over de weduwe Laue werd nog veel gesproken; de predikant zeide: weldadige harten moeten haar bijstaan, zij is alleen veel te zwak, om zeven onmondige kinderen op te voeden; als de nood grooter wordt, dan wenschte ik wel, dat mijne vrouw de kleine Anna, een allerliefst kind, tot zich nam, dit zou haar al spoedig van eenige dienst zijn. — De predikants-vrouw zette een ernstig gelaat en sprak: zoo iets wil wel overwogen zijn; men oogst voor soortgelijke weldaden vaak ondank in, vooral wanneer de aangenomene kinderen mislukken, en men neemt eenen zwaren pligt op zich. —

Ja, zeide de predikants-weduwe, ik heb mij reeds den kleinen Bernard uitgekozen; dit kind is schrander en doet iets goeds verwachten; mij dunkt, het kan eenmaal een man in de wereld worden, althans iemand, waaraan ik vreugde beleef. De moeder wil echter niet van hare kinderen scheiden, en

Bernard schijnt liever met haar gebrek te willen lijden, dan haar verlaten; dat noem ik eene voortreffelijke moeder en eenen goeden zoon: waar de kinderliefde reeds zoo vroeg zulke schoone vruchten draagt, daar laat zij voor de toekomst alles goeds verwachten.

---

2. De Barmhartige Moeder.

Eens, dat de school uit was, welke Bernard bestendig bezocht, wilde Emilius hem herinneren, dat hij des namiddags tot hem kwame; maar de knaap was niet in de school, en dit gebeurde zelden. Hij vroeg Nikolaas, die naast Bernard woonde: weet gij niet, waarom Bernard heden niet in de school was? — Mijn vader zeide, antwoordde de knaap, dat zijne moeder in dezen nacht zeer ziek is geworden, en dat hare kinderen heden vroeg aan haar bed stonden en smartelijk weenden, omdat zij vreesden, ook hunne goede moeder te verliezen, het smart mij, de kinderen zijn zoo goed.

Emilius ijlde van Nikolaas weg met de woorden: ach, de goede Bernard! wanneer hem zijne moeder ontviel! — Moeder! sprak hij op eenen klagenden toon, als of hem een groot ongeluk overkomen ware, denk eens, Bernards moeder is zoo ziek geworden, dat de kinderen voor haar bed staan te weenen; kunt gij hen niet helpen?

Verschrokken vroeg de predikants-weduwe: is het dan zeker, dat vrouw Laue ziek is? — Zoo heeft mij Nikolaas gezegd, antwoordde Emilius, en deze is een jongen, die niet liegt. Waarom zou ook Bernard uit de school gebleven zijn, welke hij gewis niet zonder noodzakelijkheid verzuimt?

De weduwe wist het niet, dat vrouw Laue aan dezelfde aanstekende ziekte onderhevig was, waaraan haar man, voor eenige dagen, gestorven was, en zeide daarom tot Emilius en Julia: komt mede, wij zullen gaan zien, hoe de arme lieden het maken, en of wij hun den noodigen bijstand kunnen bieden. Het is geene verdienste, de woningen te bezoeken, waar gezondheid, rijkdom en vreugde heerschen:

de kranken en armen, de treurigen behoeven het vooral, dat men hen niet alleen laat lijden; het is goed voor u, lijdenden te zien, opdat gij, die zoo gelukkig zijt, leert God te danken, medelijden te hebben en barmhartigheid te oefenen omtrent de ongelukkigen. Het huis des blijden is vaak vol gasten, terwijl de hut des verslagenen en behoeftigen ledig is.

Zij kleedde zich spoedig aan en ging met hare kinderen naar de weduwe Laue; vooraf echter stak zij eenig geld bij zich. Moeder, vroeg Emilius, wat wilt gij dan met dat geld? — Aan de arme vrouw geven, wanneer zij het noodig heeft. — Kan ik dan ook uit mijnen spaarpot niet wat medenemen? — Gij en Julia kunnen ieder eenen halven gulden schenken. — Een kind, dat een geschenk ontvangt, kan niet zoo blijde zijn, als deze beide kinderen waren, dat zij deze gift konden geven.

Al de kinderen waren om de zieke moeder verzameld; de oudste legden eene troostelooze droefheid aan den dag. Voor het bed, op een bankje, stond eene waterkruik, waaruit de zieke haren brandenden dorst

leschte. Toen Bernard de predikants-weduwe bemerkte, zeide hij, overluid weenende: ach, onze lieve moeder is zeer ziek! de goede God ontferme zich over ons en neme haar niet van ons weg; anders zijn wij geheel ouderloos.

De predikants-weduwe plaatste zich voor het bed der zieke en sprak met haar, terwijl Emilius den schreijenden Bernard de tranen van de wangen afdroogde, hem met zachte woorden zocht te vertroosten, en hem zijn tienstuiversstuk in de hand drukte.

Toen de weduwe bij vrouw Laue naar den aard harer ziekte vernam, zeide deze: het is waarschijnlijk dezelfde ziekte, waaraan mijn goede man stierf, en welke mij met hem zal vereenigen; had ik deze kleine kinderen niet, dan mogt mijn einde nog heden komen; maar die arme wormen liggen mij aan het hart; wanneer zij bij vreemde lieden eens hard behandeld werden! . . . .

Lieve vrouw Laue, laat het aan God over, hoe het Hem behage. Men vindt altijd nog menschen, die zich over uwe kinderen zullen ontfermen, gij moogt niet wan-

kelmoedig worden. Al hadt gij ook dezelfde ziekte van uwen man, zoo volgt daaruit nog niet, dat gij sterven zult; aan het leven eener moeder is zeer veel gelegen, ik zal daarom eenen geneesheer laten komen, daarna zal ik u eene soep bezorgen, welke u versterken zal, en over uwe kinderen moet gij u niet bekommeren, doch langer spreken zou maar vermoeijen en niet gezond maken.

De vrouw verwijderde zich met hare kinderen en hoorde den dank der zieke weduwe niet, welke met tranen verzeld ging. Julia wierp, bij het henen gaan, haar geld op het bed; Anna zag het geld het eerst en zeide: hier is geld, dat heeft Julia daar gelegd, welk een goed meisje! — Ik heb ook tien stuivers, zeide Bernard, die drukte mij Emilius in de hand en fluisterde mij daarbij in het oor: koop iets voor uwe moeder, wat zij gaarne eet. — Getroffen sprak de moeder: bid tot God voor deze goede menschen, die zulk een hartelijk belang in ons stellen; de Heer verlaat ons niet; geene dienst heb ik deze vrouw bewezen, welke zij vergelden moet. Wij zijn arm en gering, en zij erbarmt zich on-

zer, haar loon zal groot zijn in de Hemelen; mij wil zij eenen geneesheer bezorgen, en voor u zorgen, zoo lang ik ziek ben; en zoo weldadig de moeder is, zijn ook de kinderen.

Toen hun vader, de predikant Augustin, stierf, vielen de tranen der armen op zijn graf, en men hoorde menige stem klagen: onze weldoener is niet meer, die niet alleen barmhartigheid predikte, maar ook beoefende. Waar hij met goeddoen moest ophouden, daar vervolgde zijne vrouw, en zet het sedert vier jaren voort, tot op den huidigen dag: o driewerf zalig gij, die barmhartigheid doen kunt, en werkelijk doet.

Vele moeite moest mejufvrouw Augustin aanwenden, eer zij voor geld eenen wagen kon bekomen, die naar de naaste kleine stad reed, om eenen geneesheer te halen! het was in den oogst-tijd, en niemand wilde het inzamelen uitstellen; eindelijk vond zij eenen voerman in het dorp, wien zij het gevaar voorstelde, en die dadelijk gereed was, hare bede te vervullen: hij spande de paarden voor den wagen, terwijl hij getroffen zeide: o, de boeren leggen gernen steen uit den weg,

als men daarover vallen kan. — Goede Hartman, zoo heette hij, de menschen zijn te verontschuldigen, het is in den oogst, er zijn ook onder de boeren goede zielen, en vooral in *Boschberg*, dat heb ik ondervonden, daarom moet gij hen niet te zeer veroordeelen.

Toen het rijtuig weg zoude rijden, zeide de predikants-weduwe: breng den heer dokter bij *mij*, en zeg maar niet, wie er ziek is. — De man knikte met het hoofd en zeide bij zich zelven: ik versta u wel; mejufvrouw vreest, dat de dokter niet spoedig genoeg komen zal, wanneer ik zeg, dat hij de arme vrouw Laue moet bezoeken.

De beide kinderen omarmden hunne moeder, en Emilius zeide: o, hoe zou vader zich verheugen, als hij dit zag! Kinderen, hernam de weduwe, laat ons God prijzen, die ons door uwen vader de middelen verschaft heeft, dat wij onzen naasten kunnen goed doen.

Met groot verlangen verwachtte men den dokter, die nog andere zieken bezoeken moest, en eerst tegen den avond aankwam. Vrouw Laue was intusschen, naar het zich

liet aanzien, erger geworden; de predikants-weduwe was bij haar en bezorgde haar eene waakster, toen zij naar hare woning terugkeerde, om de aankomst van den geneesheer te verwachten. Eindelijk kwam hij, — zij zeide tot hem: gij zijt een engel, van wien wij goddelijke hulp verwachten: eene vrouw, die onlangs haren man verloren heeft, en die moeder is van zeven kinderen, ligt daar neder; welk eene weldaad ware het voor haar gezin, als zij, met Gods hulp, herstellen kon. — Met opregte deelneming antwoordde de arts: hetgeen in mijne magt is, zal ik doen. Waar woont de zieke? — Ik zelve breng u derwaarts. Lieve kinderen, gij blijft bij Maria, zeide de moeder, toen zij bemerkte, dat Emilius en Julia eenige beweging maakten, om mede te gaan.

Onder weg zeide de dokter tot de predikants-weduwe: mejufvrouw, het doet uw hart eer aan, dat gij voor de armen en zieken zoo goed zijt, als uw overledene man. — Hoe weet gij dit dan? — O, het goede blijft niet verborgen, het was mij reeds bekend, en de man, die mij afhaalde, bevestigde

het; gij hadt hem, wel is waar, verboden, mij van de zieke vrouw iets te zeggen, maar hij heeft het evenwel gedaan en voegde er bij: kom toch spoedig en houd u niet lang bij uwe zieken op, anders zou mejufvrouw Augustin zich zeer beangstigen, en dat wenschte ik niet; ach, als alle menschen zoo handelden als zij, hoe vele ongelukkigen en kranken zouden dan vertroost, genezen en gered worden! men verkwist soms veel geld, maar den behoeftigen wijst men af en geeft hem geenen penning; mijne paarden zijn wel vermoeid, maar ik wil toch spoedig aanrijden, om u schielijk naar *Boschberg* te brengen; — kortom, de man is mij bevallen, hij toonde, een menschlievend hart te bezitten.

Eer zij de woning der kranke intraden, bemerkte de dokter drie van hare kinderen, die bezijden de deur op eenen steen zaten en vriendelijk opzagen, toen de predikants-weduwe en de dokter voor hen stonden. Hoe vaart uwe moeder? vroeg zij, en Bernard antwoordde met een schreijend gelaat: moeder is nog niet beter. — Wees slechts gerust, lieve jongen, sprak de dokter en streek met

de hand over Bernards krullend hoofd, zij zal mogelijk nog wel beter worden. Tot zijne geleidster zeide hij: dat zijn aardige, welgevormde kinderen; hoe schoon zouden zij zijn, wanneer zij als onze kinderen gekleed waren! — Maar, dokter, door de schoonste kleeding zouden ze toch niet beter worden. Al deze kinderen zijn aanvallig, en dit kan, wanneer er een treurig ongeval mogt plaats grijpen, tot hun geluk dienen. — Dat is waar, hernam de dokter, en als mijne vrouw, die eene vriendin is van kinderen, deze geheel ouderloos ziet, zoo neemt zij zeker een der meisjes tot zich, en wordt deszelfs pleegmoeder.

De dokter bevond de vrouw zeer ziek; en aan hare herstelling twijfelde hij; hij wenschte daarom bijzonder, dat de drie kleine kinderen uit hare nabijheid verwijderd werden, opdat zij meerder rust mogt hebben. Met toestemming der lijderes, nam de predikants-weduwe dadelijk de drie kleinen met zich en droeg het kleinste meisje op den arm. Och! sprak de dokter op den terugweg tot haar, mogt ik vele van uw geslacht kunnen hier brengen, die door haren tooi en hare geleende kunsten in de groote gezelschap-

pen schitteren, om te zien, hoe medelijden, liefde en weldadigheid het sieraad der vrouw is. — De predikants-weduwe zag bescheiden voor zich neder en sprak: ieder mensch heeft goede eigenschappen, en men moet hem geregtigheid laten wedervaren.

Welk eene blijdschap verwekte moeder, toen zij met de kleine kinderen aankwam. Emilius vroeg: waarom hebt gij Bernard niet medegebragt? — Omdat hij bij zijne moeder blijven moet, wijl hij hare rust niet stoort en voor haar eenig werk verrigten kan. Zijn u dan deze kinderen niet aangenaam, omdat Bernard niet bij hen is? — Emilius gevoelde de berisping, welke in de woorden zijner moeder begrepen was, en zeide: lieve moeder, gij zult het zien, hoe ik hun genoegen zal geven.

Voor Julia echter was het nog grootere vreugde, toen zij hoorde, dat de kinderen tot aan de herstelling hunner moeder bij haar zouden blijven; de schooltijd werd haar nu te lang, daar zij altijd wenschte bij de kleinen te wezen. Bernard kwam ook somtijds bij Emilius, maar hij treurde

over zijne zieke moeder. Tot het spel was hij niet te bewegen, hij sprak weinig en bleef op dezelfde plaats zitten; de langste tijd zijns bezoeks duurde nooit langer, dan een vierde uurs, dan ging hij weder henen; doch zonder een klein geschenk liet hem Emilius nooit gaan.

De vrouw van den predikant Rudolf kon het zich niet begrijpen, dat hare vriendin zich voor de lijdende familie geheel opofferde, meenende, dat zij aan dezelve te veel deed. Haar echtgenoot zeide daarentegen: het is de vreugde van waarlijk edelmoedige menschen, zich met al hunne krachten over ongelukkigen te ontfermen; dat geringe voldoet hun niet, en zij zijn dan eerst met zich zelven te vreden, wanneer zij alles gedaan hebben, wat zij konden; zij wegen hunne gaven niet, maar volgen de stem van hun hart; doch vroeger of later oogsten zij ook een heerlijk loon in.

Omtrent eene week hield de ziekte van vrouw Laue aan; nu was zij beter, dan erger, en gedurende dien tijd hield zij niet op, wanneer de ziekte dit toeliet, hare kinderen te vermanen tot onderlinge liefde, tot

gehoorzaamheid aan, en vertrouwen op God, hunnen Hemelschen Vader. Op eenen dag, als zij zelve geloofde te zullen herstellen, en zich in den geest verheugde, dat zij bij hare kinderen blijven zou, sliep zij zacht in en — ontwaakte niet weder. — De oude ziekeverzorgster weende met de kinderen. Te midden van de smart ijlde Bernard van het sterfbed zijner moeder. Als hij op de straat overluid weende en aan de predikants-weduwe het sterfgeval wilde bekend maken, ontmoette hem een ruwe knaap, die hem toeriep: schreeuwbek! hoe kermt gij zoo? — Ach, antwoordde hij, en de tranen liepen hem over de wangen, mijne lieve moeder is gestorven! — Ik dacht, dat een hond u gebeten had, zeide de onmeëdoogende jongen, die de diepe smart van Bernard niet kende noch gevoelde, en vervolgde zijnen weg.

Reeds in de verte zag Emilius Bernard aankomen, en bemerkte, dat hij weende: hij vermoedde het onheil, hem overkomen, ijlde hem te gemoet en zeide: ach, uwe moeder is zeker gestorven! Bernard kon van het schreijen niet spreken, maar

hield hen allen bij mij; zoo lang echter houd ik hen, en laat hen niet gaan, tot ik verzekerd ben, dat zij in goede handen komen; de plaats hunner overledene moeder wil ik bij hen bekleeden, en mijn hart zal steeds bereid zijn, hun goed te doen.

Beste vrouw, zeide de echtgenoote des dokters, mij kunt gij zeker een van deze kinderen toevertrouwen; ik ben moeder geweest, en weet dus wat een kind toekomt; heden nog neem ik het met mij. — De brave vrouw zag de kinderen aan; Emilius sloot zijnen geliefden Bernard in de armen en sprak: dezen laat ik mij niet ontnemen, zoek er slechts van de zes overigen een uit. Hare keus viel op Katharina, die overluid begon te weenen, toen zij hoorde, dat zij van hare broeders en zusters moest scheiden, en de andere kinderen weenden met haar; men moest lang spreken, allerlei beloften doen, eer men haar kon te vreden stellen.

Toen de kleinen om de weduwe, gelijk de klokhen om de kiekens, verzameld waren, en de vrouw des dokters de weldadige kindervriendin met blijde ontroering beschouwde, trad de vrouw van den predikant Rudolf, welke de weduwe, sedert de weezen bij haar waren, nog niet bezocht had, de kamer binnen. Na beleefdelijk gegroet te hebben, zeide zij: zoo is het dan toch waar, hetgeen ik niet kon gelooven, dat gij het hoopje kinderen bij u hebt? bezit gij ruimte genoeg voor allen? — Wij behelpen ons, lieve, was het antwoord, zoo goed wij kunnen; men is gewoon te zeggen, voor vreedzamen is een klein plaatsje genoeg; wat schaadt het dan, al heeft men in alles zijn gemak niet, wanneer men arme weezen helpen kan; iemand moet hen aannemen, wanneer zij niet in den uitersten nood zullen geraken; de echtgenoote van den dokter ontfermt zich over Katharina, het hoopje zal dus spoedig kleiner worden. — En ik kom bij u, hervatte jufvrouw Rudolf, met oogmerk, om Anna den kost te geven, tot zij haar veertiende jaar zal bereikt hebben, wanneer zij kan gaan dienen. — Ach, mejufvrouw! zeide de predikants-weduwe, een kind heeft meer noodig dan voedsel: het behoeft een moederhart en moet tot deugd worden opgeleid, en dit zij vooral de hoofdzaak; mogt

het kind u te zeer tot last zijn, zoo behoud ik het liever zelve, of het vindt veelligt ook eene andere goede ziel, welke er zich over erbarmt. — Lieve jufvrouw Augustin, dat kon wel zoo spoedig niet gebeuren, als gij gelooft. — Spoedig genoeg, mijn broeder en mijne zuster nemen zeker ieder een kind tot zich, de dokters-vrouw heeft Katharina gekozen, Bernard blijft bij mij, en zoo zonden er nog drie overblijven, voor dezen zal ik, des noods, ook nog wel op de eene of andere wijze kunnen zorgen.

De predikants-vrouw gevoelde zich beleedigd, en zeide: ja, ja, die verborgene kapitalen heeft, voor die is het weldoen gemakkelijk. — De weduwe zweeg hierop; maar de vrouw des dokters antwoordde: er zijn vele rijkere lieden, wie een hart tot weldoen ontbreekt, of liever velen, die goed kunnen doen en het echter nalaten.

De predikants-vrouw verliet de kamer met de woorden: ik wensch den kinderen veel geluk. Zij vatte echter de kleine Anna vriendelijk bij de hand, trok haar tot zich met de woorden: kom, gij zult bij mij niet verhongeren, al breng ik u niet tot eene aan-

zienlijke dame op. — Anna weende, doch de predikants-vrouw scheen er geen acht op te slaan.

Kort daarop kwam de predikant, en sprak: gij hadt mijne vrouw niet moeten grieven, dat heeft zij niet verdiend; met den besten wil heeft zij het kind tot zich genomen, en dat is prijzenswaardig. — De dokter nam het woord op, en zeide: wanneer uwe gade zich beleedigd gevoelt, zoo is het ten onregte; niemand heeft haar willen krenken. — Ik weet het wel, hernam de predikant, mijne vrouw is somtijds zeer gevoelig, en neemt zeer ligtelijk iets kwalijk op, zij meent het echter niet kwaad; lieve jufvrouw Augustin! laat ons vrienden blijven. — Van harte gaarne, domenie, antwoordde deze, en daarop drukte zij hem de hand.

Na verloop van een uur gaf de torenklok te kennen, dat het lijk ter aarde zou besteld worden. Al de kinderen moesten bij Maria blijven, daar de predikants-weduwe, met de vrouw des dokters, naar het sterfhuis ging. Op den volgenden zondag hield de predikant eene hartroerende aanspraak, en beval bijzonder de weezen aan het medelijden der verme-

gende gemeenteleden. Dit woord had uitwerking. Jan Sander, een welgestelde landman, kwam bij de predikants-weduwe, en vroeg voor hem een meisje, hetwelk hij tot zich wilde nemen; daar zij echter vreesde, dat het te weinig zou leeren en al spoedig zwaren arbeid zou moeten verrigten, zoo zeide zij: laat de kinderen maar bij mij, goede vriend, ik zal hen wel plaatsen; ongaarne wilde ik uwe zorgen vermeerderen. — De boer antwoordde verstoord: nu, doe dan met de kinderen, wat u goeddunkt; wilt gij er mij geen geven, zoo wil ik er ook geen hebben, ik heb het goed gemeend.

De man had naauwelijks het huis verlaten, of daar kwam de brave, hoewel niet rijke Hartman, en zeide: mijne vrouw begeert de kleine Martha bij zich te nemen; brood en kleeding wil ik haar geven en kwaad zal zij in mijn huis niet leeren. Hoe verheugde hij zich, toen men hem zeide: ik zal Martha voor u halen. Kom, Maartje, zeide hij, mijne vrouw zal uwe moeder zijn. — Het kind vatte den man, dien zij wel kende, aan de hand en zei-

de: ik ga met u. De predikants-weduwe gaf aan den goeden Hartman en zijne lieve vrouw het kind gaarne over.

De broeder en zuster der predikants-weduwe, de koopman Ulrich en de vrouw van den goudsmid Hanke, waren ook goedhartige menschen, die het met de daad toonden, hoe weldadig het voorbeeld van vrome ouders op de kinderen werkt. Beiden woonden in eene en dezelfde stad en ontvingen zoodra niet den brief van *Boschberg*, waarin de zuster hun het voorstel deed, dat elk hunner een kind van den overledenen Laue tot zich mogt nemen, van welken zij er nu zeven in huis had, of zij begaven zich dadelijk op reis, om haar in haar liefdewerk bij te staan en haren last te verligten. Het rijtuig werd bevracht met allerlei kleedingstukken, met eetwaren en geschenken voor de kleinen. Met de innigste liefde werden zij ontvangen, en wenchten hare zuster geluk, dat zij de gelegenheid waarnam, om aan weezen weldadigheid te oefenen. De beide kinderen gewenden zich spoedig aan hunne vriendelijke, liefderijke pleegouders en volgden hen,

na vier dagen, gaarne en te vreden; des te treuriger was Bernard bij het afscheid, en zeide weenende: nu ben ik weldra alleen in de wereld.

Wees maar stil, Bernard, sprak Emilius, en klaag niet! mijne moeder is uwe moeder, en ik ben uw broeder; gij moet blijde wezen, dat zij zoo wel verzorgd zijn. Gij wildet immers niet, dat zij bij u waren en met u gebrek leden? gij kunt hen toch met uwen arbeid niet onderhouden; wensch niet iets, dat niet goed is. — Bernard droogde zijne tranen af en zeide: Emilius, ik zie het wel in, dat gij gelijk hebt, maar het hart doet mij zeer, als ik denk, hoe mijne broeders en zusters zoo in de wereld verstrooid zijn. — Evenwel toch niet allen, hernam Emilius, Anna en Martha wonen hier, en gij kunt haar zien, wanneer gij verkiest.

Op eenen zekeren dag kwam er een tuinman, met zijne vrouw, uit een nabij gelegen stadje, in *Boschberg*, die aan de overledene vrouw Laue nog verwant was, en wel om het zevende kind, een jongetje, af te halen en groot te brengen. De predikants-

weduwe prees de goedhartigheid dezer lieden; welke haar zeer bevielen, en ontving hen gastvrij; maar zij verklaarde, dat zij den lieven jongen eerst na acht dagen van zich kon laten vertrekken. Toen zij in dien tijd vernomen had, dat deze man, benevens zijne vrouw, zeer in achting stonden, maakte zij geene bedenking meer, hun den kleinen Frederik over te geven.

Ver af zelfs werd het bekend, hetgeen, vooral de weduwe, voor de armen deed, en overal noemde men haren naam met eerbied. Zij strekte tot een voorbeeld voor edelmoedige vrouwen; de voornaamste dames zochten met haar in kennis te komen, en stonden naar hare vriendschap. De roem dezer edele moeder was voor hare kinderen, en ook voor Bernard, in de gevolgen zeer heilzaam: zoo oogsten kinderen de vruchten, waartoe brave ouders de zaden uitstrooiden. Maar het was haar niet genoeg, dat de weezen hulpvaardige menschen gevonden hadden, zij vernam ook van tijd tot tijd naar hun zedelijk gedrag, of zij iets leerden, en of zij gehoorzame en dankbare kinderen werden. Zij smaakte de groote vreugde, te vernemen, dat

het allen wel ging en dat hunne weldoeners met hen tevreden waren.

Bernard stond alleen onder het opzigt der weduwe, en leefde in goede eensgezindheid met Emilius en Julia. Hij legde een onschuldig en liefdevol hart aan den dag, en gevoelde zich gelukkig; de edele vrouw kleedde hem, even als haren Emilius, zoo dat ieder vreemdeling geloofde, dat beiden hare zonen waren. Bernard was weinig ouder dan Emilius, maar grooter en sterker; spoedig bemerkte zij, dat hij uitstekende verstands-vermogens bezat, en zij oordeelde, dat het de kosten niet zeer zou verhoogen, wanneer zij hem vooreerst met Emilius op de dorpsschool liet gaan. Verder wilde zij den predikant, die zijne eigene zonen vlijtig onderwees, verzoeken, om Emilius en Bernard in zijn onderwijs op te nemen, en zij was niet bezorgd, dat de goede man hare bede zou afslaan.

De kleine Anna had het in de pastorij zeer goed, en werd van derzelver bewoners regt hartelijk bemind, wijl het een vriendelijk en gehoorzaam kind was. De onaange-

naamheid, welke er eens tusschen de vrouwen had plaats gehad, was gansch vergeten, en zij waren volkomen met elkander verzoend. De predikants-vrouw kwam eens met hare beide zonen, en met Anna, bij de weduwe, en zeide, onderwijl zij het meisje op haren schoot zette: ik ben nu veel gelukkiger, omdat ik eene dochter heb; zij volgt mij op al mijne schreden, slaapt in mijne kamer, en wordt onrustig, als zij niet weet, waar ik ben; mijn goede Antje liet ik voor geenen prijs van mij afgaan, niet waar, Antje! gij hebt moeder regt lief? — het kind zag haar met een vriendelijk lachje aan en sloeg de armen om haren hals.

Ja, — aldus ging de predikants-vrouw voort, — het kind is zoo gehoorzaam, zoo lief en bescheiden, en houdt zich steeds zoo zindelijk, dat ik er vreugde in vinde. Hare eerste eenvoudige opvoeding, in het huis harer ouders, maakt haar gewillig en tevreden met alles; zij is het tegenbeeld dier kinderen, welke door overvloed, vleijerij en toegevendheid al ligt bedorven worden, onmatige eisschen doen en nooit vergenoegd zijn, zij is de blijdschap, zoo wel van Ka-

rel en Willem, als van mijnen man, die ook dikwijls met haar schertst en speelt. De goede God beware dit kind, waaraan ik nog veel genoegen hoop te beleven!

Als de weduwe, op eenen anderen tijd, zich regt hartelijk over den vernieuwden lof der kleine Anna verheugde, en deze daardoor hare pleegmoeder lief kreeg, die door eenen beteren geest bestuurd werd, en geheel anders handelde, dan zij eens gesproken had, verscheen de predikant in de kamer. Hij was vermoeid van het studeren en zocht eenige verpoozing. Na eenen vriendelijken groet zeide hij, toen hij de kinderen zoo vlijtig zag leeren: het is hier, als of men in eene kleine school ware! — Zoo is het, zeide de weduwe, maar Karel en Willem zijn gelukkig te achten, wijl zij eenen goeden leermeester hebben; mijne arme jongens daarentegen moet ik beklagen. Hetgeen mijne Julia weten moet, dat kan zij in alle geval bij mij leeren; doch de beide knapen leeren, voor hun toekomstig beroep, veel te weinig, dat is thans voor mij eene groote zorg.

Ik meende, zeide de predikants-vrouw,

dat voor Bernard de dorpsschool goed ware; maar met Emilius is het geheel iets anders. — Lieve jufvrouw! hernam de weduwe, tusschen Emilius en Bernard maak ik geen verschil; het komt mij voor, dat de beide knapen, gedurende hunnen leertijd, bij elkander behooren te blijven, en dat Bernard zoo veel moet leeren als hij kan.

Nu, nu, zeide de predikant, die zorg, wegens het onderwijs der beide knapen, kan ik u verligten, en dat zal ik, want ik reken dit mijn pligt te zijn. Zend de kinderen voortaan des morgens te acht uren bij mij. — De weduwe nam het goede aanbod met dankzegging aan; toen zij echter hierbij van eenige belooning wilde spreken, zeide de predikant: die begeer ik niet; mijn loon zal deze zijn, dat Emilius en Bernard vlijtig leeren, en, is het u aangenaam, zoo geef ik aan Julia dagelijks ook gelegenheid, om zich nog in het een of ander bij mij te oefenen.

Thans wendde zich de leeraar tot de knapen en zeide: ik vertrouw, dat gij elkander als broeders zult beminnen, dat gij

vreedzaam, gedienstig en vriendelijk met elkander zult verkeeren, en elkander met een goed voorbeeld zult blijven voorgaan, en gij, Bernard! behoort boven alles God te danken, dat hij u eene weldadige moeder gaf: aan haar zijt gij uw levensgeluk verschuldigd; alleen uwe braafheid, uwe vlijt en dankbaarheid is eene waardige vergelding der liefde, welke zij u zoo belangeloos bewijst; stel hare verwachting niet te leur, en beijver u, om een geschikt, goed en bruikbaar mensch in de maatschappij te worden; houd God steeds voor oogen en in het hart, en wacht u voor iedere zonde.

De gevoelige jongen kon de tranen niet inhouden, hij omhelsde zijne pleegmoeder en zeide: moeder! gij zult u altijd over mij verheugen en den heer predikant wil ik nooit bedroeven.

Hoe gelukkig waren de knapen, dat zij morgen te zamen bij den domenie konden gaan leeren! des avonds legden zij reeds hunne schrijf- en leerboeken op eene plaats, alwaar zij die des morgens dadelijk konden vinden.

---

4. De verdwaalde.

De groote vreugde, van heden bij den predikant ter school te gaan, bragt te weeg, dat zij een uur vroeger dan gewoonlijk ontwaakten en zacht begonnen te praten; aan de ontbijttafel zeide de moeder: ik heb het wel gehoord, hoezeer gij u verheugt, dat gij heden voor de eerste maal bij den predikant zult gaan, om te leeren, wat gij maar leeren kunt. Vergeet het nooit, dat hij een weldoener is, die voor uwe zielen zorgt; uwe vreugde, wanneer gij geene vlijtige en goede scholieren waart, zou spoedig in droefheid veranderen. Zorgt, dat u de predikant niet behoeft te bestraffen, noch ontevreden over u zijn moet, volgt getrouw, hetgeen hij u gisteren avond gezegd heeft; zoo als gij u in de school en in uwe jeugd gedraagt, zoo zult gij het ook in den verderen leeftijd hebben, gaat bijzonder met Karel en Willem verdraagzaam om; zijt gedienstig, toegevend jegens hen, en vergeeft ligtelijk, wanneer zij u eenig onregt aandoen. Hoe zou het mij smarten, wanneer de predikant bij mij over

u klagen moest! zijne tevredenheid met u, zal mijne vreugde zijn. Zoo moet er geen dag voorbij gaan, geen avond komen, waarop men niet van u zeggen kan, dat gij verstandiger en beter geworden zijt.

De knapen beloofden aan de moeder, hare vermaningen te zullen in acht nemen, hare wenschen te vervullen, en — hielden woord.

Er was nog geene maand verloopen, of de predikant verklaarde in zijn hart, dat Bernard zijn lieveling was; voor hem en zijne eigene kinderen hield hij dit geheim, ten einde noch eigenwaan, noch nijd te verwekken; dit nogtans kon hij niet verzwijgen, dat Emilius en Bernard beter leerden dan zijne zonen; maar hij beschaamde hen daarover slechts in stilte, en wekte hen op tot meerdere vlijt. Der weduwe evenwel veroorzaakte hij eene groote vreugde, als hij van Bernard getuigde, dat er alle hoop bestond, dat hij eens een bekwaam man zou worden. De weldadige natuur had hem niet alleen met goede verstands-vermogens begaafd, maar hij toonde ook, bij iedere gelegenheid, een regt kinderlijk voortreffelijk gemoed te bezitten. Wij kunnen het beleven, zeide hij,

dat hij uwe moederliefde heerlijk beloont, en mij tot eer verstrekt.

De weduwe kon daarentegen niet genoeg roemen, hoe voorbeeldig deze wees zich in haar huis gedroeg, en zij verhaalde daarvan eenige bewijzen. Met naauwkeurigheid deed hij, hetgeen men hem gebood; hij was vlijtig bij zijnen arbeid in den tuin, dien hij bijkans alleen in orde hield; kweekte bloemen en vruchten, waarmede hij zijne pleegmoeder telkens aangenaam verraste, en speelde nooit eerder, voor hij zijne lessen kende; hij bleef zacht en goed, wanneer de anders goede Emilius in drift tegen hem uitvoer. Hetgeen hij van Maria verlangde, dat verzocht hij met vriendelijkheid; de dienstmaagd beminde hem meer dan Emilius, daar hij menige boodschap voor haar deed, en zoo veel hout in de keuken droeg, als zij begeerde. Het was bijkans niet mogelijk, eene verkeerdheid aan hem te vinden, die hij niet spoedig verbeterde; met alles, wat hem gegeven werd, was hij tevreden; eene kleinigheid maakte hem blijde en hij nam die dankbaar aan. Des morgens was hij de eerste die opstond, en maar zelden behoefde

hij gewekt te worden. De goede Julia, die hij altijd de bloemperken hielp begieten en voor wie hij menig tuiltje vergaarde, had hem zoo lief als haren broeder, vooral daar zij zag, hoe veel vreugde hij hare moeder veroorzaakte; hij betoonde zich op allerlei wijze gedienstig jegens het lieve meisje, en ondervond, dat zij nog welwillender jegens hem was, dan jegens Emilius.

Nog andere beminnenswaardige eigenschappen waren het, die hem de achting deden verwerven van allen, die hem van nabij leerden kennen. Karel was nijdig op hem, om dat zijn vader den vlijtigen Bernard hem ten voorbeeld stelde, hij zocht twist met hem, welken Bernard vermeed, door geen kwaad met kwaad te vergelden. Met de boeren jongens speelde hij dikwijls, was vriendelijk jegens hen, en zij hadden hem lief. In den oogst gaven zij hem zoo veel pruimen en peren, dat hij die niet kon opeten; hij nam dezelve dankbaar aan, bragt dikwijls beide zakken vol naar huis, verdeelde ze, en vergat de dienstmaagd Maria nooit.

Bijkans alle zondagen bezocht hij zijne

zuster, bij Hartman, en die menschen verheugden zich hartelijk over de liefde des knaaps voor zijne zuster: altijd bragt hij haar een klein geschenk mede, ging met haar veeltijds de kinderen van Sander bezoeken, die het meisje, dat hij eenmaal als zijn kind wilde aannemen, nog steeds bijzonder gaarne bij zich zag. De lieve Anna zag Bernard dagelijks in de pastorie, verwelkomde hem telkens, en stak hem altijd hare hand toe.

Smartelijk was echter voor hem de gedachte, dat er jaren konden verloopen, eer hij zijne andere broeders en zusters eens weder zag. Na verloop van eenigen tijd gebeurde het, dat zijne pleegmoeder met hem, benevens Julia en Emilius, naar haren broeder en hare zuster was op reis gegaan, om die te bezoeken. O, welk een vreugdevol wederzien, toen Bernard zijnen jongsten broeder en zijne zuster omhelsde! — Zij herkenden elkander bijna niet, zoo groot en schoon waren zij geworden; doch als de weduwe, jegens hare bloedverwanten, Bernard konde prijzen, zoo waren ook dezen vol van den lof der aangenomene kinderen; en de broeder der predikantsweduwe zeide: o! welk een angst heerschte

er onlangs in huis, toen het kind ziek was! de geneesheer moest dadelijk geroepen worden; toen het meisje weder hersteld was, bekwam het een nieuw kleedje, en gij ziet, hoe gezond het is, het bloeit als eene roos.

Even zoo tevreden was de zuster der predikants-weduwe met haren voedsterling; het is, zeide zij, als of het kind de deugd is aangeboren: ik behoef hem zelden te bestraffen, noch tot het goede op te wekken, dit doet mijn Hendrik meestal van zelven. Neen, gij weet niet, hoe veel mijn man van het kind houdt; als een ander hem menigmaal verdrietig maakt, dan vrolijkt de jongen hem weder op; hij kan, als een kind, met hem spelen; menigmaal moet Hendrik hem op zijne wandeling vergezellen, en daar hij somtijds regt grappig is, behaagt hij hem ongemeen; hij krijgt van hem vele geschenken, hij koopt hem kleederen, hij wil hem het goudsmeden leeren, terwijl zijne liefde en dankbaarheid jegens hem geene grenzen heeft. O, hoe gelukkig kan een huis door een goed kind worden!

Toen Bernard van de reis in *Boschberg* terug kwam, hoorde hij Maria zeggen:

Frederik, Bernards broeder, die bij den tuinman in de stad is, is zeer ziek geweest, maar reeds weder aan de betere hand, dat heeft mij Hartman gezegd, die, een uur geleden, uit de stad gekomen is. Bernard klaagde: ach, Frederik is zoo ziek geweest en ik heb er niets van geweten! liefste moeder, laat mij tot hem gaan, dat ik hem bezoeke, hij zal zich verblijden, als hij mij ziet, doe het toch, anders heb ik geene rust.

Bernard was niet eer te bevredigen, voor dat men hem verlof gaf, om met eenen bode naar de stad te gaan; denzelfden dag zou hij echter terug keeren, om de school, die na de vacantie begon, niet te verzuimen; hoe zeer hij vermoeid werd, ging hij echter zoo spoedig voort, dat de bode hem naauwelijks konde volgen; maar onbeschrijfelijk groot was zijne vreugde, toen hij zijnen broeder beter vond, dan hij dacht; de tuinman kon de zorg des geneesheers niet genoeg prijzen, die hem als een vader behandeld had.

Bernard ging met een tweeledig oogmerk naar den dokter: zijn broederhart verlangde zijne dierbare zuster Katharina te omarmen, en dan wilde hij ook den man

bedanken, in wien hij, naast God, den redder zijns broeders eerde. Zijne zuster kende hem ter naauwernood, toen hij de stoep optrad van het huis, waar zij, bij hare pleegouders, woonde. — Als zij echter niet meer twijfelde, of het was haar broeder, liep zij hem juichend te gemoet, en riep overluid: Bernard! mijn lieve broeder Bernard! — Het kind liepen de tranen over de wangen en men stoorde hare verrukking niet. —

Toen de knaap met opregte en aandoenlijke betuigingen den geneesheer bedankte, dat deze zijnen broeder Frederik zoo goed behandeld had, en verhaalde, hoe hij, dadelijk na zijne terugkomst van eene reis, herwaarts gekomen was, legde de arts de hand zegenend op het hoofd des kinds en sprak: deze broederliefde wijke nooit uit uw hart, zij is eene zuivere bron der zoetste vreugde en der schoonste deugden; de hemel beware in u deze goedheid des harten, zij is de beste akker, die in het leven voor u de heilzaamste vruchten zal dragen; bemin God, eer uwe pleegmoeder, zoo zal Gods zegen op u rusten.

Gij zult toch dezen nacht wel bij ons blij-

ven, zeide hem de echtgenoote des dokters, terugkeeren kunt gij heden niet. — Lieve Bernard! smeekte zijne zuster, blijf toch hier, ik zie u zoo weinig. Ja, zeide de dokter, dat spreekt van zelven, dat Bernard bij ons blijft. — Neen, neen, antwoordde de knaap op eenen vasten toon, ik heb eenen gids bij mij, ik kan niet blijven: morgen gaat de school weder aan, die mag ik niet verzuimen. Word ik wat vermoeid, des te beter slaap ik. — Toen Bernard zich niet liet overreden, zeide de dokter tot hem: ga dan in vrede, God zij met u! — Mogten, dacht hij, alle kinderen zich zoo getrouw aan hunnen pligt houden, zoo beleefden ook alle ouders vreugde aan hunne kinderen! —

Allen kusten den goeden Bernard, toen hij afscheid nam. Toen hij zijnen broeder Frederik nogmaals omhelsd had, ging hij met een vrolijk hart ijlings weg; maar och, hij kon den bode niet vinden, die hem geleiden moest! deze had den terugweg reeds aangenomen, meenende, dat Bernard in de stad zou overnachten. Eerst stond hij in angstige verlegenheid, spoedig echter kwam hij

tot het vaste besluit, om den weg alleen te gaan. Gelukkig vond Bernard dadelijk den weg door de stad de poort uit en ging welgemoed voorwaarts; doch hij moest bijna drie uren gaan, eer hij te *Boschberg* kwam. Dat zijne kracht hem begeven, en hij het doel zijner reis niet bereiken zou, hierover was hij niet bezorgd, maar hij vreesde, dat hij het regte voetpad missen en op den dwaalweg zou kunnen geraken; hij vroeg elk, dien hij ontmoette, of hij op den regten weg ware naar *Boschberg*, en altijd kreeg hij een toestemmend antwoord.

Toen hem een landman tegen kwam, dien hij wederom naar den weg vroeg, zeide deze jongen! dan hebt gij nog een groot eind wegs af te leggen, dit voetpad is de naaste weg, doch het begint reeds duister te worden; zijt gij niet bevreesd? — Waarvoor zou ik bevreesd zijn? hier zijn geene roovers, en eenen armen jongen, die geen geld heeft, grijpen zij toch niet aan.

Maar er zijn spoken, zeide de boer.

Bernard lachte over het bijgeloof van dezen man, en zeide: gij zijt te oud geworden, om aan spoken te gelooven.

Bladz. 55.

Gij spreekt zeer knap, hernam de boer, maar ik vrees, dat u de moed begeven zou, als gij iets zaagt, ga met mij, ik woon in *Lindenhorst*, morgen, als de dag aankomt, kunt gij u opmaken en naar *Boschberg* gaan, de nacht is geen vriend der menschen.

Bernard nam het goede aanbod, hetgeen hem daarna berouwde, niet aan, en zette met rassche schreden zijne reis voort. Hij moest zich bovenmate inspannen, en gevoelde, dat hij moede werd, het zweet liep van zijn voorhoofd af. Na omtrent een half uur kwam hij aan een kreupelbosch, zoo als er op den weg naar *Boschberg* in het geheel niet stond, en nu twijfelde hij niet meer, of hij was verdwaald. Toen werd hij beangst, hij was onzeker, of hij het bosch ingaan, omkeeren of zich zou nederleggen, om den nacht onder den blooten hemel door te brengen; hij viel op zijne knieën neder en bad: Goede God, Gij hebt mij in het leven zoo veel goeds bewezen, verlaat mij in dit gevaar niet en sta mij bij; ik ga toch niet op booze wegen, ik ijlde uit de stad, om morgen de school niet te verzuimen. Heer, ontferm U mijner!

Toen hij zich wilde oprigten, met oogmerk om het bosch in te gaan, wijl hij aan gene zijde van hetzelve een dorp hoopte te vinden, alwaar hem een medelijdend mensch zou herbergen, was hij zoo stijf, dat hij op den grond nederviel; hij stond met de meeste inspanning op, en kon eerst slechts langzame schreden doen, eer hij weder op gang was. Akelig werd het in het bosch, daar hij het zweven der raven en het schreeuwen der uilen hoorde; hij beefde in zijn hart en ging verder. Nu echter werd de duisternis zoo groot, dat hij geenen weg meer voor zich zag; tweemaal hadden de takken hem den hoed afgestreken, hij was over eenen boomstam gestruikeld en een doorntak kwetste zijn aangezigt, zoodat hij eene gevoelige pijn gewaar werd, maar niet bemerkte, dat hij bloedde. —

Ach, zeide hij bij zich zelven, hoe zou mijne lieve moeder zich bedroeven, wanneer zij wist, hoe kwalijk het mij ging! hoe smartelijk moet ik lijden; ware ik maar den goeden man naar *Lindenhorst* gevolgd; ach! wat zal er van mij worden! . . . .

Toen Bernard in den grootsten angst verkeerde, scheen het hem toe, alsof hij het geblaf van honden hoorde. Waar honden zijn, daar vindt men ook menschen, dacht hij, en in zijn bedroefd hart ging een lichtstraal van vreugde op. Hij stond stil en luisterde, het blaffen duurde voort en scheen in de rigting voor hem te zijn; nu verzamelde hij al zijne krachten, om de plaats te naderen, van waar het blaffen kwam, dat voor hem steeds duidelijker en hoorbaarder werd. Eindelijk bemerkte hij ter zijde, niet ver van zich af, een verlicht venster, en twijfelde niet meer, of het was eene woning. Goede God, sprak hij overluid, breng mij bij goede menschen, die medelijden met eenen verdwaalden hebben.

Hij naderde het huis, en plotseling overviel hem een schrik, die hem bijna deed ter aarde storten: een groote bulhond kwam met een geblaf op hem aanloopen, alsof hij hem wilde verscheuren; de knaap begon geweldig te schreeuwen, en te gelijk werd er ook geroepen: Sultan, Sultan, hier! spoedig daarop stond er een man voor hem, vragende: wie zijt gij? — Ik heet Ber-

nard Laue, stamelde de knaap. — Hoe komt gij in den donkeren avond hier? wat wilt gij? — Naar *Boschberg* wilde ik gaan, en ben verdwaald. — Wie is dan uw vader? — Mijn vader heet Christoffel Laue, die, helaas! gestorven is, mijne moeder leeft ook niet meer, doch mejufvrouw Augustin heeft zich mijner ontfermt. — Dan zijt gij zeker die Bernard, van wien ik van den predikant Rudolf gehoord heb? — Ik ben zijn leerling, mijnheer!

Kom, brave jongen, zeide de man, die de houtvester zelf was, gij zijt in goede handen, gij kunt hier uitrusten en morgen laat ik u naar *Boschberg* brengen; wie zou zulk een kind, als gij zijt, niet alles goeds bewijzen! . . . . De houtvester bragt den knaap bij de hand naar de woning. Bij het inkomen in de kamer zeide hij tot zijne kinderen, die aan de tafel zaten en vrolijk hazelnoten kraakten: ziet daar, nu wordt Bernard Laue ons zoo onverwachts toegevoerd, van wien de predikant Rudolf ons zoo veel goeds verteld heeft; hij wilde naar *Boschberg* gaan, geraakte aan het dwalen, en zoo kwam hij hier.

De schoone knaap, met het hoofd vol krullen, en zijne heldere oogen, staande in eene bescheidene houding, beviel aan de vrouw van den houtvester; zij riep hem tot zich, daar zij een klein kind aan de borst had en niet kon opstaan, reikte hem hare hand toe en zeide: o, hoe blijde ben ik, dat ik u leer kennen! uwe moeder is twee jaren in mijne dienst geweest; zij heeft zich altijd vlijtig en getrouw gedragen, en ik verheug mij, dat gij haar goede zoon zijt, en ik u eens hier zie; denk, dat gij bij goede vrienden zijt, die u gaarne ontvangen; hoe oud zijt gij al? — Veertien jaren. — Gij zijt zeer kloek voor uwen ouderdom. Gij gaat bij den predikant ter school niet waar? — Juist daarom, wijl ik niet gaarne de school wilde verzuimen, ging ik zoo laat uit de stad en ben verdwaald; de dokter had mij gaarne bij zich willen houden, maar ik had geene rust; ik dacht aan het gezegde van den predikant, het geen men in de jeugd verzuimt, kan men in verdere jaren maar zelden weder inhalen. Terwijl dit gesprek nog voortduurde, plaatsten zich de kinderen om Bernard, sloegen op hem nieuwsgierige blikken, en luisterden met ge-

noegen als hij sprak. Hij moest gaan zitten, eten en drinken, en vervolgens de geschiedenis van zijne jeugd vertellen; daarbij was hij zeer getroffen, noemde God zijnen Hemelschen Vader en sprak van de weldadigheid der menschen, die hem zoo veel goeds bewezen hadden, waarvoor hij niet genoeg dankbaar zijn kon. Den houtvester en zijner vrouw stonden de tranen in de oogen, en Pieter, de oudste zoon, zeide: gij zijt een goede jongen! kondet gij bij ons blijven, wij zouden even zoo goed voor u zijn, als Emilius is.

Bernard kon bijna den ganschen nacht niet slapen van vermoeidheid en onrust, en haakte naar den morgen, hij was de eerste in huis aangekleed. Overeenkomstig zijnen wensch verliet hij vroeg de woning des houtvesters, van zegewenschen vergezeld; voor het goede onthaal dankte hij hartelijk, en ook daarvoor, dat de houtvester hem in zijne chais tot voor het huis zijner pleegmoeder liet brengen.

---

5. In geene zaal zag men schooner schilderij.

Had Bernard het geweten, hoe men om zijnentwil in het huis zijner pleegmoeder in grooten angst verkeerde, hij zou in zijn hart de smartelijkste kwellingen gevoeld hebben. Emilius ging namelijk op den weg naar de stad hem te gemoet, daar kwam hem de bode tegen, die zijne moeder had mede gegeven, om Bernard te geleiden. Hij vroeg den man: waar is Bernard? — Dat weet ik niet, was het antwoord, hij blijft zeker in de stad. — Maar gij hadt hem toch niet moeten verlaten, en hem moeten mede brengen. — Ik zocht hem bij den tuinman, daar was hij niet, en toen dacht ik, dat hij in de stad zou overnachten en spoedde mij weg, ik had mijnen tijd noodig; maar is uwe moeder bij de hand, om mij het loon te geven? — Dat hebt gij niet verdiend, zeide Emilius, daar gij Bernard niet weder hier gebragt hebt, zoo als moeder het u belast heeft.

Misnoegd op den man, ging Emilius met hem naar zijne moeder, aan wie hij hetzelfde verhaalde, en, wel is waar, zijn loon ont-

ving, maar tevens eene scherpe bestraffing bekwam, dat hij zijnen schuldigen pligt niet gedaan had.

Ach, zuchtte de weduwe, nu ben ik toch onzeker, of Bernard in de stad is, dan of hij zich op weg bevindt! wanneer hem onderweg een ongeluk overkomen ware! wanneer hij eens verdwaald ware! als wij onzen Bernard verloren! ik had hem niet moeten laten gaan! maar kon ik zijne bede, om eenen zieken broeder te bezoeken, wederstaan?

In haar hart ongerust, ging zij naar den predikant en klaagde hem haren nood. Deze zocht haar te vertroosten, en eindelijk zeide zijne echtgenoote: laat onzen knecht henen rijden, die is in drie of vier uren weder hier, en zoo is onze vriendin uit alle pijnlijke onzekerheid; hoe zeer is zij voor den jongen bezorgd! ongeruster kon zijne eigene moeder niet wezen. Bernard is ook een jongen, dien ik altijd met innig welgevallen aanzie, en die uwer zorge waardig is; hij zal wel te regt komen.

De knecht was met den noodigen last weg gereden; eerst moest hij bij den tuinman, dan bij den dokter naar Bernard onderzoek

doen, zich onderweg niet te lang ophouden en zoo spoedig weder komen, als het, zonder ongemak voor het paard, kon geschieden. Des avonds te zes uren reed de man van de pastorie af; de predikant, die den smartelijken angst der weduwe kende, liet haar niet weg gaan en verzocht ook Emilius en Julia bij zich; zij zaten daar bijkans als stommen, dachten slechts aan Bernard, geloofden, dat hij zich in levensgevaar bevond, vreesden, hem in het geheel niet te zullen wederzien en konden de tranen niet inhouden. Dit zag de predikant en zeide: het doet uw hart eer aan, dat gijlieden Bernard bemint, maar gij hebt nog geene reden, om u zoo zeer te beangstigen, veelligt is hij gerust en gelukkig bij de zijnen, wij weten er nog niets van, stelt u dus geen onheil voor, dat nog niet aanwezig is; het is eene groote verkeerdheid, die ons het leven verbittert, als men steeds het ergste denkt; het onvermijdelijke kwaad, dat men niet aan zich zelven te wijten heeft, moet men vooral met gelatenheid leeren dragen.

Zoo sprak de predikant met den mond, maar in zijn hart bekommerde hij zich even

zeer over Bernard, dien hij beminde, in wien zijne hoop reeds in het verschiet den bekwamen man zag, dien hij eens zou worden. Na omtrent vier uren kwam de knecht met de treurige tijding terug, dat Bernard de stadspoort was uitgegaan, maar dat hem voorts niemand gezien had. Nu eerst ving het gejammer aan; in den donkeren nacht kon men geene maatregelen nemen, om hem te zoeken, maar met het aanbreken van den dag wilde men aanstonds alles in het werk stellen. Hartman bood zich vrijwillig aan, om zich op het paard te zetten en den verloren knaap in den omtrek te zoeken. Als een dierbaar kind, dat gestorven is, zoo werd Bernard van de zijnen beweend; geen slaap kwam in de oogen der bedroefden, en Julia was het bijzonder, die luid klaagde: het grootste ongeluk is ons overkomen! —

Zoo was de dag aangebroken, en naar alle streken wilde men boden uitzenden; de predikant Rudolf was met de zijnen bij de weduwe; Anna zeide, toen zij uitgeweend had: ik geloof toch wel, dat Bernard weder zal komen; mijn broeder zal niet weg-

blijven. — Mogt gij waarheid zeggen! sprak de predikants-weduwe. Zij had naauwelijks dit woord gesproken, toen er een wagen voor het huis reed. — Nu riep de weduwe uit, wat beteekent dit? zullen wij een doodberigt hooren? — Dat is de chais van den houtvester, zeide de predikant....... Allen liepen naar de deur, maar in den gang kwam Bernard hen al tegen; zijn aangezigt, anders zoo kleurig, was doodsbleek, hij naderde eerst zijne moeder, omarmde haar, terwijl hij sprak: ach, welk eenen angst heb ik uitgestaan, en hoe gelukkig heeft mij de goede God geleid, die mij voerde op den weg naar den goeden heer houtvester, deszelfs bezorgde echtgenoote en hunne lieve kinderen. — Bernard! zeide zijne pleegmoeder, welke smarten hebt gij mij aangedaan! moesten wij niet vermoeden, dat gij waart omgekomen? — Ach, moeder, zeide hij, hoe lief hebt gij mij! — Als gij dat weet, zeide de predikants-vrouw eenigzins spijtig, zoo hadt gij haar ook dat verdriet niet moeten aandoen. — Ach! zeide hij, vergeef het mij.

Toen ieder hem verwelkomd had, verhaalde hij omstandig zijn ongeval, en allen werden

overtuigd, dat men geene reden had, hem te bestraffen; maar dat men nog hooger moest achten, daar de liefde tot zijnen pligt, om de school niet te verzuimen, hem deze onaangenaamheden had veroorzaakt. Hij had nu ook gezien, hoe dierbaar hij hun allen was, en het besluit, om hunne liefde te verdienen, versterkte zich van dien tijd af aan meer in zijn hart.

De dag van Bernards wederkomst was een vreugdefeest voor de familie. Om deze blijdschap der kinderen niet te storen, liet de brave predikant voor dien dag de school stil staan. In de vreugde van haar hart, dat Bernard weder daar was, schonk Julia hem hare beide fraaiste duiven, wier schoonheid hij zoo dikwijls bewonderd had.

Toen Bernard van moeder hoorde, dat de goede Hartman te paard was uitgereden, om hem te zoeken, ging hij des namiddags zelf tot hem. Zijne zuster ontmoette hem op de plaats, viel in zijne armen, en zeide: Bernard, waart gij niet wedergekomen, ik geloof, dat ik van smart zou gestorven zijn. — Vervolgens kwam Hartman, met zijne vrouw, uit het huis hem

vriendelijk tegen en zeide: Bernard, hoe kunt gij ons allen in zulk eenen angst laten zitten! maar hij verontschuldigde den knaap, toen hij van hem hoorde, waardoor dit wegblijven veroorzaakt was. Bernard dankte hartelijk voor de liefde, welke de goede man hem bewezen had.

Den volgenden dag ving de school weder aan; de leeraar moest eerst geduld met zijne scholieren hebben, daar zij in de vacantie het een en ander van het geleerde vergeten waren; hierom spoorde hij hen aan tot meerdere vlijt. Op eenen zekeren dag verscheen er in de pastorie, als zeer toevallig, een man, die der predikants-weduwe van een groot deel harer zorgen voor Bernard onthief; van dien man moet ik meer vertellen.

Deze heette Reinhard, en was kerken schoolopziener. Men kon hem eenen vriend noemen, die er bijzonder zijne vreugde in vond, om kinderen van arme ouders, die hulp te betoonen, welke zij behoefden. Hij zag echter, bij zijne liefdebewijzen, niet alleen of de kinderen goede geestvermogens hadden en geschiktheid om te leeren, maar ook op een braaf hart en een deugdzaam

gedrag; menigmaal plagt hij te zeggen: al heeft een mensch nog zoo veel geleerd, en hij wendt het niet ten goede, maar ten kwade aan, dan doet hij meer na- dan voordeel; alle kennis moet daartoe strekken, dat wij nuttige, werkzame, liefderijke en godsdienstige menschen worden.

Zijne beide zonen, die hij had opgevoed, waren voortreffelijke jongelingen, die hem eer aandeden, en het bewijs opleverden, dat hij beoefende, hetgeen hij anderen aanried.

De predikant Rudolf was met de kinderen in de leerkamer; Julia en Anna waren ook tegenwoordig, toen hij hun eene merkwaardige levensgeschiedenis, zoo onderhoudend als leerzaam, vertelde. De schoolopziener bleef eene poos voor de deur staan, en hoorde, dat de predikant zeide: o, hoe veel goeds kant gij van dezen man leeren, dat gij behoort na te volgen, en hoe zal de weldadige God u met zijnen zegen vergelden, wanneer gij, zoo als hij, standvastig in het goede voortgaat en u niet tot het kwade laat vervoeren. Vader en moeder heeft Bernard verloren, maar ook wedergevonden, omdat hij God lief heeft

en het kwade vermijdt. Kinderen! blijft zoo, zoo lang gij op aarde leeft, dan zullen Gods goedheid en de liefde van alle goede menschen uwen weg voorspoedig maken, en wanneer gij u in nood bevindt, zal de hand des Almagtigen Vaders u er uit helpen. Zoo sprak de predikant, toen de schoolopziener, weleer zijn schoolmakker, aanklopte en binnen kwam. Met de warmste vriendschap drukte hij hem de hand, daar zij elkander in langen tijd niet gezien hadden. Verheugd zeide de predikant: ziet, kinderen, zulke gelukkige oogenblikken komen er in het leven, wanneer men in zijne jeugd de opregtheid bemint; die reeds als kind het zaad van getrouwheid uitstrooit, oogst er in lateren tijd de vruchten van in.

De schoolopziener vroeg: wie is nu Bernard, die zoo even dien lof bekwam? — Die daar, antwoordde de predikant, geen lof maakt hem hoogmoedig, hij heeft het reeds geleerd, dat nederigheid de beminnenswaardigste deugd is, en dat men zich steeds het welgevallen van God en de goedkeuring van brave menschen moet waardig maken. — Wie zijt gij dan? vroeg de heer Reinhard. —

Een arme wees, dien mejufvrouw Augustin opvoedt, kleedt en verzorgt, en welken onze goede domenie onderwijst. — Wie is dan die jufvrouw Augustin? — De weduwe des overledenen predikants, eene vrouw, die zich door barmhartigheid schatten in den hemel vergadert. Zij nam mij met nog zes broertjes en zusjes tot zich, toen mijne moeder aan eene besmettelijke ziekte, nu vier jaren geleden, kwam te sterven, en liet ons niet eerder gaan, voor dat brave menschen ons aannamen; mij behield zij bij zich, daar Emilius, deze hier, welke haar zoon is, mij gaarne bij zich had. Deze daar is Anna, mijne zuster, en die daar Julia, de dochter mijner pleegmoeder, die ik niet genoeg beminnen kan, dewijl zij jegens mij zoo vriendelijk en goed is. Bij het sterven mijner ouders was ik bitter bedroefd, en hoewel ik hen nog bemin, zoo ben ik echter over zoo veel goedheid verheugd. Domenie is sedert twee jaren mijn leermeester en zegt, dat ik een man kan worden, als ik oppas en vlijtig ben, en dat hoop ik al mijn leven te zijn.

De schoolopziener was over Bernards woorden getroffen. Jongen! zeide hij, geef

mij de hand en geloof, dat ik u genegen ben; wijk niet van God af, noch van uwen pligt, zoo zal het u altijd wel gaan; groet uwe pleegmoeder van mij, en zeg haar, dat ik haar bezoeken zal.

De heer Reinhard verwijderde zich met den predikant; Bernard was hem ongemeen bevallen, en had zijn hart gewonnen. Toen de kinderen met lof van den schoolopziener spraken, Bernard aan zijne pleegmoeder de groetenis bragt, en verhaalde, het geen hem door dien heer beloofd was, zeide de weduwe: dat moet een goed man zijn, dien wensch ik te leeren kennen. — Moeder, zeide Emilius, hij zal u bezoeken.

Des avonds kwam Willem en noodigde, op verzoek zijner ouders, de weduwe met hare kinderen ten avondmaal. Met vriendelijkheid werd de uitnoodiging aangenomen; en daar goede, opregte menschen elkander spoedig leeren kennen, zoo was dit ook het geval met den schoolopziener en de predikantsweduwe. Toen hij haar den verdienden lof wilde geven, dat zij Bernard zoo moederlijk had opgenomen, zeide zij: dat houde ik voor geene verdienste, de tevredene knaap

kost mij weinig, en voor geen geld verkocht ik de vreugde, die hij mij geeft. —

Wat zal hij dan leeren? wat moet hij worden? —

Domenie meent, dat hij, bij voortgaande vlijt, kan studeren, en dat zou dan ook wel met mijnen wensch overeenkomen, daarvan wil ik hem althans niet afhouden, — en ik durf hopen, dat de goede God het niet aan de noodige middelen zal laten ontbreken; veel behoeft hij niet, hij is aan spaarzaamheid gewend. Mejufvrouw! zeide de heer Reinhard, wat ik eens voor den jongen doen kan, dat zal gebeuren; die een goed kind voorthelpt, bewijst aan de menschheid eene groote dienst, verwerft de goedkeuring van God en ondervindt in het hart eene vreugde, welke men te regt hemelsch noemen kan.

Thans wendde zich de waardige man tot zijnen vriend, den predikant Rudolf en vroeg: wat dunkt u, zou het voor de vier knapen niet goed zijn, dat zij naar de eene of andere middelbare school gingen?

Ja, antwoordde deze, zoo veel hebben zij reeds geleerd, dat zij op eene hoogere school dan hier in het dorp konden aangenomen

worden, maar ik meen, dat er niets verloren is, wanneer zij nog een jaar hier blijven. — Bernard! vroeg de schoolopziener, als ik u eens eene vrijplaats op eene school in de stad bezorgde, daartoe ben ik in de gelegenheid; aldaar werden mijne twee zonen geoefend, en genoten uitmuntend onderwijs, wat dunkt u? Spreek vrij uit. — Hetgeen mijne lieve moeder wil, antwoordde Bernard, dat wil ik gaarne, maar niet waar, domenie, het schaadt niet, zoo ik nog een jaar hier blijve. O, hoe veel is er nog, dat ik hier op de school en vooral bij u leeren kan. Hetgeen gij voor mij, na verloop van tijd, kunt doen, dat wil ik met dankbaarheid aannemen. Liefste moeder, ik bid u, laat mij slechts niet alleen van u gaan. Emilius en ik, zoo àls gij het steeds begeerd hebt, blijven bij elkander; welk eene vreugde zal het wezen, als wij u in de schoolvacantie bezoeken! maar moeder, laat ons nu nog niet van u gaan, wij zijn nog te jong en kunnen zonder u niet leven. — Dat zult gij ook niet, zeide zij, en het zal mij tot groote blijdschap wezen, u nog eenigen tijd bij mij te houden. Deze woorden der moeder verwekten in de harten der kinderen eene algemeene

vreugde, en Julia was de eerste, welke hare lieve moeder daarvoor dankbaar kuste.

De weduwe werd uit de pastorie geroepen, met het berigt, dat de familie was aangekomen en de kinderen had medegebragt. Bernard sprong van vreugde op en riep: mijne zuster! mijn broeder! — Zij hadden niet gedacht, dat zij zoo spoedig zouden komen, en hunne verschijning verraste hen op het aangenaamste. Eene liefdevolle genegenheid bezielde al de harten en zij kwamen elkander met teedere achting te gemoet. Toen de eerste levendige vreugde voorbij was, gaven de vrienden te kennen, dat zij naar *Dresden* wilden reizen, en zij noodigden de weduwe uit, om mede te gaan. Haar broeder zeide: wij namen de kinderen ook gaarne mede, zoo er slechts meerdere ruimte in het rijtuig ware. — Zoo aangenaam mij deze uitstap zijn zoude, hernam de weduwe, zoo kan ik toch voor zulk eenen langen tijd mijne kinderen niet verlaten. —

Het gelukkigste was Bernard, toen hij hen wederzag, naar welke hij zoo hartelijk verlangde. — Om de vreugde der kinderen volkomen te maken, werd ook Anna gehaald.

Dewijl de vrienden zich slechts éénen dag in *Boschberg* konden ophouden, was de weduwe bedacht, om hun en den kinderen eene hartelijke vreugde te bereiden. Des morgens vroeg liet zij den predikant met de zijnen, en bijzonder ook den heer schoolopziener, op het middagmaal noodigen. — Martha werd gehaald, opdat zij zich mede zou verheugen, en Hartman zelf was, op verzoek der weduwe, met de chais naar de stad gereden, om Katharina en Frederik naar *Boschberg* te halen, en aan de broeders en zusters de vreugde te verschaffen, dat zij elkander eens na verscheidene jaren wederzagen, dat was voor haar moederhart verrukkelijk.

Bernard zeide des morgens: indien Frederik en Katharina nu ook hier waren, dan was onze blijdschap volkomen; maar de bescheidene jongen waagde het niet, zijne pleegmoeder te verzoeken, om hen te laten halen. Toen de predikant en de schoolopziener zoo even waren aangekomen, ziet, daar traden ook de beide kinderen onverwachts in de kamer. Zij omhelsden elkander met hartelijke vreugde; thans stonden de

zeven broeders en zusters, allen welgekleed, fraai opgewassen, bloeijende van gezondheid, op een hoopje te zamen, en kinderlijke verrukking zweefde op hun gelaat. De vreugde, van elkander zoo nabij te wezen, gaven zij op eene treffende en aandoenlijke wijze te kennen, zoo dat men hen met welgevallen aanschouwde.

Den heer Reinhard, dezen braven, gevoeligen mensch, liepen de oogen over; hij vatte de hand der weduwe, en zeide: in geene zaal zag ik schooner schilderij, dan deze vrolijke, hoogstgelukkige kinderen mij vertoonen; dit is het werk uwer barmhartigheid, waarvan gij nu reeds het loon inoogst. Wij zien met welgevallen neder op de bewerkster van zulk een geluk, dat zuiver gevoeld wordt en in het binnenste zalig maakt. God schenke u, en allen, die zich deze weezen aantrekken, eene vergelding, welke geen koning of vorst kan schenken! — De edele vrouw zag voor zich neder, en zeide met met eene van aandoening bevende stem: geprezen zij daarvoor de naam des Heeren!

Elf kinderen zaten mede aan de tafel, doch

de zeven weezen muntten niet slechts door ligchamelijke schoonheid, maar ook door een zedig en welvoegelijk gedrag uit. Geen gesnap werd van hen gehoord. Zij antwoordden en spraken slechts, als zij gevraagd werden; maar in hunne blikken, die zij op elkander sloegen, schitterde de vreugde; uit aller oogen sprak de teederste liefde. De kinderen waren aan de tafel het onderwerp des gespreks; zonderling, na den maaltijd waren zij allen uit de kamer verdwenen, ook Emilius en Julia ontbraken, en men wist niet, waar men hen vinden moest. Daar kwamen Karel en Willem uit den tuin, en zeide: zij zijn naar het kerkhof gegaan.

6. Gevaar en redding.

Na den maaltijd waren de kinderen in den tuin gegaan, om in de opene lucht te spelen. Emilius was de eerste, die dit aanried. Allen volgden hem gaarne, daar hem de kamer te eng scheen te zijn, om er zich vrij in te kunnen bewegen; maar in den tuin kon men

toch zien, dat de zeven weezen elkander het teederst waren toegedaan. Zij bleven in eenen gesloten kring bij elkaar, slechts Julia ging niet van hen af, terwijl de drie andere door de tuinpaden heen liepen. De kinderen deelden elkander hunne ontmoetingen mede, noemden zich gelukkig, en Julia, die hunne gesprekken niet stoorde, was, als getuige van het dankbaar gevoel dezer weezen, van harte vrolijk.

Ach, zeide Bernard, wanneer onze gestorvene ouders ons nu zien en het weten kunnen, dat God zich zoo over ons erbarmd heeft, dat wij gezond en gelukkig zijn, dan moeten zij eene vreugde gevoelen, zoo als er niet grooter in den hemel zijn kan; zij waren onze weldoeners; laat ons hen nooit vergeten; konden wij hun hunne liefde vergelden en hen met de daad danken, wij zouden het gewis allen doen.

Bernard had in het hart zijner jongere broeders en zusters een weemoedig gevoel opgewekt, zij werden bedroefd, en levendig stond hun bijzonder het beeld hunner goede moeder voor oogen. — Julia zeide: maak uwe broeders en zusters niet zoo treurig; gij

zijt nu bij elkander, om vrolijk te zijn. — Ach, lieve Julia, hernam Bernard, laat ons maar bedroefd zijn, wij hebben veel verloren, doch het is zoo, wij hebben nog meer weder gevonden, waarvoor wij God moeten loven; maar verkeerd kan het niet wezen, dat wij ons weemoedig de ontslapenen herinneren, onze droefheid is dankbaarheid jegens de verheerlijkten, die ons, naast God, het dierbaarste waren. Komt, laat ons naar het kerkhof gaan, waar de graven onzer ouders naast elkander liggen, daar zult gij het plekje zien, dat ik menigmaal bezocht heb.

Hij ging vooraan, en de anderen volgden hem zoo stil en zwijgend, als of zij eene lijkstatie uitmaakten. Toen zij bij de graven aangekomen waren, wees hij hun de plaats, waar hunne ouders rustten, en knielde daar neder. Naauwelijks had hij dit gedaan, of al de kinderen knielden, als op een gegeven teeken, ook neder, en vestigden de oogen vol tranen op den grafheuvel. Bernard had overluid: gij, dierbare ouders! zijt gekomen tot den vrede eens beteren levens, want gij waart braaf en godvruchtig; het geen gij aan ons gedaan hebt, dat vergeldt de Heer thans aan u;

onzen dank en onze liefde zult gij behouden, zoo lang wij leven; och! mogten wij u in het goede navolgen, dan zal uwe deugdzame gezindheid de onze zijn, waaraan gij ons herkennen zult, als wij elkander in den hemel wederzien!

Allen zwegen nog eene poos, voor dat zij opstonden. Wij hebben onzen ouders eenen traan van dankbaarheid gewijd, zeide Bernard, nu willen wij onze harten weder voor de vreugde openen, welke God ons schenkt. Bezwaarlijk zullen wij nog eens zulk eenen gelukkigen dag als heden beleven, waarop wij allen bij elkander zijn.

Toen de kinderen, wier oogen nog van tranen nat waren, in de kamer kwamen, vroeg de weduwe: waar zijt gij toch geweest? wij zochten naar u, en gij hebt geweend. — Moederlief! antwoordde Bernard, wij zijn allen bij de graven onzer ouders geweest, Julia met ons, en daar konden wij onze tranen niet inhouden. — O, gij brave kinderen, sprak de weduwe, gij hebt eenen schoonen pligt vervuld, wie zoo aan zijne ouders denkt, die bemint en vereert hen, die hunne plaats vervullen.

Met het grootste genoegen bragten de kinderen nu den tijd met elkander door, maar de dag, waarop zij van elkander moesten scheiden, was zeer smartelijk.

Eenige weken daarna had der weduwe eene groote ramp kunen treffen, wanneer de liefde en dankbaarheid van Bernard hem niet den moed had ingeboezemd, om zijn eigen leven te wagen, ten einde een dierbaar leven te redden. De pleegmoeder zeide toen tot hem: alles, wat ik aan u doe en nog doen zal, is te gering tegen de weldaad, die gij mij bewezen hebt; zoo lang ik leef, zal ik u daarvoor danken. — Moeder! antwoordde hij, ik heb niets meer gedaan, dan de inspraak van mijn hart gevolgd!

Het geval was dit: het kleine meer bij *Boschberg* was, gedurende den strengen winter, met zulk eenen dikken en vasten ijsvloer belegd, dat de zwaarst geladene wagens daarover hadden kunnen rijden, zonder de vrees van er te zullen invallen; de beide zonen van den predikant zetteden Emilius en Bernard aan, om schaatsen te rijden, en de predikant zeide: dat deze be-

weging gezond was. De weduwe had er niets tegen, dat de beide knapen ook dit genoegen smaakten, maar zij vermaande hen, steeds voorzigtig te wezen en niets te wagen; dat beloofden zij beiden en hielden woord, om dat zij geen grooter kwaad kenden, dan hunner dierbare moeder ongehoorzaam te wezen. Zoo gingen zij naar het meer; het laatste woord, dat moeder zeide, was: past op, dat gij geen ongeluk krijgt en in gevaar raakt.

Het ijs was zoo glad als een spiegel, en de eene wilde den anderen in het rijden overtreffen; de bekwaamste rijder was Karel; Willem had met zijnen broeder zoo gereden, dat hun het zweet van het voorhoofd droop. Verre verwijderd van Emilius en Bernard, stonden zij, om weder adem te halen, op eenigen afstand van eene bijt, door eenen visscher gehakt, om de visch onder het ijs lucht te doen scheppen, en die zij gelukkig voorbij gereden waren. Karel zeide, er naar ziende, dat is toch zeer onvoorzigtig, dat men daar geen teeken ter waarschuwing zet, op dat men die opening vermijden kunne; die er in rijdt, komt er zeker niet meer uit.

Nu kwamen Bernard en Emilius aanrijden, en Emilius had juist de rigting naar de bijt genomen; Karel schreeuwde hem toe: hier henen! maar dewijl hij menigmaal den spot met hen dreef, zoo gaven zij niet veel acht op hem en — Emilius, die zich in zijne vaart niet spoedig genoeg kon ophouden, reed er in. Zoodra Bernard bemerkte, dat Emilius nevens hem verdwenen was, wierp hij zich op het ijs neder en kroop op zijne knieën naar de bijt, om er zijnen vriend uit te trekken; hij zag hem niet meer, maar daarna kwam hij nog even boven; nu greep hem Bernard bij het haar, toen bij de schouders, en verdubbelde zijne kracht, zoo dat hij er hem uit hielp. Emilius lag daar voor hem als dood. Spoedig sneed Bernard de banden zijner schaatsen los, om des te zekerder te kunnen gaan. Hij wilde Willem en Karel roepen, doch deze waren, luid schreeuwende, weg geloopen, om het onheil bekend te maken.

De visscher, wiens huis aan het meer lag, kwam Bernard te hulp, en Emilius werd in zijne woning gebragt. Toen hij eene hoeveelheid waters was kwijt geraakt, sloeg hij

zijne oogen op en zijne eerste woorden waren: waar ben ik dan? — Deze woorden, het zekere bewijs dat hij leefde, drongen als hemelsche toonen, die het hart verrukken, in de ziel van Bernard. Hij gaf zijnen vriend de hand en zeide: Emilius! gij zijt bij den visscher aan het meer; uw leven was in groot gevaar; God heeft u gered en voor ons behouden; hoe zouden wij getreurd hebben, als gij onder het ijs het leven verloren hadt.

Emilius herinnerde zich, dat hem op het oogenblik, waarop hij de opening voor zich zag, een doodelijke angst overvallen was op de gedachte, dat hij daarin vallen moest, zonder dezelve meer te kunnen vermijden; wat er verder met hem gebeurd was, en op welk eene wijze hij gered werd, daarvan wist hij niets. Bernard verhaalde het hem met korte woorden, en toen hij hoorde, dat hij door hem gered was, zeide hij diep ontroerd: nooit zal ik vergeten, dat gij mij gered hebt en in welk gevaar gij u voor mij begeven hebt.

De brave jongen wilde nu ijlings naar huis loopen, om drooge kleederen voor Emilius te halen, en ware het mogelijk het ongeluk voor zijne moeder verzwijgen; maar zij wist

het reeds: Willem en Karel kwamen met een bleek gezigt in de pastorie aan en verhaalden, dat Emilius in eene bijt gereden was, en Karel voegde er bij, ik waarschuwde hem nog, die gevaarlijke plaats te vermijden, ik riep hem toe, maar hij lette er niet op.

Ach, zeide de predikant: de arme, arme moeder! niets zal haar vertroosten! o, welk eene smart, zulk eenen hoopvollen zoon te verliezen! — zijne vrouw beefde, zij was van ontzetting buiten zich zelve, en riep uit: welk eene vreugde was hij voor zijne moeder! kom, laat ons dadelijk naar de ongelukkige vrouw gaan, en haar de smartelijke tijding zoo zacht mededeelen, als dit geschieden kan, eer zij dezelve van Bernard verneemt, daar de schok haar anders te hevig zou kunnen treffen.

Toen de predikant met zijne vrouw de kamer der weduwe binnen trad, alwaar ook Julia en Maria zich bevonden, en zij de bleeke, beangste gezigten opmerkte, zoo vroeg zij dadelijk verschrikt: zeker is er een groot ongeluk gebeurd? — Met bevende lippen, zeide de predikant: Emilius heeft

op het ijs een ongeluk .... eer de predikant had uitgesproken, riep Julia: ach, mijn broeder!.... zij viel in eenen leuningstoel neder. Verschrikt en bezorgd vroeg de moeder met afgebrokene woorden, waar is Emilius dan? Zij wilde naar het meer snellen, maar men hield haar terug: toen zij des niettegenstaande beproefde weg te gaan, met eene waggelende beweging de deur bereikt had en de predikant haar bij den arm leidde, zou zij neergeslagen zijn, indien men haar niet had vastgehouden; de bewustheid verloor zij nogtans niet; zij zuchtte: o, zeker is hij verdronken, het meer is zijn graf en veelligt is het mij niet vergund, het stoffelijk overschot van mijn kind te aanschouwen! Hoe is hij mij zoo plotseling ontrukt, als ware hij van de aarde verdelgd! zoo gezond en vrolijk ging hij met Bernard van mij af! hoe ongelukkig ben ik in een oogenblik geworden! troosten zou ik mij nog kunnen, zoo hij op het ziekbed stierf; maar zoo!....

Daar kwam nu Bernard haastig aanloopen; men verwachtte niet anders, dan een nader berigt van zijn treurig uiteinde te vernemen. Met drift rukte hij de deur open; het zweet

liep hem van het voorhoofd; zijne oogen fonkelden van vreugde, hij zag, dat Julia doodsbleek in den leuningstoel lag; aan alles bemerkte hij, dat men meende, dat Emilius verdronken was .... Klaagt en weent niet, riep hij, Emilius leeft! — Jongen, zeide de predikant, wat zegt gij? .... Hij leeft, dat verzeker ik u, zeide Bernard, hij ligt in de woning van den visscher; ik kom andere kleederen voor hem halen.

Julia was van hare onmagt bekomen, zij verstond uit zijne laatste woorden, dat haar broeder leefde; snel prong zij op, viel in Bernards armen en weende.

Wie kan de vreugde dezer goede menschen beschrijven? plotseling, in een oogenblik, was de zwarte treurwolk verdwenen, en eene heldere vreugdezon was er opgegaan; de weduwe zeide eerbiedig: geeft onzen God de eer!

Spoedig werden de zondags kleederen opgezocht en allen, Maria niet uitgezonderd, gingen naar de aangeduide woning.

Daar zat Emilius, en zijne eerste woorden waren: lieve moeder, hoe heb ik u bedroefd; maar het was toch mijne schuld

niet! hoe zal ik het Bernard vergelden! hij heeft mij gered, en niemand anders dan hij alleen. De val in het water had Emilius niet benadeeld, ook werd hij er niet ziek door. — Den visscher werd geboden, bij zulke gaten voortaan een teeken te zetten. Schaatsen mogten de kinderen niet meer rijden, zij vergenoegden zich dus met andere winter-vermaken.

---

7. Het geschenk.

Te *Schoonendaal* was de heer van het dorp, de majoor van Einsidel komen wonen; de zwakke staat zijner gezondheid bragt te weeg, dat hij, na zijn ontslag uit de krijgsdienst, hier zijn verblijf nam, wijl de geneesheeren verzekerden, dat hij op het land in de vrije lucht het spoedigst herstellen en het best gezond zou blijven. Hier lag het vaderlijk goed zijner gade, met welke hij een groot prachtig slot bewoonde, hetwelk een harer voorouders had laten bouwen. Dit gebouw lag op eene hoogte, door breede tuinen en groote bosschen omgeven, uit de woonkamer had men het

schoonste gezigt over daaraan behoorende bouw- en weilanden; deze akkers waren verpacht, en de eigenaars leefden van derzelver opbrengsten.

Mevrouw van Einsidel was van adellijke afkomst, doch adeltrots kende zij niet. De verdienstelijke burger kon op de achting der barones, zoo wel als op die van den majoor, rekenen. Beiden waren edel, menschlievend en braaf; hunne aangenaamste verkeering was met den predikant, die door geleerdheid, beschaafdheid en getrouwheid in zijne bediening uitblonk. Zij hadden bij hunne drie zonen eenen gouverneur aangenomen, die hen in het wetenschappelijke onderwees; doch de opvoeding behielden de ouders voor zich.

Eens bevond zich de houtvester, die Bernard te voren zoo liefderijk had bijgestaan, bij den majoor, bij hem onderzoek doende naar de lieden, die in den omtrek woonden, en in welke achting zij stonden. De houtvester noemde verscheidene brave menschen op, ook de predikant Rudolf in *Boschberg*, en voegde er bij, dat hij een zeer geschikt man was, die zijne zonen vlijtig on-

derwees; ja, zeide de houtvester, hij is te gelijk ook de onderwijzer der kinderen van den overledenen predikant Augustin, die een voorbeeldig mensch was; zijne vrouw leeft nog, en onder de zon kan er wel geene betere genoemd worden. — En waarin bestaat dan hare voortreffelijkheid? vroeg de barones. — In hare weldadigheid, hare vroomheid en moederlijke liefde, antwoordde de houtvester, is zij een voorbeeld voor den ganschen omtrek: er stierf eene vrouw, eene weduwe, die zeven hulpbehoevende kinderen naliet, en zij nam hen allen in haar huis op; onderhield dezelve eenigen tijd, bezorgde hen bij goede menschen, blijft nog voor hen zorgen en heeft een hunner bij zich behouden, eenen jongen van nu omtrent vijftien jaren, Bernard genaamd, beeldig schoon, verstandig, vlug en goed van aard; een beter kind vindt men zelden. De predikant kan niet genoeg over hem roemen en noemt hem zijnen besten leerling, ofschoon hij welligt de jongste van allen is. Deze brave weduwe moet ik leeren kennen, zeide de barones, al ware het morgen.

De heer van Einsidel wilde ook bij

den predikant een bezoek afleggen, van wien hij niet, dan met achting hoorde spreken, en met zijne vrouw dan tevens de weduwe bezoeken, om te gelijk den knaap te zien, welken de houtvester hem bijkans als een wonderkind had afgeschilderd.

De drie zonen, van welke de oudste bijna zestien jaren oud was, moesten de ouders vergezellen, om kennis met de kinderen in *Boschberg* te maken; deze kinderen hadden voor hunne jaren vrij veel geleerd en waren voortreffelijk opgevoed; minzaam en goed was hun hart, en onder hen heerschte verdraagzaamheid en gedienstigheid. De onderwijzer, Anton, een zeer beschaafd en bekwaam man, die op het slot van allen geacht en bemind werd, genoot aan de kinderen groote vreugde. Reeds was hij vier jaren bij hen geweest, en zij vereerden hem als hunnen vriend. —

De zonen van Einsidel verlangden naar den omgang met geschikte jongelingen, welke met hunne gezindheid overeenkwamen; eenigen leerden zij in de nabuurschap kennen, doch deze bevielen hun niet, om dat zij hen onbeleefd behandelden; het geen zij echter van

de jonge lieden in *Boschberg* gehoord hadden, beviel hun zoo zeer, dat zij naar dezelve verlangden.

Met vriendelijke beleefdheid werd aldaar de familie van Einsidel door den predikant ontvangen. De barones zeide: wij zijn naburen, en moeten ons het landleven hierdoor aangenaam maken, dat wij elkander wederkeerig bezoeken. — In den loop van het gesprek vroeg zij aan de predikants-vrouw: wilt gij met ons een bezoek afleggen bij mejufvrouw Augustin? zij moet eene achtenswaardige vrouw zijn. —

Zeer achtenswaardig, hernam mejufvrouw Rudolf, men kan haar het voorbeeld eener goede moeder en eene ware christin noemen. Wel te doen is hare vreugde. Er lijdt in het dorp geen arme, bejaarde of zieke, dien zij niet belangeloos bijstaat, zoo veel het haar vermogen toelaat. —

Heeft zij niet een ouderloos jongetje bij zich? —

Gij meent Bernard; o ja, hij zal veeligt spoedig met Emilius en Julia, de kinderen van mejufvrouw Augustin, naar het onderwijs van domenie komen; hij zal u be-

vallen, mijn man roemt zijne bekwaamheden. O ja, hernam de predikant, hij heeft een schrander hoofd, eenen goeden aanleg en een edel hart.

Nu kwamen de beide knapen, met de schoolboeken onder den arm, net en zindelijk gekleed, in de kamer en groetten beleefdelijk. Heden namiddag houd ik geene school, zeide de predikant, legt uwe boeken in de leerkamer, gaat in den tuin en vermaakt u met elkander zoo als gij gewoon zijt.

Eer zij echter de kamer verlieten, zeide de heer van Einsidel tot hen: ik heb u in mijn leven nog nooit gezien en neem toch aan, te raden, wie van u Emilius en wie Bernard is. — Gij zijt Bernard, zeide hij tot dezen. De kinderen lachten; Bernard zag den majoor met vrijmoedigheid aan en antwoordde met bescheidenheid op hetgeen hem door denzelven gevraagd werd.

De knapen maakten nu van de hun toegestane vergunningen gebruik, gingen bedaardelijk de deur uit en werden door den heer en mevrouw van Einsidel geprezen. Toen de vrouwen zich gereed maakten, om de weduwe te bezoeken, zeide de heer van Ein-

sidel tegen den predikant: zoudt gij het niet goedvinden, dat wij de vrouwen geleidden? het is in mijn leven voor mij steeds een groot genoegen geweest, eerwaardige en door menschelijke goedheid uitmuntende personen te leeren kennen; en te oordeelen naar alles, wat ik van deze eerwaardige vrouw gehoord heb, reken ik haar daaronder. Van menschen, die goede gezindheden aan den dag leggen, kan men altijd nog iets leeren.

De weduwe ontving hare gasten zonder verlegenheid, beleefd en vriendelijk. Met bijzondere achting naderde haar de barones. Toen men van de bewijzen harer menschlievendheid sprak, en men haar wilde roemen, wees zij die eerbewijzing bescheiden af, zeggende: God zij hiervoor geprezen, in wiens hand ik het middel ben; al het goede, dat ik doe, reken ik mij niet tot verdienste, want aan Zijne leiding en hulp ben ik het verschuldigd, en veel kom ik er nog in te kort. — Zij bragt het gesprek op de fraaije ligging van het slot en noemde deszelfs bewoners gelukkig.

De heer van Einsidel zeide: wanneer het u een genoegen is, in *Schoonendaal* te wezen, zoo noodig ik u uit, op een voor ons

aangenaam bezoek, maar uwe lieve kinderen moet gij mede brengen, en bij ongunstig weder staat mijn rijtuig u ten dienste. — De weduwe boog zich dankbaar. Mejufvrouw, vervolgde hij, zult gij het mij wel afslaan, als ik u verzoek, om Bernard van tijd tot tijd bij mijne kinderen tot speelmakker te mogen hebben? Uw verzoek doet mij veel eer aan, antwoordde de weduwe, en zal Bernard veel genoegen veroorzaken.

Intusschen kwamen ook de zeven kinderen in de kamer, waarop de weduwe aan Bernard de uitnoodiging van den heer van Einsidel mededeelde en er bij voegde: bedank den heer majoor voor zijne goedheid, en leer er uit, dat een braaf kind weldoeners en vrienden vindt.

Van dien tijd af ontstond er tusschen de vrienden in *Schoonendaal en Boschberg* eene aangename verkeering. Het hinderde der weduwe niet, dat Bernard rijke geschenken van mijnheer en mevrouw van Einsidel moest aannemen. In eenen steeds hoogeren graad kregen zij den knaap lief. Dikwijls bevond hij zich op *Schoonendaal*, maar nooit zonder Emilius, en altijd verlangde hij

weder naar moeder en Julia; menigmaal kwam hij vroeger terug, dan Emilius verlangde, dien het aldaar het uitnemendst beviel.

De geweldige schrik, welke de teedere, zusterlijk gezinde Julia overviel, op het berigt dat Emilius onder het ijs verdronken was, en de daarop gevolgde schok veroorzaakt door de blijde tijding, dat hij leefde, hadden nadeelig op haar gansche gestel gewerkt. Zij was beangst als de broeders later dan gewoonlijk uit de school kwamen, en zeide dan: als hun maar geen ongeluk overkomen is; als hare moeder somtijds onpasselijk was, dan zuchtte Julia, zij at of dronk niet en vreesde, de zoo zeer geliefden te verliezen.

De verstandige moeder, die in alle opzigten voor hare kinderen zorgde, deed alles, om eene te groote gevoeligheid en angstvalligheid, welke in hare dochter steeds toenam, te matigen, en te keer te gaan. Zij wist bij ondervinding, hoe nadeelig het is, wanneer men zich aan eene te groote weekelijkheid gewent, zoo dat zoet en bitter eenen te diepen indruk op ons maken, en wanneer men het vertrouwen op God niet in zich versterkt, het-

welk den waren moed geeft, om over het onvermijdelijke kwaad te zegepralen en het met geduld te verdragen.

De weleer zoo vrolijke en levendige Julia, die zich anders zelfs in het bal- en kegelspel der broeders mengde, en moeder door hare aardige invallen menigmaal bekoorde, werd stiller, en beminde niet meer het praten en schertsen; het hooge rood der gezondheid op hare wangen verdween, de eetlust begaf haar, en haar slaap was niet meer zoo onafgebroken als anders.

Mejufvrouw Augustin, om aan hare dochter hulp te schenken, en zich zelve van eene groote bezorgdheid te bevrijden, reisde met hare kinderen naar den dokter in de stad; toen zij hem het oogmerk harer reis medegedeeld, hem het noodige over den toestand harer dochter gezegd, en bij gissing verklaard had, dat Julia's ongesteldheid uit den schrik ontstond, over het ongeval van haren broeder, zeide de arts: dit kan wel zoo zijn, het angstvallige, treurige gelaat van Julia, hetgeen wij bij haar niet gewoon zijn, ontstaat uit eene ongesteldheid des ligchaams, en wan-

neer deze is weggenomen, zal zij weder vergenoegd en vrolijk worden. Laat Julia eene maand hier, in de stad heeft zij meer verstrooijing, dan op het land, en dit is een wezenlijk middel tot hare genezing. —

Niet dan met moeite scheide ik van mijne kinderen, dat weet gij, dokter! maar wanneer het voor hun welzijn noodzakelijk is, zoo offer ik alles op; wat dunkt u, Julia! wilt gij hier blijven? — Zeer gaarne, lieve moeder, wanneer gij het zoo begeert; maar gij weet, dat ik het liefste bij u ben, en in *Boschberg* zal ik zeker ook wel weder gezond worden, wanneer de dokter mij een geneesmiddel mede geeft.

Er waren nog geene veertien dagen verloopen, of de goede Julia kon niet meer staan; zij zonk, tot smart der moeder, op het ziekbed neder. Emilius was niet zonder deelneming met de zieke zuster, doch hij kon leeren, en met de zonen des predikants zich vermaken; Bernard niet, de lust tot leeren was hem vergaan. In de schooluren was hij onrustig en verstrooid, uit de ziekekamer kwam hij bijna niet. Hij was het ook, aan wien de moeder eenen

innigen deelnemer in hare bezorgdheid had; toen het gevaar, dat Julia sterven zou, steeds hooger steeg, waakte hij, bij afwisseling, met haar en Maria, aan het bed der kranke; hoe dikwijls zij ook kwam, om naar hare dochter te zien, steeds vond zij hem wakende, en geene minuut verzuimde hij, om haar op het bepaalde uur in te geven. De goede Emilius wilde ook eens bij zijne zuster waken, maar hij was zoo vast ingeslapen, dat hij gewekt moest worden. Gij meent het wel goed, zeide de moeder, doch voor eenen waker bij de zieken zijt gij niet geschikt. De smart, welke Bernard gevoelde over de diepe droefheid zijner moeder, en de vrees, dat Julia sterven zou, werkte echter schadelijk op zijne gezondheid; de glans zijner oogen was verdoofd, de zachte vriendelijkheid lachte niet meer op zijne wangen, hij gevoelde, dat zijne krachten verzwakten; hoe dikwijls ging hij alleen den weg op naar de stad, om den dokter te halen, en reed dan met hem naar *Boschberg* terug!

De gebeden werden verhoord; na zes weken was Julia, met de hulp des genees-

heers, volkomen weder gezond, en de heldere, vrolijke kracht ontwaakte weder in haar. O, hoe groot was de dankbaarheid der moeder jegens den Algoede, die een dierbaar leven voor haar behouden had, van hetwelk de dokter zeide, dat eene hoogere magt hetzelve boven verwachting gered had; de dankbaarste liefde vervulde het hart der herstelde, welke zij jegens Bernard op allerlei wijzen betoonde, die haar zoo trouw bijgestaan en de smart en de zorg harer moeder verligt had; de weduwe zeide het aan hare vrienden, en ook aan de deelnemende bewoners van *Schoonendaal*, dat Bernard haar in den nood tot eenen krachtigen steun geweest was, dat hij meer gedaan had, dan men van eenen jongeling vorderen kon. Nu werd hij ook opgeruimder en levendiger, en verdubbelde zijne vlijt, om het verzuimde in te halen; allen, die hem kenden, en wisten, wat hij in dezen treurigen tijd gedaan had, schatteden hem nog hooger.

De heer van Einsidel, die bij den predikant onderzocht, welke boeken Bernard nog noodig had, tot zijn vertrek

naar de hoogere school, kocht dezelve, liet dezelve netjes inbinden, en gaf hem die ten geschenk. In zijnen brief aan Bernard stonden ook deze woorden: voor de trouwe zorg, welke gij der lieve Julia in hare ziekte betoond hebt, en voor de kinderlijke deelneming, waarmede gij der goede moeder de zorg en moeite hielpt dragen, geve ik u dit geschenk uit liefde; ga zoo voort, Bernard, met vlijt werkzaam en godsdienstig te zijn, en gij zult u vóór uw volgend leven de schoonste vreugde bereiden. Eene deugdzame, liefderijke gezindheid is des menschen sieraad, en zonder dezelve ondervindt hij, bij al zijne kennis, zijn aanzien en zijnen rijkdom, geen waar geluk, geene achting van God of menschen; maak van deze boeken voor uw hoofd en hart het beste gebruik, dit zij uwe dankbaarheid; en dan zal ik, wanneer ik de gelegenheid daartoe vinde, zoo veel het mij vergund is, voor uw volgend welzijn zorgen.

Over dit geschenk was Bernard tot tranen bewogen, het veroorzaakte hem eene onuitsprekelijke vreugde; Emilius be-

schouwde dezelve met opmerkzaamheid en zeide toen: och, had ik toch ook zulke boeken! Bernard antwoordde: van dit oogenblik af zullen zij aan u en mij toebehooren; met u eet ik van ééne tafel, deel met u in zoo vele voorregten, wij bezoeken ééne school, moeder wil, dat wij ook in het vervolg, zoo lang mogelijk, bij elkander blijven, hoe zou ik dan deze schoone boeken voor mij alleen behouden! zij zijn mij *dan* eerst aangenaam, wanneer zij u mede toebehooren.

Emilius, die de aanvallen der jaloerschheid gevoelde, toen hij vernam, dat Bernard deze boeken gekregen had, werd door dit edele gedrag deels beschaamd, deels getroffen, en zeide: ja Bernard, ik weet het, gij zijt veel beter, dan ik .... Bescheiden zag Bernard voor zich neder, sloeg toen zijnen blik op moeder en zeide: niet waar, moeder, slecht zijn wij geen van beiden, maar beter kunnen wij nog worden .... Zij omhelsde de beide kinderen te gelijk en zeide: mijne lieve jongens zijt gij, die mij de grootste vreugde geeft; regt zoo Bernard, om zijne eigene vreugde

te verhoogen, moet men ook anderen daarin laten deelen. Emilius zal uit dankbaarheid u ook eens genoegen doen, en alles niet alleen willen genieten.

---

8. De uitwerking eens briefs.

Moeder! vroeg Bernard, ware het niet goed, dat ik heden, na den schooltijd, naar *Schoonendaal* ging, en den heer van Einsidel voor het rijke geschenk der boeken bedankte? — Wij zullen allen gaan, zeide de moeder, daar het weder zoo schoon is.

De predikant stelde, op verzoek der weduwe, de kinderen voor dezen dag vrij van het onderwijs, en besloot, de wandeling met de zijnen naar *Schoonendaal* mede te doen. De gemoederen waren onder weg vrolijk gestemd, en men sprak veel van de edele en vriendelijke familie op *Schoonendaal*. De jonge lieden sprongen heen en weder, zoo dat de predikant zeide, ik zou u niet gaarne mijne voeten leenen, daar gij

den weg zeker tweemaal gaat. Bedaard en zedig bleven echter meestal Julia en Anna aan de zijde der ouders.

Bij den heer van Einsidel aangekomen, vond men den predikant der plaats, een bejaard man, die, met zijne vrouw, niemand in den omtrek bezocht, en zelden op het slot kwam, hoe menigmaal hij ook genoodigd werd. Zijne gemeente eerde en beminde hem echter als een voortreffelijk man. Aan geene hunner vier volwassene kinderen beleefden zij veel vreugde; aan eenen derzelven integendeel veel verdriet; hij voerde booze streken uit, behaalde schande, stortte zich in het ongeluk, en verbitterde het leven der ouders.

Zoodra Bernard den heer van Einsidel bemerkte, naderde hij hem, en dankte hem in de beleefdste en hartelijkste bewoordingen. Hij herhaalde de woorden des briefs, welke met de geschenken gepaard ging, en voegde daar bij: ik zal van de boeken het beste gebruik maken, dat beloof ik mijnen weldoener.

Den predikant te *Schoonendaal* en zijner echtgenoote liepen de oogen van aandoening

over, toen zij den jongeling, van wien zij zoo veel goeds vernomen hadden, aldus hoorden spreken; zij dachten te gelijk aan hunne kinderen, over welke zij zich niet konden verheugen.

Op *Schoonendaal* vierden de vrienden een waar vreugdefeest, en keerden in den laten avond, op twee wagens, regt vergenoegd naar *Boschberg* terug. Het is toch de grootste vreugde, wanneer men anderen vreugde verschaffen kan. Betere naburen, zeiden zij, dan den heer van Einsidel en zijne echtgenoote, hebben wij hier niet, en door hunne kinderen is er vernieuwde vreugde voor onze kinderen.

Toen de weduwe in hare kamer kwam, gaf Maria haar eenen brief, welke voor haar zeer gewigtig was; dezelve kwam van den schoolopziener Reinhard, die den braven en ijverigen Bernard niet vergeten had. Na dat zij den geheelen brief eerst had doorgeloopen, las zij aldus:

„Daar de goede moeder niets verzuimen wil, om voor de gewenschte toekomst van Emilius en Bernard te zorgen, zal zij het mij ten goede houden, als ik meen, dat

nu voor hem de regte tijd gekomen is, om eene middelbare school te bezoeken. De jongeling moet daarom ook de wereld in, opdat hij menschen leere kennen, niet eenzijdig blijve, maar van alle zijden gevormd worde en zelfstandigheid verkrijge. Met den besten wil kan de predikant, die mijn geliefde vriend is, uwe zonen niet alles leeren, hetgeen zij voor het hoogere onderwijs noodig hebben; ga echter met hem te rade; met gerustheid mag ik u de domschool te *Maagdenburg* aanbevelen. Schenk mij de vreugde, dat ik tot onderhoud van Bernard zoo veel bijdrage, als ik kan. Ik heb den jongen zeer lief gekregen en voed van hem de beste hoop.

Toen de moeder deze plaats uit den brief gelezen had, en aan hare zonen wilde vragen, wat zij van deze verwijdering dachten, zeide Julia: moeder, wat zal ik dan hier alleen doen, als Emilius en Bernard weg zijn? — Gij kunt toch niet met hen medegaan, was het antwoord, en zij kunnen niet hier blijven, de tijd zal u bij moeder niet lang vallen; Julia, hoe veel hebt gij te doen en te leeren! — Julia

II.

Bladz. 107.

gevoelde aanstonds, dat er in hare woorden iets was, hetgeen hare moeder kon beleedigen; om nu eene uitdrukking, die alleen ontsproot uit hare liefde voor Emilius en Bernard, weder goed te maken, zeide zij op eenen smeekenden toon: moederlief, als ik onbedachtzaam gesproken heb, vergeef het mij, ik meende het toch goed, gij zijt mijne beste moeder, en zonder u kan ik niet leven; maar moet het mij dan niet bedroeven, dat de broeders ons zullen verlaten, en ik hen eerst na eene lange scheiding zal wederzien? — Kom, Julia, hernam de moeder, ik weet, hoe gij het meent, het is mij ook niet onverschillig, dat ik de goede jongens moet laten vertrekken. Na dit gezegde wendde zij zich tot de zonen en vroeg: zult gij het buiten mij op eene hoogere school wel goed maken? gij weet nog niet, hoe het bij vreemden is. — Emilius antwoordde: waarom niet, zoo het niet anders wezen kan, en wij meer moeten leeren, dan hetgeen ons domenie leert. — En gij Bernard, hoe zal het u gaan? — Moeder, daar kan ik u dadelijk geen regt antwoord op geven, omdat ik nog

niet ondervonden heb, hoe ik te mo.de zal zijn, als ik voor eenen langen tijd van u gescheiden zal zijn. Eerst, zoo denk ik, zal ik met smart naar u verlangen, daarna zal de gewoonte het grievende der scheiding verligten; maar mijne liefde en dankbaarheid jegens u kan geene verwijdering verzwakken; moest ik het ook niet leeren verdragen, dat God mij mijne ouders ontnam?

Als de weduwe den brief nog eens gelezen had, zeide zij tot de kinderen: de heer schoolopziener is een verstandig raadgever, en wil uw vaderlijke vriend zijn, die het goed met ons meent; blijft hier, ik zal met den domenie de zaak eens overleggen.

Toen moeder terugkeerde, zeide zij: Willem en Karel gaan al spoedig op het gymnasium te *Stendal;* de predikant volgt den raad zijns vriends, en zal zijne zonen niet langer bij zich behouden. — Waarom, vroeg Emilius, zend hij hen ook niet naar *Maagdenburg*, dan bleven wij bij elkander? — Omdat hij, was het antwoord, in *Stendal* eenen broeder heeft, bij wien zij kunnen wonen, dus om te groote onkosten

te sparen, en om hen onder vaderlijk opzigt te stellen, daar hij zelf niet bij hen wezen kan. — Wanneer gaan wij dan naar *Maagdenburg?* vroeg Emilius. —

Met paschen zeker, wanneer er niets tusschen beide komt.

Waarom niet eerder? —

Omdat er nog veel voor u te doen is, dat zoo spoedig niet kan gereed zijn; het is ook mijne begeerte, dat gij vooraf uwe belijdenis aflegt en voor het eerst hier aan het avondmaal gaat; domenie zal u gedurende den winter blijven onderrigten, ofschoon dan zijne zonen niet meer hier zijn.

De weduwe schreef dadelijk eenen brief aan den schoolopziener, waarin zij hem bedankte voor zijnen goeden raad en voor zijn liefderijk aanbod, en hem meldde, dat zij de beide knapen met paschen naar *Maagdenburg* zou brengen, om aldaar de school te bezoeken. Toen zij den brief geëindigd had en dien wilde toemaken, zeide Bernard: vergun het mij, ook eenige regels aan den heer Reinhard te schrijven, hij meent het zoo goed met mij. — Zeer

gaarne, mijn zoon, hernam de weduwe, zal ik dit zien, en gij zult hem met uw' schrijven genoegen doen. Bernard schreef het volgende:

Hoog Eerwaardige Heer!

Ik ben zeer getroffen over uwe goedheid jegens mij. Gij wilt mij eene uitstekende weldaad bewijzen, en toetreden, om mijner dierbare moeder de zorg te verligten, welke zij aan mijne opvoeding wenschte te besteden, dit vergelde u God. Ach! ik mag wel al mijne krachten inspannen, zal ik mij uwe groote goedheid waardig maken, en aan uwe verwachtingen beantwoorden; nooit zal ik ophouden, dezelve te erkennen, en mijne dankbaarheid niet alleen met woorden, maar, waar ik kan, ook met daden te betoonen.

Uw onderdanige
Bernard Laue.

Toen de weduwe dit gelezen had, zeide zij, gij hebt hem goed geschreven, alleenlijk wees getrouw aan uwe belofte, daarmede zult gij dezen goeden heer den besten dank betoonen.

Willem en Karel konden hunne vreugden niet verbergen, over hun reeds zoo spoedig vertrek naar *Stendal*; zij dachten in een paradijs te komen, waar eene menigte van nieuwe vermaken hen verbeidde. Ja zij verbeeldden zich, dat zij nu reeds studenten werden. Emilius stemde met hunne vreugde volkomen in, daar hij veel schoons van *Maagdenburg* gehoord had, en verlangde, spoedig in de groote stad te leven. Hij wenschte nog eerder dan paschen derwaarts te gaan; het kwam hem als een uitstekend genoegen voor, om met zoo vele scholieren te leeren, en zich te vermaken, zoo dacht echter Bernard niet. Deze zeide eens tot Emilius: het groote vermaak, dat gij u van *Maagdenburg* en de school voorstelt, zult gij daar niet vinden, gij zult in eene vreemde plaats komen, waar niemand u kent, waar niemand u zoo hartelijk bemint als moeder en Julia; gij zult het leeren inzien, dat uw leven in *Boschberg* het gelukkigste was, wees dus met uwe blijdschap niet zoo luide, het zou u naderhand kunnen bedroeven. O, hoe gaarne bleef ik hier; bij moeder en Julia is het in de wereld zeker het beste, hoe zal ik naar hen

weder verlangen; maar ik weet het, blijven kan ik niet, en dus moet ik mij in mijn lot schikken.

Moeder en Julia zagen het spoedig, dat Emilius vrolijker en Bernard stiller werd, sedert hij den tijd wist van zijn vertrek. Toen zijne pleegmoeder hem eens vroeg: Bernard, wat drukt u zoo zwaar op het hart? gij zijt zoo vrolijk niet van gemoed als anders; antwoordde hij: mijne goede moeder, laat dit maar ongemerkt, het zal wel weder anders met mij worden, het komt mij al te treurig voor, dat ik u en Julia, benevens mijne zusters, moet verlaten; maar het kan evenwel niet anders, zoo ik verder onderwijs zal ontvangen. Gewis, mijn zoon, sprak de moeder, ik zal u ook met droefheid missen, maar *waar pligt ons roept, daar moet genoegen wijken.*

De heer van Einsidel vernam het eerst van den predikant Rudolf, dat de weduwe, op eenen brief van den schoolopziener, besloten had, met paschen Emilius en Bernard naar *Maagdenburg* te zenden. Hij had zijn woord gegeven, om Bernard, zoo veel hij kon, te ondersteunen, opdat zijn onder-

houd niet geheel ten laste der brave weduwe komen mogt, — Dat mag nu de eerwaardige schoolopziener doen, zeide hij, ik wil hem hierin niet hinderlijk zijn; nogtans zal mejufvrouw Augustin mij wel vergunnen, dat ik de overige uitgaven voor Bernard alleen op mij neme. Zij heeft genoeg aan het kind gedaan, om over zich zelve te vreden te wezen, zij zal mij nu niet weigeren, eenig aandeel te mogen hebben aan hare liefde voor hem; hetgeen haar moeijelijk wordt, dat valt voor ons ligt; wilt gij haar dit zeggen, gij kunt dat beter dan ik.

Lieve Einsidel, zeide zijne echtgenoote, wilt gij dan ook bij den domenie, omtrent onzen Albert, niet onzen wensch te kennen geven? Toen wij spraken van Albert met paschen op de school naar *Halle* te brengen, zoo .... De heer van Einsidel viel zijne gade in de rede en zeide: ja, dat is ook waar, ik verzoek u der weduwe tevens mijnen wensch te betuigen, dat Emilius en Bernard met mijnen zoon te zamen mogen wonen! er ligt mij zeer aangelegen, dat mijn zoon, die goed van hart, maar te levendig is, steeds

een voorbeeld van braafheid en vlijt voor zich zie; het is mijne begeerte, dat hij zoo veel leert, als hij noodig heeft om van zijne kundigheden te kunnen leven, wanneer hij geen ouderlijk erfgoed had. Die niet meer kan, dan de inkomsten zijner goederen verteren, heeft in de wereld weinig waarde, en schijnt slechts geboren te zijn, om geld uit te geven. Of Albert in *Halle* of in *Maagdenburg* op de school is, dat is mij hetzelfde, zoo hij slechts bij Bernard is; niemand, dunkt mij, kan beter als voorbeeld voor hem datgene zijn, wat Bernard voor hem is; dus doe mij het genoegen, van hierover met de weduwe te spreken; morgen kom ik het antwoord vernemen.

De predikant had den volgenden morgen met haar over de zaak gesproken, zij roemde de goedheid van den majoor, nam zijn aanbod in dank aan, en dewijl zij Albert als eenen geschikten jongen kende, maakte zij geene bedenking, om hare zonen met hem in zulk eene naauwe betrekking toe te laten; beide kinderen betoonden daarover eene groote vreugde.

Bij het bezoek van den heer van Einsidel, zijne echtgenoote en zonen, zeide de weduwe, na hen vriendelijk verwelkomd te hebben: is het niet, als of God en goede menschen louter zegeningen over mij en Bernard uitstorten, wij kunnen Hem daarvoor niet genoeg danken! ja, hij is een Vader der weezen en ontfermt zich hunner. Bernard heb ik het op het hart gedrukt, dat hij al de pligten van een braaf kind vervullen moet, zoo hij zich de weldaden zal waardig maken, die hem zoo mildelijk toestroomen; en nog nooit had ik reden, zijnen goeden wil te mistrouwen.

Daarvoor ben ik ook niet bevreesd, zeide de heer van Einsidel, en zijne echtgenoote sprak tot het drietal: het zal u aan niets ontbreken; tegen den vacantietijd komt het rijtuig van *Schoonendaal* en voert u in onze armen; gij zult het voortaan wezen, die ons nog inniger met elkander vereenigt, o, gedraagt u zoodanig, dat wij steeds met vreugde aan u denken en van u spreken kunnen; vergeet nooit, dat verkeerdheden en ondeugden van kinderen het smartelijkste verdriet veroorzaken, dat den ouders

kan overkomen; wilt gij onze wenschen en verwachtingen vervullen? — Allen antwoordden te gelijk: dat willen wij.

De tijd des vertreks voor Willem en Karel was gekomen, en niet zonder droefheid scheidden zij van Emilius en Bernard; de predikant zelf reed met hen naar *Stendal*. Terwijl deze afwezig was, verbonden zich de kinderen van den majoor nog vaster aan Emilius en Bernard, en dezen konden geene week leven, zonder in *Schoonendaal* geweest te zijn. Met goedheid werden zij daar behandeld. De huisonderwijzer bevond, bij nadere kennismaking, dat Bernard de voortreffelijkste der drie jongelingen was, en vatte voor hem eene bijzondere genegenheid op, zonder zulks aan de anderen te laten blijken.

9. Een vreugdefeest.

De heer van Einsidel had nooit eenen vriendenkring om zich, waarin het slechts op drinken en grof spelen werd toegelegd,

maar des te menigvuldiger noodigde hij goede naburen uit, om met hem, zonder kostbare geregten, vrolijk te wezen. Op den geboortedag zijner echtgenoote kwam er een klein gezelschap, hetwelk hij had laten verzoeken, bestaande, onder anderen, uit de familie van den houtvester en den predikant der plaats. Voor dezen feestelijken dag had hij, met zijne echtgenoote, toebereidselen gemaakt; de gewigtigste en aangenaamste vreugde echter, die zij smaken zouden, hield hij voor haar verborgen.

Hoofden en handen waren reeds dagen te voren in beweging, zonder dat mevrouw van Einsidel het wist, ten einde dezen dag voor haar aangenaam en gedenkwaardig te maken; elk wilde iets bijdragen, om dit feest op te luisteren. Het meeste echter geschiedde door de kinderen, en dit was voor haar ook het aangenaamste.

In den vroegen morgen van den dag der verjaring, waren Emilius en Bernard, zonder dat mevrouw van Einsidel het vernam, op het slot, en in de kamer des gouverneurs, aangekomen, alwaar zich ook de drie zonen des huizes bevonden. Zij konden

een morgenlied op drie stemmen zingen, hetwelk de heer Anton hen aan het huis der weduwe geleerd had. De verzen, die op den geboortedag toepasselijk waren, had de huisonderwijzer zelf gemaakt; behalve dit had elk der vijf jongelingen eenen zegenwensch onder zijn opzigt vervaardigd, dien zij van buiten leeren en bevallig moesten opzeggen.

Het verlangen, om de goede moeder met eene vreugde te verrassen, maakte allen vrolijk; de onderwijzer mengde zich in het gesprek, en trachtte hun eene godsdienstige stemming te geven. Hij zeide: o! hoe gelukkig kunnen zich kinderen achten, die hunne ouders op hunnen geboortedag geluk wenschen! dit voorregt zijn zij verschuldigd aan God, den Onderhouder des levens, en tot Hem omhoog moeten hunne harten zich in dankbare aanbidding verheffen. Zulk een geboortedag is het schoonste feest, waarop uwe weldoeners, zoo als er geene betere zijn, zich verblijden. Mogt er echter ook geen kind op aarde zijn, over hetwelk vader of moeder zich op hunnen verjaardag niet kan verheugen! zorgt daarvoor, dat gij altijd met onschuldige, opregte harten voor hen verschij-

nen kunt, zoo dikwijls deze dag wederkeert. Verheugt u thans hartelijk, maar weest niet buitensporig in uwe vreugde; wij gaan nu naar beneden en heffen ons lied aan.

De deur van het vertrek, dat naar de voorkamer leidde, en waarin de barones zich bevond, stond half geopend. Aan het hoofd der zangers trad de heer Anton, met de jonge lieden, vooraan in de kamer, en hieven nu het gezang aan, dat zacht en zuiver gezongen werd. In het eerst wist mevrouw van Einsidel niet, wat zij hoorde, maar spoedig, als zij het doel van dit lied begreep, werd zij aangenaam verrast en zoo bewogen, dat de tranen haar over de wangen liepen.

Toen het gezang geëindigd was, trad Albert eenige schreden nader en sprak deze woorden: dierbare moeder! uit den grond van ons hart wenschen wij u geluk met uwen verjaardag; wie kan het goede opnoemen, dat wij aan u te danken hebben! ons hart gevoelt het, God weet het, maar onze mond kan het niet uitspreken. Leef, leef nog lang! gij zijt de blijdschap van vader en van uwe kinderen; gij zijt de

weldoenster van armen en lijdenden. O, het is ons verlangen en het zal steeds ons ijverig streven zijn, om u nooit reden te geven, dat gij u over ons bedroeft. Lang leve de beste moeder! . . en allen zeiden deze woorden met vrolijkheid na.

Toen rigtte zich de moeder op en sprak: hebt dank, mijne lieven! de zegen des Algoeden vergelde het u; mogt er nooit een geboortedag verschijnen, waarop ik u niet liefderijk aan mijn hart drukken of mij niet over uw leven en uw gedrag kan verblijden! — De vreugde der edele moeder werd nog verhoogd, toen zij zag, dat ook Emilius en Bernard er bij waren.

De graaf Einsidel had zijne beste koets naar *Boschberg* gezonden, om de goede vrienden af te halen; toen al de gasten in eene kamer verzameld waren, verwijderde zich Julia, zonder dat men het merkte. De deur der aangrenzende eetzaal was open, en nu begon er eene schoone muzijk op de piano, welke de heer Anton met veel bekwaamheid uitvoerde. Mevrouw van Einsidel had eens een voortreffelijk weenerstuk gewenscht, en dit stond nu in de

zaal, zonder dat zij wist, hoe het daar gekomen was; de schoone klank der toonen bragt haar in verrukking, zij omhelsde haren echtgenoot, die zoo ongemerkt haren wensch vervuld had.

Toen zij de zaal wilde ingaan, hield haar gemaal haar terug met de bede: nog een oogenblik slechts, en dan kunt gij zelve het stuk bespelen. Nu accompagneerde de heer Anton het gezang van Julia, zij zong schoon en zuiver, o, hoe was het aandoenlijke hart der edele vrouw getroffen! — Toen zij de deur open deed, de gasten haar volgden en zij Julia bemerkte, zeide zij: dat had ik niet gedacht, dat gij zoo schoon kondet zingen, hoe vereert gij mijnen verjaardag! hoe zal ik u daarvoor danken!

Zij bezon zich een weinig, maakte toen de kleine oorringen van Julia los en deed haar hare kostbare ringen aan. Terwijl zij het vreugdevolle meisje kuste, dat over deze bijzondere goedheid verlegen werd, zeide zij tot haar: neem dit geschenk aan als een bewijs mijner liefde voor u; zuiver als goud zij uwe deugd, en bestendig als deze diamanten zij uwe trouw!

Thans plaatste zich de barones voor het piano, om het te beproeven, en na dat zij eenige akkoorden had aangeslagen, begon zij een danklied aan God: *U, U, Getrouwe! wil ik zingen, enz.* O, hoe roerend, hoe zuiver, hoe bevallig en gevoelig zong deze vrouw; van innerlijk godsdienstig gevoel aangegrepen, begonnen bijna al de gasten mede te zingen, en het lied werd een hartelijke lofzang, met opregten dank den Algoeden toegebragt. Toen mevrouw van Einsidel, in groote ontroering haars gemoeds, nog eenige krachtige akkoorden naspeelde en de stemmen zwegen, zeide de weduwe Augustin: kan men eenen geboortedag wel op eene waardiger wijze vieren? De barones wekte zelve ons op, om den Allerhoogsten den lof te brengen, welke Hem toekomt, die het zwakke leven onderhoudt, en het door vreugde en smart vormt voor de hoogste gelukzaligheid. O, dat godsdienstige gevoel in den boezem der moeder verwarmt ook het hart der kinderen, en belooft haar, in de deugd harer lievelingen, eene vreugde, welke de goederen dezer wereld niet geven kunnen. Edele vrouw! wees nog lang de gezellin

van uwen echtgenoot, die u hoog acht, de teedere moeder uwer kinderen, de weldoenster der armen, en schenk mij en de mijnen verder uwe genegenheid, welke ons reeds zoo lang verblijd heeft!

De barones omhelsde de wedawe met zusterlijke teederheid, en bedankte haar, met wederkeerige betuiging van vriendschap, voor haren wensch.

Toen de gelukwenschingen aan den maaltijd geschiedden en de glazen klonken, verliet Bernard, op eenen gegeven wenk van den heer Anton, zijne zitplaats; aller oogen waren op den schoonen jongeling gevestigd, ieder was stil en vol aandacht; nu plaatste Bernard zich, in eene bescheidene houding, voor de barones, maakte eene beleefde buiging en sprak deze woorden:

Edele Mevrouw! uw levensdag zij helder en aangenaam, vrij van zielesmart, die het hart der liefderijkste echtgenoote en teederste moeder zou bedroeven. Uw echtgenoot, die uw leven door innige deelneming, door volkomene overeenstemming des gemoeds, vervrolijkt en gelukkig maakt, blijve nog lang de getrouwe medgezel op uwe verdere levens-

baan. God spare uwe zonen, dat hun leven voor u eene steeds vloeijende bron van ongestoorde vreugde zij! En mag ik nog eenen wensch uiten? vereer nog verder met uwe genegenheid het weeskind, dat door uwe liefde verheugd is, en zijne pleegmoeder, die zich over mij ontfermd heeft. En Gij, liefderijke Hemelsche Vader, Gever van alle goede gaven! hebt Gij, in hare laatste ure, die spade zij, nog eenen zegen terug gehouden, schenk haar dan dien. . . . . .

Het laatste woord kon Bernard niet uitspreken, daar innerlijke aandoening hem overmeesterde; zijne lippen beefden, zijne tranen vloeiden. De barones sloot hem in hare armen, noemde hem haren lieven zoon, en ook de heer majoor omhelsde hem.

De gemoederen kwamen al ras weder in eene vrolijke stemming, en smaakten in het overige van den dag nog een bijzonder genoegen, toen onderscheidene armen uit de gemeente de kleedingsstukken kwamen afhalen, welke voor hen op dit verjaringsfeest bestemd waren.

Zoo eindigde deze dag, die aller harten goed deed, en hen in de overtuiging beves-

tigde, dat godsvrucht en weldadigheid de heerlijkste vreugde des levens schenken.

Eenige weken voor paschen reisde de heer van Einsidel naar *Maagdenburg*, om voor de drie scholieren de noodige schikkingen te treffen. Staande zijne afwezigheid was er een brief van den heer Reinhard te *Boschberg* gekomen, waarin hij mejufvrouw Augustin verzocht, hem met hare kinderen een bezoek te geven, eer de jongelingen op de school kwamen. De uitnoodiging was zoo vriendelijk voorgedragen, dat zij die niet kon afslaan.

Maar de reis naar den vriendelijken man werd nog eenige weken uitgesteld, en daarvoor had de weduwe gewigtige redenen. Zij schreef in haar antwoord: uw brief heeft ons allen groote blijdschap veroorzaakt, daar wij in denzelven het bewijs vonden uwer liefderijke gezindheid. Wanneer ik aan het verlangen mijner kinderen wilde voldoen, zoo moesten wij nu reeds op reis gaan; gij weet, hoe zeer kinderen het reizen beminnen, bijzonder wanneer zij aan het einde derzelve eenen vriend hopen te ontmoeten, die hun vriendelijk ontvangt; mogten zij hunne begeerte leeren be-

strijden en den tijd afwachten, tot dat het uur komt, waarop hun genoegen bevredigd wordt! Als moeder mag ik hen niet voor eenen langen tijd het godsdienstig onderwijs onthouden, hetwelk zij bij den predikant ontvangen; vele dingen moet ik nu ook nog gereed maken voor mijne kinderen, die spoedig van mij zullen scheiden, op dat het hun in eene vreemde stad aan niets ontbreke. Laat, bid ik u, deze redenen gelden, waarom ik aan uwe uitnoodiging eerst na paschen, vóór dat mijne zonen naar *Maagdenburg* vertrekken, kan voldoen. De heer van Einsidel is reeds derwaarts vertrokken, om voor drie jongelingen het noodige te bestellen, want zijn zoon zal met Emilius en Bernard zamen wonen, en hij wil mij van de zorg voor Bernard geheel ontlasten; mogt gij intusschen een kind aantreffen, behoeftiger dan Bernard, zoo verwaardig hetzelve met uwe goedheid, enz.

De tijd kwam steeds naderbij, waarop de zonen van hare moeder moesten scheiden. Emilius scheen er over verheugd te zijn, dat hij van uit de enge dorpsruimte in de

groote wereld stond te komen; Bernard daarentegen werd stiller en afgetrokken, men kende de oorzaak zijner droefheid, zij sproot uit liefde voort, en men achtte hem daarom te meer. Op eenen avond schertste Emilius daarmede en zeide: gij zijt toch soms nog als een klein kind, dat schreit, wanneer het niet bij zijne moeder is. — Bernard antwoordde: wanneer gij van uwe moeder verwijderd zijt, zult gij ook nog wel eens treuren, dat gij niet meer in hare nabijheid zijt; gewis, ik leef bij haar zoo gerust, veilig en gelukkig, als ik het in de wereld nergens zal wedervinden; aan wien kan ik elders mijn hart zoo openbaren, als aan haar, en wie bemint mij zoo als zij, die weet, hoezeer mijn hart aan haar verkleefd is?

Zijt getroost, mijn goede Bernard, zeide de getroffene moeder, in de vacantie komt gij naar *Boschberg*, dan leven wij weder te zamen, en in dien tusschentijd, waarin wij elkander schrijven, zult gij ons niet vergeten. — Moeder, hernam Bernard, zoo lang er nog een vonkje leven in mij is, vergeet ik u niet, ach, wat zou er van

mij geworden zijn, als gij u niet over mij ontfermd had! misschien een bedelaar; hebt gij niet voor al mijne broeders en zusters gezorgd? dat vergelde u God! alles hebt gij voor mij gedaan, God geve, dat ik eens veel voor u doen kunne! maar met smart scheide ik van u en Julia.

Ga gerust, mijn lieve zoon! wij zullen elkander wederzien; wandelt gij op de paden des Heeren, vermijdt gij de zonde, neemt gij toe in jaren, en ook in regtschapenheid en alle goede deugden, welke God en menschen behagen, o! hoe onuitsprekelijk zal dan mijne blijdschap zijn!

De heer van Einsidel bragt de aangename tijding naar *Boschberg*, dat de drie zoons op het gijmnasium zouden komen, en dat woning en onderhoud voor de studenten, zoo als hij hen noemde, besteld was. Hij hield echter met dringende aanzoeken niet eerder op, tot dat de weduwe toestond, alle kosten voor Bernard goed te maken. Tot hem zeide hij: gij weet, dat mijn Albert goedhartig is, maar somtijds onbedachtzaam en los; ik zal het hem inscherpen, dat het zijn welzijn vordert,

naar uwen raad te luisteren en uw voorbeeld na te volgen.

---

10. De gewigtigste dag voor jonge lieden.

Gedurende het onderwijs in de godsdienst van Emilius en Bernard, had de predikant Rudolf bijzonder aan hen zijn grootste genoegen. Zij waren niet alleen opmerkzame leerlingen, die het gehoorde in het geheugen hielden en weder konden opzeggen, maar het heilige roerde ook hunne harten. Eens zag hij Bernard tranen van liefde en bewondering weenen over den Heiland, als hij Zijn leven en Zijne daden verhaalde. Vol godvruchtige aandoening riep Bernard uit, o, hoe goed, hoe liefderijk en heilig was Jezus! mogt zijn voorbeeld ons steeds tot navolging aansporen!

Gij, mijne dierbaarste moeder, zeide hij eens tot haar, als zij eenen blinden man, met een kind, dat hem leidde, bij onstuimig weder, in huis noodigde, hem spijs aanbood en hem

eene gift toereikte, zoo als hij van den rijken veelligt zelden ontving; gij, lieve moeder, erbarmt u over de armen en nooddruftigen, zoo als Jezus deed. Hij was een weldoener der behoeftigen, Hij ontfermde zich over kranken en gebrekkigen, en spijsde de hongerigen; ach! als gij naar uwe liefde jegens de menschen wonderen doen kondet, zoo werden blinden ziende, kreupelen gingen, en mijne goede ouders stonden weder uit het graf op. Even als Hij, zegent gij de kinderen, de arme weezen, en doet hun wel; die liefde hebt gij zeker van Hem geleerd, en mij zou het niet smarten, van zulk eene moeder te scheiden, die ik slechts in *Boschberg* en nergens anders in de wereld vinde! God sterke mijne kracht, op dat ik u niet alleen met het hart, maar ook met de daad dankbaar zij!

Emilius ging naar *Schoonendaal*, terwijl Bernard in *Boschberg* bleef. Als men zich dan beklaagde, dat Bernard zoo zeldzaam kwam, zeide hij: de dag nadert, waarop ik niet meer bij mijne goede moeder en Julia zijn kan, zou ik dan den tijd niet zorgvuldig waarnemen, om mij in hare nabijheid te verheugen? wat zal ik in *Maagdenburg* wel

willen geven, om haar slechts voor één uur te zien! Het scheiden van geliefden, o, ik heb het ondervonden, is zeer smartelijk; en toen was ik nog een kind zonder inzigt, toen mijne goede moeder stierf. — Dit dankbare, liefdevolle hart, dat Bernard bij elke gelegenheid openbaarde, deed hem nog meer de achting der edele familie van Einsidel winnen, die hem beschouwde, als een voorbeeld van ware eenvoudigheid.

Maar ook Julia had treurige oogenblikken, als zij dacht aan de spoedige scheiding van Emilius en Bernard; bij het gevoel van eigene smart zocht hij haar te troosten en zeide, ik weet wel, waarom gij treurt en dat jammert mij; maar ik zou toch niet gaarne zien, dat gij tegen het naderen van het afscheidsuur steeds opgeruimder werdt; ik weet wel, dat gij mij als uwen broeder bemint; maar gij gelooft ook, dat ik u broederlijk lief hebbe. In de vacantie blijf ik nooit in *Maagdenburg*, en hoe zal ik mij spoeden, om bij u te komen! wees slechts gerust, eenige maanden zijn spoedig verloopen en dan ben ik

bij u, dikwijls zal ik aan u schrijven en gij antwoordt mij. O, hoe gaarne bleef ik bij u, maar dat gaat toch niet, daar ik veel leeren moet, om eens mijne lieve moeder tot vreugde te zijn, en een nuttig, goed mensch te worden! het is de wil van God, die alles te onzen nutte regelt, dat ik, hoewel weenende, van u scheiden moet. Zijne goedheid zal mij weder tot u brengen, zoo dat wij ons verblijden; laat ons dit gelooven, het kan ons vertroosten.

De feestelijke dag was aangebroken, waarop Emilius en Bernard, na afgelegde geloofsbelijdenis, door den predikant ingezegend en tot leden van Christus gemeente zouden worden aangenomen. Dankbaar en getroffen was de vrome moeder. Toen zij allen in liefderijke gemeenzaamheid bij elkander waren, en beide de jongelingen, in het zwart gekleed, nevens haar zaten, begon de klok voor het eerst te luiden.

Hoort de klok, zoo sprak zij, dat is hare eerste uitnoodiging, die u roept, om spoedig in het Huis des Heeren te verschijnen. Men roept u tot de heiligste handeling, zoo eerwaardig en gewigtig als gij in uw

gansche leven nog niet verrigt hebt. Voor God, den Alwetende, en voor de vergaderde gemeente zult gij de belofte afleggen, nooit van den weg af te wijken, dien de godsdienst, waarin gij onderwezen zijt, u aanwijst. God geve u kracht, die belofte getrouw te vervullen! streeft in uw gansche leven naar waarheid en deugd, strijdt tegen de verzoeking tot zonde, bewaart een onbevlekt geweten, door het geloof in God en door dankbare liefde voor de genade, waarmede Hij ook u heeft lief gehad, toen Hij Zijnen eeniggeboren Zoon in den dood heeft overgegeven, opdat, wanneer gij gezondigd hebt, en met ootmoed en berouw Hem om vergeving vraagt, gij volkomene zekerheid zoudt hebben van Zijne vernieuwde gunst. Dat is uw Hemel op aarde, de bron van troost in de bitterste lijdensuren, dit verschaft u genoegens, die u nooit berouwen, zoo leeft gij tot eer van uwen Schepper en tot een sieraad van het Christendom. Het is mijn vast vertrouwen, mijne zoetste hoop, dat gij achtenswaardige, brave menschen zult worden, en daartoe alle noodige voorbereidingen ondergaat; dit zal mijn loon, mijne vreug-

de zijn, en den goeden God zal ik daar voor prijzen. Wat heb ik onder al het wereldsche, dat mij dierbaarder is, dan u, mijne kinderen, en wat zou mij meer kunnen bedroeven, dan wanneer het u, door uwe eigene schuld, kwalijk ging? O, gewis, gij zult als Christenen zoodanig leven, dat ik bij mijn sterven mij verheugen, u zegenen, en vertrouwen kan, dat ik u voorga in de zalige eeuwigheid, tot mijnen Vader en tot uwen Vader, waar wij te zamen voor altoos vereenigd worden. Met onuitsprekelijke dankbaarheid jegens God is heden mijne ziel vervuld, om dat Zijne gunst mij dezen gewigtigen dag heeft doen beleven! Ach, hoezeer vreesde ik, mijn lieve Emilius, toen uw dierbare vader stierf, en gij nog een kind waart, dat mij de wijsheid ontbreken zou, om u wel op te voeden! God heeft het mij boven verwachting doen gelukken; is het uws vaders geest mogelijk, kennis te dragen van uwe gezindheid, met vreugde ziet hij dan op u neder, treed dus in zijne voetstappen, die zich benaarstigde, om den wil te doen des Hemelschen Vaders. O, hoe loof ik God, dat Hij mijne zwakke krachten onderschraagd heeft, zoo dat ik uwe moe-

der tot dus ver op aarde blijven kon. Laat ons het goede nooit vergeten, dat de Heer aan ons gedaan heeft. En wat zal ik u zeggen, mijn lieve Bernard, door den dood verloort gij vader en moeder, en ik genoot de eer, u te kunnen aannemen! geene dankbaarheid vorder ik van u, dan deze, dat gij getrouw en opregt beoefent, wat gij heden beloofd.

Toen de klok zich nog eens liet hooren, om de gemeente op te roepen, legde de moeder de beide handen op de hoofden der kinderen en zegende hen, terwijl tranen hare wangen bevochtigden.

De vergadering was zeer talrijk; statig en ernstig liet zich het orgel hooren. De weduwe had zich zoo geplaatst, dat zij hare kinderen zien, en de innerlijke aandoeningen waarnemen kon, die zich op hun gelaat openbaarden.

Eenvoudig en schoon, overeenkomstig de heilige plegtigheid, was de toespraak des leeraars. Na het einde der plegtigheid vond hij nog gelegenheid, in het bijzonder tot Emilius en Bernard te zeggen: Emilius! gij zijt de zoon van eenen vromen vader

en getrouwen dienaar des Evangelie's, die thans in de gewesten der zaligheid de vrucht en het genadige loon van zijnen arbeid geniet. O, hoe blijde zou hij geweest zijn, wanneer hij op deze heilige plaats u den vaderlijken zegen had mogen geven; ik doe het nu in zijnen naam, met de hartelijkste liefde jegens u: word nu het evenbeeld uws vaders, in wijsheid en godzaligheid, maar zie vooral op het volmaaktste voorbeeld van uwen Verlosser en vriend, vergeld alzoo de zorgen uwer edele moeder, die zij aan u besteed heeft, opdat zij aan u niets dan vreugde beleve! En gij, mijn waarde Bernard, gij hebt tot hiertoe getrouw de pligten van eenen dankbaren zoon jegens uwe weldadige pleegmoeder vervuld; ga voort, zoo als gij begonnen zijt, het goede lief te hebben en te beoefenen, en God zal uwe zwakheid genadig verschoonen, uwe kracht ten goede versterken en u met Zijnen zegen op al uwe wegen vergezellen! Opregte christenen heeft God om u verzameld, die voor uw welzijn willen zorgen, benaarstig u, om hunne liefde steeds meer te verwerven, wees getrouw aan de belijdenis uws geloofs, tot in den dood, zoo bezit

uw hart eenen vrede, die u de wereld niet geven kan, en beërft eens de kroon des levens!

Toen de jongelingen in de woning terug kwamen, vielen zij vol dankbaarheid en liefde in de armen der getroffene moeder, en beloofden haar, zoo veel zij konden, getrouw te blijven aan hunne belijdenis. Allen bleven nu het overige gedeelte van den dag eensgezind bij elkander, spraken nog veel van de volbragte plegtigheid, over het tegenwoordige en toekomende. De toekomst, zeide de moeder, is in Gods hand; en voor degenen, die lust hebben aan Zijne geboden, en die met kinderlijk geloof volgen, zal zij vertroostend en verblijdend zijn.

Toen er eenige dagen verstreken waren, maakte men zich tot de reis naar den heer schoolopziener gereed; er werd berigt van hunne komst vooraf gezonden; met vriendelijke bereidwilligheid gaf de heer van Einsidel zijne reiskoets, met voerman en paarden. Het weder was gewenscht en de gemoederen waren vrolijk gestemd, want de weg ging naar eene brave familie. Eene zoo groote stad hadden de kinderen nooit gezien,

zij gevoelden zich als in eene nieuwe wereld, en verwonderden en verblijdden zich; geen ongeval overkwam hun. Op den tweeden dag hunner reis, toen de zon met prachtvolle majesteit was ondergegaan, zagen zij de stad voor zich liggen, waar zij eenige voor het hart gewenschte dagen hoopten door te brengen. Daar kwamen twee welgekleede jongelingen aan wandelen, die, bij het naderen van het rijtuig, vroegen: koetsier! is mejufvrouw Augustin in dezen wagen? Op het toestemmend antwoord zeide de eene tot hem: houd dan eens even op. Beiden naderden den wagen en zeiden met eenen vriendelijken groet: wij zijn de zonen van den schoolopziener Reinhard, om u te verwelkomen en den koetsier den weg te wijzen, ten einde in de straten niet te dwalen. — Met een vriendelijk gelaat antwoordde de weduwe: gij bewijst ons veel goedheid, en zulk een heusch aanbod neem ik in dank aan. — Toen zij naar den welstand der ouders gevraagd en gewenscht bescheid bekomen had, vroeg de eene: zou het Emilius en Bernard niet aangenaam zijn, om den korten weg naar de stad met ons te voet af te leggen? — O, zeker,

zeker, zij zijn het rijden en stil zitten reeds lang moede.

Nauwelijks had de moeder het laatste woord gesproken, toen beiden als vogelen, die hunne gevangenis ontsnappen, vrolijk uit het rijtuig sprongen. Julia bleef echter bij moeder; de jongelingen begaven zich welgemoed naar de stad, en onderhielden elkander met aangename gesprekken. Toen de schoolopziener Bernard zag, drukte hij hem hartelijk de hand en noemde hem zijnen goeden vriend; hij moest zijne opwellende genegenheid matigen, op dat Emilius niet op de gedachte zoude komen, dat hij werd achtergesteld. De kennis tusschen de beide vrouwen was spoedig gemaakt en wies tot eene hartelijke vriendschap. In de weinige dagen hunner onderlinge verkeering vestigde zich in aller harten eene wederkeerige liefde; hetgeen de jongelingen konden, dat deden zij gaarne om Emilius en Bernard genoegen aan te doen, en deze waren voor deze goedheid erkentelijk, allen viel het kennelijk in het oog, dat Bernard door zijne nederigheid en bescheidenheid, door zijn opregt en vertrouwelijk gemoed, en bijzonder ook door zijne kennis, boven

Emilius uitmuntte, en elk moest op zijne hoede zijn, om jegens hem niet eene voorliefde te verraden, welke Emilius, die aardig, gedienstig en goedhartig was, ligtelijk had kunnen bedroeven; maar al te snel vervloog onder deze goede menschen de schoone vreugdetijd voorbij, en op den laatsten avond betuigden zij elkander eene vriendschap, welke de tijd niet zou uitwisschen.

Maar hoe zou het u voorkomen, zoo sprak de gade van den heer Reinhard, wanneer gij Julia dezen zomer bij mij liet blijven? zij is nu zoo geheel mijne lievelinge geworden, mijn man bezoekt in het najaar den predikant Rudolf, dan vergezel ik hem en voer haar in uwe armen terug.

Eer de moeder kon antwoorden, zeide Julia: liefste tante, zoo noemde zij mevrouw Reinhard, hoe zou ik zoo lang zonder moeder kunnen leven! mijne broeders moeten van haar scheiden, en dan was zij immers alleen? gij zoudt mij dikwijls zien weenen, en van mij geene vreugde zien; kom gij naar *Boschberg*. — Zoo behoort het, zeide mevrouw Reinhard, de dochter moet bij de eenzame moeder blijven en van haar nu niet

wijken, al boodmen haar ook al de genoegens der aarde.

Alles was, wegens de afreis, in huis zeer vroeg op de been; de knapen waren het eerst gekleed. Toen het oogenblik der scheiding naderde, bragt mevrouw Reinhard een verzegeld doosje, gaf dit aan Julia en zeide daarbij: daar is een klein geschenk in voor u, maar open hetzelve niet voor gij in *Boschberg* zijt aangekomen; ik wil u oefenen, zoo als gij bemerkt, uwe nieuwsgierigheid te matigen; het is echter slechts eene kleinigheid, maar ik denk, dat het u aangenaam zijn zal, omdat het van mij komt..... Julia bedankte en de edele vrouw kuste haar.

Thans plaatste de schoolopziener, die bij zich zelven aan Bernard alle mogelijke ondersteuning beloofd had, de beide jongelingen voor zich, en zeide: mogt de goede, liefderijke moeder, die tot dus ver zoo veel goeds aan u gedaan heeft en verder de hand niet van u zal aftrekken, wanneer gij meer de jongelings-jaren intreedt, te allen tijde van u de loffelijkste getuigenis kunnen geven! blijft elkander in *Maagdenburg* opregt en standvastig lief hebben, zoo dat niets uwe

vriendschap store; ziet op elkander toe, dat niemand uwer in de zonde vervalt, en waarschuwt elkander wanneer een uwer in het goede vertraagt; benaarstigt u, om steeds in kennis en godsvrucht toe te nemen; zijt de vreugde en roem uwer meesters, het genoegen uwer mede-scholieren, spoort elkander tot de studiën aan, het zware wordt eindelijk ligt. En gij bijzonder, Bernard! de Algoede heeft u met vele krachten toegerust, misbruik ze niet, maar wend ze aan, om een zeer nuttig mensch te worden. Verheug vooral, met alle bewijzen der liefde, uwe voortreffelijke pleegmoeder, en wanneer zij uwe hulp behoeft, zoo sta haar in alles kinderlijk bij. — Niets hooger kan ik u, achtenswaardige vrouw! wenschen, dan dat gij eens, door uwe kinderen, het hoogste geluk des levens geniet! wij scheiden nu, maar wanneer God ons leven en gezondheid schenkt, zien wij elkander van tijd tot tijd weder.

Het afscheid dezer goede menschen was roerend en hartelijk, voorspoedig kwamen de reizigers in *Boschberg* aan, allen verheugden zich over de welvolbragte reis, bijzonder Julia over haar ontvangen ge-

schenk: het was een klein gouden slaand horologie.

---

11. Moeder laat zich verbidden.

Reeds den volgenden morgen ging de weduwe met hare kinderen naar *Schoonendaal*, om den majoor van Einsidel voor de goedheid te danken, dat hij haar zijn rijtuig geleend had. Nog had zij de helft van den weg niet afgelegd, toen zij in de verte de barones met hare drie zonen zag aankomen; deze wilde hare vriendin bezoeken, en zich overtuigen, of zij zich met de hunnen, na de reis, wel bevonden. De jongens sprongen vooruit en verwelkomden elkander eer de moeders zoo nabij waren, dat zij elkander konden begroeten. Arm in arm wandelden zij nu naar *Schoonendaal*, en Emilius en Bernard hadden aan de anderen veel gewigtigs van de reis en de goede menschen, met wie zij kennis gemaakt hadden, te vertellen. Bernard sprak inzonderheid treffend van de zonen des school-

opzieners en zeide: die zijn zoo goed en zoo vriendelijk, en hoe veel hebben zij geleerd! zij spraken fransch en engelsch, zoo als wij onze moedertaal. O, hoe veel schoons weten zij van landen en volken, van zeeën en rivieren te vertellen! wat zullen wij moeten leeren, eer wij zoo ver komen als zij zijn! maar eene onvermoeide vlijt komt alles te boven; bij het begin is de arbeid zuur, daarna echter wordt dezelve zoet, laat ons vlijtig zijn, opdat wij nuttige kundigheden opzamelen; de vlijtige en bekwame kan zich verheugen, de trage en onbekwame moet zich bedroeven en schamen.

De majoor van Einsidel en de heer Anton ontvingen de kleine gasten met blijdschap, en deze moesten hun het verhaal hunner reis omstandig mededeelen; toen Bernard bijzonder den schoolopziener en zijne familie regt hartelijk geprezen, en gezegd had, dat zij naar *Boschberg* zouden komen, zeide de majoor, het zal mij verblijden, deze menschen te leeren kennen.

De barones had echter nog een bijzonder oogmerk, waarom zij heden naar *Boschberg*

zoude zijn gegaan, eenen voorslag namelijk, welken zij nu liefst in tegenwoordigheid van haren echtgenoot aan de weduwe wilde doen. Als de jonge lieden in de vrije lucht zich vermaakt hadden, en weder in de kamer gekomen waren, zeide zij tot de weduwe: het zal ons toch zeer smarten, als wij de kinderen niet meer bij ons hebben; de dag der scheiding zal voor mijn moederhart zwaar vallen, en ik zie er reeds met angst tegen op; menigmaal zal ik met zorg denken: zouden zij wel gezond zijn! hoe wenschte ik, dat men zoo dagelijks kon henengaan, om te zien, hoe zij het maakten. Reeds heb ik den majoor verzocht, om, daar hij nu toch zoo geheel gezond geworden is, naar *Maagdenburg* te trekken; maar ik kan het hem niet ten kwade duiden, dat hij zijn bekoorlijk *Schoonendaal*, waar hij zoo veel gebouwd, zoo vele veranderingen gemaakt heeft, met het stadsleven niet meer wil verwisselen; hij meent ook, dat het voor de jonge lieden goed is, buiten het ouderlijke huis te leven, opdat zij veel leeren en zelfstandig worden. Gij zijt echter nog meer te beklagen, beste vriendin, daar gij twee zonen van u ziet gaan, die gij

beiden met moederlijke teederheid bemint, en ik daarentegen nog eenen zoon behoude. O, hoe eenzaam en stil zal het u zijn, als zij in uw huis geene beweging meer maken!

Het gelaat der weduwe werd droevig; zij zeide: de kinderen bedenken het niet, hoe hartelijk en onverdeeld de ouders hen beminnen, later eerst worden zij daarvan overtuigd. Ja, in de eerste weken zal ik over Emilius en Bernard bekommerd zijn; maar ik reken op den tijd, die elke smart verzacht, en bijzonder op de braafheid mijner zonen, zoo dat ik niet vrees, iets kwaads van hen te vernemen, als de hemel hun slechts gezondheid geeft.

Het komt mij voor, mejufvrouw, zoo sprak de heer van Einsidel, dat gij u het gewennen aan de scheiding uwer kinderen te ligt voorstelt, althans zoo denk ik er niet over; ik weet met mijne vrouw een middel, waarvan ik geloof, dat het ons de scheiding zal verzachten. *Schoonendaal* spreekt tot het hart, en de vriend der natuur wordt door derzelver bekoorlijkheid verrukt; vroeger heb ik het ondervonden, dat de bekommerde zich in eenen aangenamen oord het best verstrooit,

en rust vindt voor het onrustig gemoed. De omgang met deelnemende menschen, en met zulken, die met ons hetzelfde leed dragen, beurt het nedergeslagene hart op; gij kent het nieuwe huis naast het slot, hetwelk aldaar zulk een schoon gezigt heeft over den omtrek. Hoe wenschte ik, u te kunnen bewegen, om met uwe, door mijne vrouw zoo zeer beminde dochter Julia en uwe getrouwe dienstmaagd Maria, naar *Schoonendaal* te komen! hoe aangenaam zal het voor mijne vrouw wezen, eene vriendin in de nabijheid te hebben, wier omgang zij dagelijks genieten kan.

Dit aanbod, zeide de weduwe, is zoo goed en welgemeend, heer majoor, dat ik de harten, waaruit hetzelve voortkomt, des te meer moet hoogachten. Ja, dankbaar erken ik al het goede, dat aan mijn verblijf te *Schoonendaal* zou verbonden zijn; maar *Boschberg*, waar ik met mijne gansche ziel zoo geheel te huis ben, kan ik niet verlaten; hoe veel is daar, dat mij boeit en vasthoudt: het huis dat mijn echtgenoot liet zetten, de wel beplante boomgaard, die mij vruchten geeft, de kerk, waarin ik met den braafsten man het verbond der liefde sloot, de graven mijner dierbaarste

vrienden — zijn dit geene redenen genoeg, die mij verschoonen, wanneer ik besluit, in *Boschberg* te blijven?

Hierop hernam de barones: uw *Boschberg* lieve vriendin, behoudt gij toch, wanneer gij bij ons komt. — Gij behoeft huis en tuin niet te verkoopen, hoe na zijt gij nog bij uw lievelings-oord, hetwelk gij telkens kunt bezoeken; wilt gij niet altijd bij ons blijven, beproef het dan eens voor eenen zekeren tijd; gij leeft hier volkomen onafhankelijk en vrij; ik meen slechts, dat het voor ons beiden goed zou zijn, wanneer wij, na het vertrek van onze kinderen, eenigen tijd bij elkander woonden, elkander bemoedigden, en door goede verwachtingen versterkten.

De weduwe lachte vriendelijk; zij was in twijfel, welk antwoord zij geven moest, en zweeg; toen vatte Bernard het woord op en sprak: moederlief, gij schat deze familie zoo innig hoog, gij vindt *Schoonendaal* zoo bekoorlijk, laat u toch verbidden, en kom met Julia en Maria hier wonen; hoe gerust zullen wij wezen, als wij weten, dat gij niet zoo eenzaam in *Boschberg* leeft, en hier verblijf houdt! zeg toch maar ja, het-

geen wij wenschen, dat wenscht Julia ook.

Zulke redenen, die uit een liefdevol kinderlijk hart kwamen, kon de goede vrouw niet wederstaan, zij zeide alzoo: welnu, onder beding, dat mijne woning in *Boschberg* in stand blijve, en ik aldaar zoo veel tijd van het jaar kan wonen, als ik goedvind, zal ik naar *Schoonendaal* komen, alwaar ik harten vind, die het opregt en goed met mij meenen. — Deze gewenschte verklaring der weduwe veroorzaakte eene algemeene vreugde; al de kinderen omhelsden haar dankbaar, dat zij het aanzoek had ingewilligd.

De volgende week werd de verhuizing reeds bewerkstelligd; niet zonder een smartelijk gevoel scheidde zij van *Boschberg*, en de predikant Rudolf met zijne gade betuigden hun leedwezen, dat zij van hen weg ging. Bijna wankelde zij in haar besluit, toen Bernards beide zusters haar om den hals vielen, en weenende smeekten: moeder, blijf in onze nabijheid! — Drie behoeftigen uit het dorp, voor wier onderhoud zij veel deed, kwamen ook en zeiden: ach! hoe zal

het ons gaan, als wij onze weldoenster niet meer hebben. Vertroostend zeide zij tot hen: ook voor het vervolg zal ik voor u zorgen, en door mijne verwijdering zult gij niet verliezen. — Verscheidene dorpbewoners baden haar, *Boschberg* toch niet te verlaten; bijzonder de opregte Hartman, die met zijne vrouw bij haar kwam, en zeide: blijf toch hier uwe eigene meesteres, dat is veel beter; op de genade van anderen wilde ik niet leven, al moest ik mij blaren in de handen werken. God heeft u toch zoo veel gegeven, dat gij anderen daarvan kunt weldoen, enz.... Hij stelde zich niet eer gerust, voor hij van haar hoorde, dat zij slechts voor eenen bepaalden tijd *Boschberg* verliet. — Nu, dan heb ik goede hoop, zeide hij, dat gij spoedig zult wederkeeren en altijd bij ons blijven: vrienden, van elkander verwijderd, verdragen elkander beter dan naderbij.

Er was groote blijdschap, toen de weduwe, met hare kinderen en Maria, in de schoon gebouwde woning, naast het slot, haren intrek nam, eer nog de jonge lieden op reis gingen naar *Maagdenburg*. Onaf-

scheidelijk waren de kinderen bij elkander. Tot geluk voor het onderwijs duurde die tijd nog maar vier dagen. De heer Anton nam het nu met de schooluren niet zoo naauw, en gaf hun meer vrijheid tot genoegelijke uitspanningen.

Bernard was bij het afscheid het meest van allen getroffen; meer dan eens, eer hij in het rijtuig klom, terwijl de anderen reeds zaten, keerde hij weder en omhelsde zijne weenende pleegmoeder; zijne laatste woorden, bij het afrijden, waren: Julia, God zij met u!

De jeugdige gemoederen vervrolijkten, toen zij een uur ver van *Schoonendaal* verwijderd waren, waartoe de heer Anton door zijne redenen niet weinig bijdroeg; het verblijf in *Maagdenburg* scheen hun het aangenaamste leven te zullen zijn. Slechts de ernstige en gevoelige Bernard kon met de vreugde van Albert en Emilius niet instemmen, en moest zich over hen verwonderen. De wonde, welke hem het afscheid veroorzaakt had, deed hem slechts aan het aangename verledene, en niet aan de toekomst denken, waarheen hij, bijkans tegen

het verlangen zijns gemoeds, gedreven werd; en gebeden, voor het welzijn zijner dierbaren, vervulden zijn hart.

De heer Anton had bevel, om acht dagen te *Maagdenburg* te blijven, opdat de jonge lieden, onder zijn opzigt, aan het nieuwe leven zouden gewennen, en hij hen met de merkwaardigheden en den omtrek der stad zou bekend maken. In het examen, hetwelk gehouden werd, om hen in de klasse te plaatsen, welke voor hunne bekwaamheid paste, muntte Bernard het meeste uit, die ook den leeraar bijzonder beviel. Zijne antwoorden waren vrijmoedig en bescheiden tevens. Als hem, na het examen, een hoogere rang in de school werd aangewezen dan aan de beide anderen, verzocht hij den leeraar, met hen in éene klasse te mogen blijven, daar zij zoo zeer aan elkander gehecht waren. — De leeraar lachte over de goedhartigheid van den jongen en zeide: gij zijt een brave borst; — maar tot de anderen sprak hij: gij zult zeer vlijtig moeten zijn, wanneer uw vriend niet eerder dan gij in eene hoogere klasse komen zal. Zij schenen beschaamd te wezen, dat merkte Bernard en zeide: o, wij hebben allen grooten

lust tot leeren, wij zullen elkander wel voorthelpen.

De heer Anton had zich overtuigd, dat het met de jonge lieden naar wensch ging; hij was tegenwoordig bij hun onderrigt, at met hen aan tafel en vergezelde hen op hunne wandelingen. Albert, als of hem de liefde tot den krijgsmansstand was aangeboren, had zijn genoegen in de soldaten, en hoorde met het grootste vermaak de muzijk bij de wachtparade op het *Konings plein*. Bernard en Emilius beschouwden dikwijls, van uit den *Frederik-Willems-tuin*, de schoone landstreek, welke zich aan gene zijde van de rivier de *Elbe* uitstrekt, benevens de rijke stad en den majestueusen Dom, en meenden, dat het hier toch schooner was, dan in *Boschberg*. Het zou schooner voor mij zijn, riep Bernard uit, als moeder, Julia en Maria hier woonden.

Toen de heer Anton weg reisde, na nog vooraf de jonge lieden de beste leefregelen te hebben medegedeeld, gaf Bernard hem eenen brief mede aan zijne pleegmoeder en Julia. Emilius en Albert hadden, onder de groote verstrooijingen, daaraan niet

gedacht, en lieten slechts de groetenis doen, met de belofte, van spoedig te zullen schrijven. O, hoe gaarne zou B e r n a r d weder zijn mede gereden; maar hij moest blijven, en toen de wagen weg reed, rolden hem de tranen over de wangen.

De liefde en eensgezindheid werd onder de drie jonge vrienden niet gestoord. B e r n a r d beminde A l b e r t, en ook deze was aan B e r n a r d met onverdeelde genegenheid gehecht; hij volgde hem in alle zaken, als zijnen getrouwen wegwijzer. Hoewel B e r n a r d, vroeger dan de beide anderen, naar eene hoogere klasse verplaatst werd, waren zij evenwel niet ijverzuchtig op hem, maar gunden hem den voorrang, verheugden zich daarover met hem, en geloofden, dat hij dien waardig was. Hun gedrag was voorbeeldig, en muntte uit door vlijt en braafheid; van de leeraars werden zij geacht, en van hunne medescholieren bemind. De naarstige, bescheidene en zedige B e r n a r d was de lieveling van allen, die hem kenden. De ouders dezer kinderen waren steeds zeer verheugd over de schoolgetuigenissen, die zij van hen ontvingen. De vacantietijd, wanneer zij te *Schoonendaal* waren, was een feest voor allen; de weduwe

woonde aldaar het grootste deel des jaars, bijzonder was zij daar, wanneer de kinderen van *Maagdenburg* kwamen; maar haar geliefkoosde *Boschberg* bezocht zij dikwijls in het schoonste jaarsaisoen; zij leide een door hare kinderen zeer gelukkig leven. Ook J u l i a veroorzaakte haar, door hare liefde, hare bekwaamheid in vrouwelijke handwerken, waarin zij veel van mevrouw v a n E i n s i d e l leerde, en door andere hoedanigheden, groote vreugde; zij had eene fraaije stem, en moest voor haar gedurig liederen zingen. Schoon, als haar hart, vormde zich ook hare gestalte, en zonder ijdelheid wies zij op tot eene bekoorlijke jonge dochter; hare liefde jegens den braven B e r n a r d nam toe, en hij beminde haar als zijne zuster.

Eene diepe smart trof thans B e r n a r d, maar hij liet zich hierdoor niet ter neder slaan, en dacht: ook het lijden komt van God, het is goed, als men het niet aan zich zelven te wijten heeft; het gaat met de lotgevallen der menschen, gelijk met het ruim des hemels: nu pakken wolken te zamen, en de zon verbergt haren glans, maar straks drijven de wolken voorbij, en heerlijker prijkt het hemelsche

licht. Bernard vernam namelijk iets, het geen hem eerst ontstelde en bedroefde, maar weldra keerde de rust in zijn hart weder. Er ontstond in de stad, waar zijn jongere broeder Frederik bij deszelfs pleegvader woonde, een zware brand, de vlam greep ook het huis des braven mans, dat zijn eenigste rijkdom was, aan. Om verscheidene zaken te redden, waagde hij zijn leven, en wilde die in den kelder dragen, daar stikte hij door den rook van het vuur, en na eenige uren vond men hem dood op de onverteerde bedden liggen. Hoe jammerde zijne vrouw over den dood van haren getrouwen, vlijtigen man, met wiens verlies zij eene arme weduwe geworden was!

Deze brand, waarin drie menschen omgekomen, en twee huisgezinnen arm geworden waren, was door eenen roekeloozen knaap ontstaan, die, tegen alle waarschuwing aan, met buskruid gespeeld had.

De goede dokter nam Frederik tot zich, dien de weduwe nu niet houden kon. Hij wilde hem zoo lang bij zich houden, tot er zich een menschenvriend zou opdoen, die hem tot zich nam, want de geneesheer was

zoo bemiddeld niet, dat hij de zorg voor een tweede kind op zich konde nemen.

Hiervan gaf de predikants-weduwe aan Bernard berigt, en schreef ook in den brief: wees slechts niet bezorgd, zoo lang ik leef, is Frederik niet verlaten; maar Bernard dacht bij zich zelven: ik leg mijner pleegmoeder geenen last op, dien ik zelf dragen kan.

12. De broederliefde.

Toen Bernard den brief van moeder gelezen had, riep hij in zijne eerste ontsteltenis uit: ach, de brave ongelukkige! ach zijne nog ongelukkigere vrouw! Wie bedoelt gij dan? vroeg Emilius. — Wel den tuinman, die zich over mijnen broeder erbarmde en hem tot zich genomen heeft. — Welk ongeluk is hem overkomen? — Zijn huis is afgebrand en hij zelf heeft er het leven bij verloren. Ach, de vrouw is nu dood arm en kan zich zelve naauwelijks meer onderhouden! Frederik is bij den heer dokter, doch kan hem in niets te pas brengen, en zal dus afwachten, of ook

een weldadig mensch voor hem zou kunnen zorgen. — Wees voor Frederik maar niet bekommerd, zeide Albert bemoedigend, die zal wel te regt komen; ik zal over hem schrijven aan mijne moeder, die zal hem veelligt wel op eene plaats kunnen bezorgen, waar hij het goed heeft. Emilius moeder schrijft ook: zoo lang ik leef, is Frederik niet verlaten. Frederik is een beste jongen, en heeft een gezond verstand.

Nadat de drie vrienden elkander eenigen tijd over Frederiks lot onderhouden hadden, zeide Bernard: mij komt een plan te binnen, dat mij verheugt en grooten troost geeft, als gij er in kondet toestemmen? — Nieuwsgierig vroeg Albert: welk plan is dat? — Zoudt gij voor eenigen tijd mijnen broeder wel een plaatsje op onze kamer vergunnen? hernam Bernard; het *stipendium* van vijf en twintig daalders geef ik hem half, en daarvoor kan hij zich onderhouden; de goede heer schoolopziener, van wien ik het ontvange, zal daar niets tegen hebben. — Veel zuiniger, dan tot hiertoe, kan ik mij behelpen, om hem in zijne behoefte te ondersteunen. Beste vriend, zeide de goed-

hartige Albert, neem gij Frederik maar hier bij u, ik zal mijn best voor hem doen.

Toen spoedig daarop de vacantie inviel, verlieten de drie vrienden *Maagdenburg*, om naar *Schoonendaal* te reizen. Zij waren zeer verheugd, hunne geliefde betrekkingen weder te zien, en bijzonder, dat zij zulke loffelijke getuigenissen konden vertoonen. Bernard was in de hoogste klasse, Emilius in de tweede, en Albert had goede verwachting, dat hij van de derde naar de tweede zou verplaatst worden. Zijne neiging voor den militairen stand was beslist, en nu wilde hij zijnen vader verzoeken, hem van de school te nemen, en pogingen aan te wenden, dat hij als kadet bij een regiment huzaren werd aangesteld, want daarin had hij het meeste behagen; een predikant, of rector eener school te worden, daartoe had Emilius in het geheel geene neiging, en meende, dat het beroep eens geneesheers voor hem het beste ware. Bernard beschouwde het als het grootste geluk, zijnen geest met de godsdienst bezig te houden, en geloofde, in de wereld niet nuttiger te kunnen zijn, dan wanneer hij een leeraar des volks werd.

Toen zij nog maar een uur van de stad verwijderd waren, waar Frederik woonde, ging Bernard uit het rijtuig en zeide tot zijne vrienden: rijdt slechts voort en doet vele groeten van mij' in *Schoonendaal*; morgen kom ik ook, ik moet mijnen broeder vertroosten, die zeker bedroefd zal zijn, daar hij niet weet, waar hij heen moet; mag ik hem zeggen, dat hij vooreerst bij ons kan komen? — Ja wel, ja wel, riepen Emilius en Albert.

Zouden het uwe ouders wel gaarne zien, wanneer ik mijnen broeder morgen mede bragt, zeg Albert? — Goede Bernard! al bragt gij uwe zuster ook mede; zij zullen zich over u verheugen, dat gij u het lot van den jongen aantrekt. De koetsier was getroffen en zeide: dat noem ik broederliefde! waren allen zoo, dan zouden de rijken hunne arme bloedverwanten niet laten gebrek lijden.

Toen Albert en Emilius te *Schoonendaal* uit het rijtuig stegen, waar men hen, reeds sedert een uur, met verblijdend verlangen gewacht had, schrikte de weduwe zeer, toen zij Bernard miste; Julia, die

dit zag, werd bleek en riep uit: Hemel! waar is Bernard? — Die is nog gezond, antwoordde Emilius; hij heeft ons onder weg verlaten, om zijnen broeder Frederik te bezoeken en hem te vertroosten; de arme jongen bekommert zich over hem al te zeer, morgen zal hij met hem hier komen. — Edele Bernard, zeide de moeder, uwe goedheid is voorbeeldig! hij brenge Frederik maar bij mij, ik zal zien, waartoe hij geschikt is.

Groot is de vreugde in het ouderlijke huis, wanneer beminde zonen uit eene vreemde plaats terug keeren en getuigenissen medebrengen, dat zij zedig leefden en getrouw hunnen pligt deden; hoe veel droefheid veroorzaken zij integendeel niet, die van schaamte en berouw hunne oogen tot hunnen vader en hunne moeder niet darven opslaan; die hunnen schoonen jeugdigen tijd verwaarloosden en misbruikten, en het bewijs van een zondig leven op het voorhoofd dragen! slechts de brave jongeling kan gelukkig zijn en liefelijke vreugde hem omgeven.

Toen de eerste blijdschap over de wederkomst der vrolijke en gezonde zonen eenig-

zins bedaard was, en men goed gespijzigd had, noodigde de heer van Einsidel hen uit, om hem het broederlijke plan van Bernard mede te deelen, terwijl hij er bijvoegde, van brave kinderen hoor ik gaarne spreken. — Toen zij hem alles verteld hadden, zeide hij tot zijne echtgenoote: het zal wel het beste wezen, dat wij den jongeling in onze dienst nemen, de heer Anton zal hem gaarne met onze kinderen, Koenraad en Johannes, nog eenigen tijd onderwijzen; hij kan onzen ouden tuinman door den tijd opvolgen, en ik geloof dat Bernard zich hierover zeer verheugen zal.

Allen verblijdden zich over de goedheid van den man, die voor zich zelven zoo matig en voor anderen zoo mild was; hij verbood hun echter, van zijn plan iets te zeggen, daar hij Bernard zelf daarmede wilde bekend maken.

Albert kreeg eene kleur, toen hij zeggen moest, dat Bernard reeds in de eerste, Emilius in de tweede, en hij zich nog in de derde klasse bevond, met hoop, van bij de eerste verplaatsing bij Emilius te komen. Zonder verwijten met een vriendelijk gelaat,

vroeg zijn vader: maar hoe komt het toch, dat gij beiden achter aan komt: en gij vooral nog lager zijt dan Emilius? — Vader, dat is zeer natuurlijk, het is mij onmogelijk, aanhoudend zoo vlijtig te arbeiden als Bernard, die naauwelijks de voor zijne gezondheid noodige beweging neemt. Zelfs des zondags, als hij uit de kerk komt, die hij nooit verzuimt, dan maakt hij schetsen van de gehoorde preek, terwijl wij ons vermaken. Heeft dan ieder ook zoo veel verstand als hij? de groote lust tot de studie, die hem bezielt, is maar aan weinigen eigen; voor het overige zitten er in de derde klasse, die wel drie jaren ouder, en een hoofd grooter zijn dan ik. Emilius is een knap scholier, en de jongste van allen in de tweede klasse; wie kan het zoo als Bernard! — Maar Albert, als het met u op de school niet spoediger voortgaat, dan zult gij laat op de hooge school komen; ik meende, dat gij bij elkander zoudt blijven. — Lieve vader, daar zal wel niets van komen; ik zie het reeds in, dat ik geen geleerde kan worden, daartoe heb ik het verstand niet, en daartoe ontbreekt mij ook het geduld. — Wat wilt gij dan worden? vroeg

zijn vader met een ernstig gelaat. — Dat, was het antwoord, wat *gij* geweest zijt, een krijgsman; gij zult het zien, ik zal u dan geene schande aandoen; er zijn tijden, waarin de soldaten aan het vaderland meer nut doen, dan de geleerden; mijn hart klopt mij als ik huzaren zie, die als de wind op hunne paarden komen aanvliegen, en dan zeg ik tot mij zelven: word toch een huzaar!

De heer van Einsidel lachte en zeide: tegenhouden wil ik u niet, maar gij moet eerst de zaak overleggen. Uw ligchaam is voor uwen ouderdom sterk, aan moed ontbreekt het u niet, zoo het schijnt, en dit voegt goed aan de krijgsdienst; zoo gij echter in het leger wilt dienen, zoo wordt het hoog tijd, en naar de school te *Maagdenburg* kunt gij niet weder terug keeren. — Vader, hernam Albert, handel met mij, zoo als gij goedvindt, ik schik mij gehoorzaam naar uwen wil, geloof slechts, dat het studeren voor mij niet past, en dat, zoo gij eenen geleerde van mij maken wilt, ik altijd een stumper zal blijven.

Emilius zeide tot Albert: bij u is de steen van het hart, uw vader heeft uwe openhartige bekentenis goed opgenomen, mij drukt

die echter nog geweldig. — Met angst vroeg zijne moeder: gij zult toch geen huzaar wenschen te worden? De krijgsdienst behaagt mij niet, antwoordde hij, maar ik gevoel, dat er tot eenen goeden predikant meer bekwaamheid vereischt wordt, dan ik bezit. — Nu, waarop hebt gij dan uwe zinnen gezet? — Als gij het wilt goed keuren, dan wenschte ik in de geneeskunst te studeren en een dokter te worden. — Emilius, uw vader is zulk een geacht predikant geweest! het was een mijner lievelings-gedachten, dat gij dit ook zoudt worden; zijne geheele bibliotheek heb ik voor u bewaard. — Die zal Bernard wel gebruiken, antwoordde hij, deze wil een geestelijke, en voor geenen prijs een geneesheer worden.

Waarde vriendin, zeide de heer van Einsidel, wij moeten het ons getroosten, wanneer onze plannen met onze kinderen niet gelukken; geneesheeren en krijgslieden moet de maatschappij ook hebben; en elk, die zijn beroep goed verstaat, en daarbij een regtschapen mensch is, kan veel goeds stichten; het is toch door de ondervinding bewezen, dat hetgene men met lust doet, ook het beste

gelukt. Streeft er nu ook naar, mijn zoon! met al uwe krachten, om datgene geheel te worden, wat gij gekozen hebt, want er is niets verachtelijker en ontmoedigender, dan een mensch, die zijn beroep niet verstaat. Om eens over u zelven te vreden te zijn, en om van uwe oppersten geëerd te worden, is het volstrekt noodzakelijk, dat gij van uwen verderen jeugdigen tijd een dubbel goed gebruik maakt.

Den volgenden dag verwachtte men Bernard met zijnen broeder. De heer van Einsidel, zijne echtgenoote, de huisonderwijzer Anton met de kinderen waren zeer nieuwsgierig, om Frederik te leeren kennen. Reeds naderde de middag, en de majoor wilde het rijtuig naar de stad zenden, om de broeders te halen. Men vertraagde nog, daar de koetsier zeide: zoo Bernard het naaste voetpad gaat, en ik den rijweg houde, zal ik hen niet aantreffen. Was het niet beter, hun eenen bode tegen te zenden?

Deze was besteld, toen Albert, door den verrekijker naar hen uitziende, riep: zij komen! zij komen! — Zonder vertoeven liepen Emilius, Albert, Koenraad en Jo-

Bladz. 167.

hannes de wandelaars vreugdevol te gemoet. Julia wilde zoo hard niet loopen, maar ging toch ook met rassche schreden van den slotberg af, door de neiging van haar hart gedreven. Allen verwelkomden hen met de grootste vriendelijkheid. Tusschen Koenraad en Johannes ging Frederik, die hem hartelijk toespraken; het was hun moeijelijk, het te verzwijgen, dat hij bij hen in *Schoonendaal* blijven zou; maar zij waren gewoon te laten, hetgeen hun vader hun verboden had. Als Julia de aankomenden, die haar niet bemerkt hadden, in de verte zag, verborg zij zich achter eenige struiken aan den weg, en kwam verrassend te voorschijn, juist toen zij wilden voorbij gaan. Hare verschijning was voor Bernard een plotselinge lichtstraal van vreugde; hij opende beide armen, omhelsde de geliefde Julia en kuste hare wangen; zij zeide, gij hebt ons eenen grooten schrik aangejaagd, daar gij niet mede kwaamt. — Dat spijt mij, antwoordde hij; maar ik mogt mijnen goeden broeder niet langer in bange onzekerheid laten; tot dus ver kon ik niets voor hem doen. Albert heeft mij gezegd, dat zijne ouders en onze lieve moeder hem

niet ongenegen zijn, en zou ik mij dan het lot van mijnen broeder niet aantrekken!

Het was voor de ouders een ware hartelust, toen zij hunne kinderen met de uiterlijke teekenen van een vrolijk gemoed den slotberg zagen opkomen, bijzonder verheugden zij zich, dat Koenraad en Johannes Frederik geleidden. Bernard omhelsde eerst zijne dierbare pleegmoeder, eer hij de anderen groette; daarna zeide hij: ik heb mijnen broeder mede gebragt, en als mijne goede moeder het toestaat, zoo gaat hij mede naar *Maagdenburg*, waar ik hem zal onderwijzen. Zoo zou het uwe broederliefde wenschen, antwoordde de heer van Einsidel, maar ik denk er anders over. Iemand, uit de eerste klasse, die met eer zoo ver gekomen is, moet in zijnen arbeid niet verhinderd worden; daarom zou ik wenschen, dat Frederik hier bleef, dan zal hij bij mijnen tuinman, en bij den heer Anton, verder onderrigt bekomen. Water in het vervolg van hem worden moet, dat zal de tijd leeren; maar mij dunkt, hij moet bij zijn handwerk blijven, en daarvan, zonder noodzakelijkheid, niet afgaan. Ik zal voor hem zorgen, Bernard! zijt gij daarmede te

vreden? — Ach, te vreden! Edele majoor, kondet gij in mijn hart lezen, hoe dankbaar ik ben voor deze groote goedheid! Ik beschouw met u de land-, tuin- en ambachtslieden als de bijen, die den honig verzamelen, om ons te voeden, te kleeden en alle gemakken des levens te bezorgen.

Nu wendde Bernard zich tot zijnen broeder en zeide: zie, de goede God verlaat u niet, brave menschen ontfermen zich over u; hoe erkentelijk moet gij daarvoor wezen! bega dus ook het minste kwaad niet, dat uwe weldoeners kan bedroeven; hunne ontevredenheid over u, zou voor u en voor mij eene schande zijn, en mijnen lieven broeder zou ik niet meer kunnen noemen: *de grootste zonde, die een kind begaan kan, is ondankbaarheid.*

Frederik was voor zijne jaren zeer groot, en in zijne blaauwe oogen straalde vriendelijke goedhartigheid door. Op de vragen, die men hem deed, gaf hij verstandige antwoorden; in zijn gelaat heerschte eene zekere angstige bloohartigheid, en het was hem bij den tuinman onbekend gebleven, hoe hij zich onder de aanzienlijken moest gedragen.

Hij verscheen als de zoon van geringe ouders, wien eene goede opvoeding ontbreekt, maar het kwam geen kind in de gedachte op, om hem deswege met minachting te behandelen. Zij vereenigden zich allen, om hem vertrouwen en vrijmoedigheid in te boezemen.

De brave familie van Einsidel gaf gaarne toe aan het verzoek der predikants-weduwe, om den knaap eenige maanden bij haar te nemen, ten einde hem aan een meer wellevend gedrag te gewennen, terwijl hij de schooluren bij den heer Anton zou waarnemen. Vriendelijk zeide zij tot hem: gij komt bij mij, en zult Bernards plaats vervullen, zoo veel in uw vermogen is; doet gij dit wel gaarne? — Met eenen bevalligen lach antwoordde hij: ik werk gaarne, zoo gij mij maar hebben wilt.

Om hem tot spreken te krijgen, verzocht men hem, zijne leefwijze te verhalen, en hij deelde hun daarvan het volgende mede. Ik had het zeer goed bij mijne pleegouders, aan brood heeft het mij nooit ontbroken, en hongerig ging ik nooit naar bed; vele zorgen had ik, toen oom aan mijne moei klaagde, dat

het werk verminderde, zoodat, toen het nog al minder werd, wij er zuinig van moesten leven; leeren kon ik buiten de school weinig, daar ik allerlei werk moest doen, en uit het bosch hout moest sprokkelen, om te stoken. Slechts eenmaal hebben zij mij ernstig bestraft, en dat had ik verdiend, omdat ik met de jongens speelde, in plaats van hout te zoeken, zoo dat ik maar weinig te huis bragt. Toen ik mijne schuld bekende, vergaven zij het mij; iederen avond heb ik met hen gebeden en gezongen. De dood mijns ooms bedroeft mij, als of mijn vader gestorven ware, en mijne moei, die geenen man en geen huis meer heeft, beklaag ik, daar ik haar niet helpen kan. O, hoe weende zij, en hoe weende ik, toen ik van haar scheiden moest, daar zij mij niet meer onderhouden kon! als ik eens geld kan verdienen, zal ik er haar de helft van geven; toen ik haar dat zeide, kuste zij mij, nooit zal ik haar vergeten.

Dit verhaal van Frederik toonde allen, dat hij een goed hart bezat; men beminde hem uit dien hoofde, men wilde zorgen, dat hij ook iets nuttigs leerde; hij was nog

geene drie dagen bij de weduwe, of mevrouw van Einsidel liet hem van het hoofd tot de voeten in het nieuw kleeden; geene verkeerdheid hinderde Koenraad en Johannes, die met hem zich gedurig in den tuin bezig hielden. Bernard hield niet op, hem tot het goede te vermanen, en gaf hem in alles een uitmuntend voorbeeld. De heer Anton gaf hem de getuigenis, dat hij zijne opmerkzaamheid en vlijt moest prijzen. Julia was verheugd, daar zij Frederik bij zich had, toen Emilius en Bernard vertrokken waren. Zij sprak veel met hem, en droeg zoo, zonder dat zij het vermoedde, het meeste tot zijne beschaving bij; hij begon, in het waarnemen van den bloemtuin, veel naar Bernard te gelijken, en dat was haar zeer aangenaam.

De smart was algemeen, die Albert, Emilius en Bernard gevoelden, toen zij van elkander moesten scheiden, de beide laatsten naar *Maagdenburg* terug keerden, de eerste in *Schoonendaal* bleef, en straks daarop met vader naar *Berlijn* vertrok, om bij eene afdeeling huzaren te worden geplaatst. De toekomst nogtans bewees, dat zij niet geheel en al gescheiden waren, maar integendeel

elkander, met steeds voortdurende hartelijkheid, bleven beminnen.

---

13. Het bruidspaar.

Het was Bernard, die nooit aan het verzoek van Albert gehoor gegeven had, wanneer hij hem vriendelijk uitnoodigde, om de boeken ter zijde te leggen en zich met hem te vermaken. Wat hij hem ook zeide, hij ging niet eerder van de kamer, voor hij zijnen pligt, als een vlijtig scholier, die de achting zijner leermeesters wil behouden, gedaan had. Wanneer Albert al eens op hem boos werd, en hem eenen kamerknecht noemde, dan zeide hij: zal ik dan, door verzuim, mij de goedheid mijner weldoeners onwaardig maken, zoo dat zij moeten zeggen: wij hebben ons geld aan hem verkwist, en hij heeft ons in onze verwachting bedrogen? Moet ik van het geleerde niet eenmaal mijn bestaan bekomen? zal ik den tijd verwaarloozen, waarin ik mij, voor mijn toekomend beroep, moet voorbereiden! Indien gij mij zoo bemint, als ik denk,

kunt gij dat niet begeeren. Gij moogt vrijer handelen en aan uwe neiging meer toegeven, daar gij eens van uw geld kunt leven; maar hoe gelukkig zal ik mij achten, wanneer ik eenmaal gerekend mag worden, aan de goede bedoeling mijner weldoeners te beantwoorden!

Toen Albert zag, dat hij Bernard niet kon bewegen, om aan zijne verstrooijingen deel te nemen, zoo vroeg hij hem in het geheel niet meer, en liet hem gerust bij de boeken zitten, zoo lang hij wilde. Hij zeide het ten laatste zelf, dat Bernard braaf handelde, en prees hem daarover in zijn hart. In de tusschenuren nogtans, waarin hij zich getuigenis kon geven, dat hij als een vlijtig scholier zijnen schuldigen pligt gedaan had, was niemand blijder en vergenoegder dan hij; dan begaf hij zich, met Albert en Emilius, in de vrije natuur.

Emilius daarentegen was omtrent Albert veel toegevender; hem bezielde die vurige ijver tot leeren niet; hij meende ook, dat *Rome* niet op éénen dag gebouwd, en dat het leven nog lang genoeg was, om vele wetenschappen te vergaderen. — Bijzonder

troostte hij zich daarmede, dat er vele scholieren met hem in de tweede klasse zaten, die ouder waren, en in de opstellen meer fouten maakten, dan hij. Over het geheel waren zijne meesters ook over hem te vreden. Hij nam er genoegen in, dat Bernard boven hem in de tweede klasse geplaatst was.

Maar eene zeer weldadige verandering viel er met Emilius voor, toen hij met Bernard alleen op de kamer woonde. De aanleiding en uitnoodiging tot uitspanning verviel; zijne vlijt werd bestendiger, Bernard diende hem tot voorbeeld en zijn lust tot leeren nam zigtbaar toe. Aan deze naarstigheid had hij het te danken, dat hij een half jaar eerder in de eerste klasse kwam.

De heer van Einsidel ging overigens voort, met Bernard te ondersteunen, ofschoon Albert niet meer met hem leerde. Alzoo leefde hij, als de zoon eens bemiddelden vaders, zonder zorgen voor zijn onderhoud, en kon met eenen opgeruimden geest voortstuderen; nu en dan had hij ook in de vacantie den heer schoolopziener bezocht, als ook deszelfs zonen, die reeds in eenen goeden stand geplaatst waren en met vreug-

de zagen, dat hij, met eene goede gezindheid, veel kennis vereenigde.

Onder degenen, die op het gymnasium bekwaam geoordeeld werden voor de hoogeschool, was ook Bernard; Emilius was het niet, en moest ten minste nog een jaar op de school blijven. Om nu echter met Bernard te vertrekken, spande hij zijne krachten zoo zeer in, dat deze hem moest vermanen, door lang te zitten zijne gezondheid niet te benadeelen, en met hem nu en dan te gaan wandelen.

Bij een bezoek in de vacantie, zeide Bernard: het verheugt mij, dat Emilius mij ingehaald heeft, ik moet hem prijzen; — en ik verblijde mij hierom te meer, antwoordde de weduwe, daar gij nu beiden te gelijk naar de hoogeschool gaat en bij elkanderen blijft. — Albert was, als huzaren-officier, met verlof ook in *Schoonendaal*, om bij zijne jeugdige vrienden te wezen. Toen de weduwe zoo in tegenwoordigheid van de jonge lieden sprak, zeide Albert eens: Bernard! wat heeft het u nu geholpen, dat gij bijkans in geen vermaak met ons deeldet, en aan de studeertafel zat, als of gij op den stoel waart vast gena-

geld? Emilius is nu even zoo ver als gij, en heeft zijne jeugd met mij beter genoten.

Bernard had zich wel tegen deze redenering kunnen regtvaardigen, maar hij zweeg bescheiden stil; toen vatte de eerlijke Emilius het woord op en sprak: Albert! gij dwaalt, dat veel blokken heeft Bernard wel geholpen; hij kon met paschen naar de hoogeschool gaan, en is daartoe bekwaam geoordeeld, dat staat in zijne getuigenis, gij kunt het lezen, als hij het u toonen wil; omdat ik niet zoo vlijtig was, als hij daar met u omliep, terwijl hij leerde, daarom moet ik nu nog een jaar in de eerste klasse blijven; uit loutere goedheid jegens mij, blijft hij daar nog dit jaar met mij. Zoo gij de zaak niet hadt aangeroerd, zou de edelmoedige Bernard er geen woord van gesproken hebben, doch aan zijne eer was ik het schuldig, de waarheid te zeggen.

De heer van Einsidel gevoelde bij dit gesprek eene innerlijke tevredenheid over Bernard en Emilius; hij dacht: hoe pralen jongelingen menigmaal met hunne bekwaamheid, hoe verwaand en hoogmoedig kunnen zij zijn, en dat, daar zij nog zoo weinig

weten van hetgeen er te weten is. Zij beseffen niet, hoe zij hierdoor eene ergernis zijn in het oog van weldenkende en kundige menschen. De opregte Emilius wijst eene loftuiging af, welke hij niet verdient, en laat der braafheid zijns vriends geregtigheid wedervaren.

Albert werd langzamerhand verstandiger, hij had, gelukkig, in zijne uniform geene hoogmoedige krijgsmanshouding aangenomen, en was de oude trouwe vriend jegens zijne vrienden gebleven.

Wij moeten het hier uitdrukkelijk vermelden, dat Emilius en Bernard in de achting en dankbaarheid jegens hunnen eersten leeraar, den predikant Rudolf, die eenen goeden grond in hen gelegd en hen, met verstandig overleg, van hunne jeugdige verkeerdheden en gebreken genezen had, niet verkoelden. Zij bezochten hem telkens in de vacantie, voor eenige dagen, en dit was hem zeer aangenaam. Hij had alle redenen, om zich over zijne voormalige leerlingen te verheugen, en gaf hun ondubbelzinnige blijken zijner vaderlijke welwillendheid. Zij spaarden, gedurende eenigen tijd, eene som, waarvoor

zij te zamen hem iets kochten, dat hij wel eens verlangd, maar nooit gedacht had te zullen bekomen, en dat hem dus zeer aangenaam was.

Anna was zeer gelukkig en vrolijk van gemoed door de goede behandeling, welke zij in het huis des predikants genoot. Zij was de teederste verzorgster der sukkelende huisvrouw, die zij zeer beminde, de predikant gaf haar de loffelijke getuigenis: wij danken God, dat hij ons in dit kind zulk eene goede dochter geschonken heeft. — Anna was de welgevormdste van al de zusters van Bernard, de liefderijkste en bevalligste; in de muzijk en het zingen had zij het zeer ver gebragt, en voor de vorming van haar verstand en hart droeg de predikant alle zorg; te *Schoonendaal* werd zij zeer bemind, en de ijverige Julia achtte haar als eene zuster; Emilius was haar ook met zijn gansche hart toegedaan.

Maar aan Karel beleefden de ouders een groot verdriet, hetwelk hunne rust stoorde, en hun te meer moest smarten, daar Willem het voorbeeld was eens edelen jongelings, en beide broeders in het vaderlijke huis eene gelijke opvoeding genoten hadden; het was

naauwelijks te begrijpen, dat Karel zulk een slecht mensch werd; de dringendste bede zijns broeders, om de ondeugd te vermijden en op den weg der deugd terug te keeren, de zoo welgemeende schriftelijke en mondelijke vermaningen van eenen lijdenden vader, de tranen der goede moeder, niets kon helpen tot verbetering van den rampzaligen jongeling. Hij beloofde het zijnen ouders, vol schijnbaar berouw, dat hij zijnen pligt getrouw wilde betrachten, maar hij hield zijn woord niet; door verleiding liet hij zich tot het spel en den drank en een onteerend leven vervoeren, en had ten laatste de magt verloren, om er zich van los te maken. In het kort, hij was een jammerlijke slaaf der zonde geworden, en de schoone vrijheid, van een braaf en gelukkig mensch te zijn, had hij verloren; hij bekommerde zich om het leeren niet, en wentelde zich in verbodene lusten om.

Toen hij dit slechte leven langer dan een jaar geleid had, zat hij zoo vol schulden, dat ieder hem met verachting aanzag; hij kreeg eene smartelijke ziekte, zijne ziel was geheel ontsteld, en menigmaal woedde hij als een

razende. Verschrikkelijk pijnigden hem nu de verwijtingen van zijn geweten; hij zag achter zich eene reeks van strafbare overtredingen, en voor zich den vertoornden regter met het dreigende zwaard; zijne oogen rolden wild in het rond, hij zocht rust en vond die niet; hij vervloekte zijne verleiders, weende bloedige tranen, dewijl hij zijnen ouders zoo veel kommer veroorzaakt en hunnen raad versmaad had; de mogelijkheid om zijne ellende te boven te komen, was voor hem bedekt, de kwellingen der ziel en de smarten des ligchaams werden hem zoo onverdragelijk, dat hij die niet langer kon uitstaan.

Eens, dat Willem naar den dokter ging, om zijnen broeder, die over verschrikkelijke pijnen in het gansche ligchaam klaagde, een verzachtend middel te bezorgen, hoorde hij, naauwelijks op de straat gekomen, een pistoolschot; hij trad terug — en daar lag de zelfmoordenaar, wien een kogel het hoofd had open gespleten, in zijn bloed te wentelen op den grond; op de tafel stonden met groote letters de woorden met krijt geschreven: *zoo straft de zonde zich zelve! mijn geluk is voor eeuwig verwoest!*

Welk een ontzettende schrik voor de ouders! de diep bedroefde Willem zeide, om hen te troosten: ach, wij hadden nog grooter zielesmart aan den ongelukkigen kunnen beleven; laat ons zijn sterven als eene weldaad beschouwen! Maar dit kon hunne bloedende harten niet gerust stellen; de gedachte aan zijn rampzalig lot in de eeuwigheid deed hen diepe zuchten slaken; de tijd alleen verzachtte hunne grievende smart over hunnen verloren zoon, die alle jongelingen toeroept: *vermijdt de zonde, want schrikkelijk is het einde des goddeloozen.*

Hoe heerlijk echter de deugd en de onschuld eener jonge dochter beloond wordt, daarvan geeft ons Martha, de zuster van Bernard, die Hartman in *Boschberg* tot zich genomen had, een uitmuntend en verblijdend bewijs. Zoo beschaafd als Anna was zij niet, ook had zij niet geleerd, wat gene wist; maar rein en zuiver, als de zon, was haar gemoed; hare huisselijke vlijt voorbeeldig, haar goede naam de beste, en hare pleegmoeder beminde haar boven alles.

Frans, de zoon van Jan Sander, wel niet de rijkste, maar toch een welgestelde,

en zeker een der beste boerenzonen uit het dorp, verbond zich aan Martha, nadat Hartman en mejufvrouw Augustin hunne toestemming tot een huwelijk gegeven hadden. Dat is iets zeldzaams, zeide de majoor van Einsidel, dat een jong vermogend jongeling de goede eigenschappen van een meisje acht als den schoonsten schat; dien moet ik leeren kennen. — Zijne echtgenoote wenschte het ook. — Nu, zeide hij, zoo zullen wij het genoegen hebben, om tegen aanstaanden zondag de bruid en den bruidegom met de ouders bij ons ten eten te noodigen. De predikant Rudolf, met zijne echtgenoote, zal ik met mijn rijtuig laten afhalen. — Deze voorslag werd goedgekeurd, en men beloofde zich van dien dag veel genoegen.

De uitnoodiging bragt de Boschbergers in verwondering, maar zij werd evenwel aangenomen. Hartman meende, dat dit zeker geschied was, op aanraden der weduwe, daar men zoo zelden hoorde, dat een aanzienlijk heer gewone landlieden aan zijne tafel vroeg.

Het beste kleed werd aangedaan, en Mar-

tha was voor het feest als eene bruid opgetooid. Nog des zaturdags avond was Frans naar de stad gereden, om eenige kostbare sieraden te koopen tot haren opschik; de beide bruine paarden, welke voor de koets gespannen werden, moest de knecht met linten versieren, en een golvend breed lint aan het boveneinde der zweep doen; zoo reed men, na de voormiddag-godsdienst, met lust en vreugde naar *Schoonendaal*; de moedige beesten liepen in vollen draf over het slotplein, zoo dat de vonken uit hunne ijzers vlogen, en hielden voor het hek stil; de verzochte gasten werden vriendelijk ontvangen, en Sander, de vader van Frans, zeide: edele heer, uwe zoo vriendelijke en voor ons zoo aangename uitnoodiging hebben wij aangenomen, ik meen dezelve te danken te hebben aan mijne toekomende schoondochter, en ik verblijde mij, dat zij de achting van mejufvrouw Augustin, en door deze ook uwe achting verkregen heeft. — Treed nader, mijn vriend, zeide de majoor, en geloof, dat het voor mij een groot genoegen is, eenen man met zijne familie in mijn huis te zien, die door verstand en goede gezindheid uitmunt.

Een uur later kwam ook de predikant Rudolf en zijne echtgenoote, met zijnen zoon en Anna. Het gezelschap werd vrolijker, maar geene der gasten verloor de welvoegelijkheid uit het oog; men dronk op de gezondheid van het bruidspaar, en allen waren hoogst voldaan over de vriendelijkheid van den gastheer. Des avonds, bij het afscheid, zeide de oude Sander, gij hebt ons niet te gering aangezien, om ons als gasten bij u te noodigen, geef mij nu ook uw woord, dat gij te zamen het bruiloftsfeest van mijnen zoon zult bijwonen; — en allen gaven den vriendelijken, op zijne wijze beleefden man de hand, en namen de uitnoodiging aan.

De blijde gebeurtenis werd dadelijk aan Bernard in eenen brief bekend gemaakt, en zijne vreugde daarover was zeer groot; hij kende den bruidegom bijzonder, en had altijd met lof van hem hooren spreken; hij verwonderde zich wel eenigzins, hoe de, in zijn oog, rijke jongeling een meisje zonder huwelijksgift kon trouwen; maar dit was eene reden te meer, om zijne goede meening van hem te bevestigen; evenwel zonder huwelijksgift was Martha niet: hare pleegouders, die betuigen

moesten, dat met dit kind de zegen in hun huis gekomen en hun vermogen sedert grootelijks vermeerderd was, zetteden haar, uit liefde en dankbaarheid, zoo rijk uit, als niemand dit had kunnen verwachten.

Bernard schreef eenen voortreffelijken brief aan Frans, waarin hij hem zijnen waardigen broeder noemde, en hem verzocht, wederkeerig broederlijk met hem te willen omgaan; de brief bevatte bovendien gelukwenschingen, die uit zijn welwillend gemoed voortvloeiden; en herinneringen, hoe men in elken stand, door godsdienstigheid, overleg en arbeidzaamheid, het ongestoord geluk des levens kon verkrijgen. Met roerende woorden beval hij hem de zorg voor het welzijn zijner teederbeminde zuster aan. Zijne pleegmoeder en de pleegmoeder van Martha gedacht hij tevens met buitengewone dankbetuigingen.

Met dezen brief was Frans zoo ingenomen, dat hij dien aan Martha en zijne bloedverwanten voorlas, ja zijn vader bragt dien naar *Schoonendaal* en zeide: zijne weldoeners moeten het weten, welk een hartelijk aandeel Bernard aan het lot zijner zuster neemt; hoe verstandig hij schrijven kan, en hoe hij

ook hen niet vergeet, die als ouders voor hem zorgen; Bernard moet op de bruiloft zijn, al moest ik zelf hem met zijnen vriend Emilius van *Maagdenburg* afhalen.

Toen hij bij de weduwe in *Schoonendaal* kwam, was deze en Julia uitermate verheugd. Zij kwamen hem met de woorden te gemoet: zoo even hebben wij eenen brief van Bernard ontvangen, waarin hij zijne zuster geluk wenscht, dat zij zich aan eenen jongman verbonden heeft, dien hij reeds genegen was, toen hij nog bij mij in *Boschberg* leefde. — Lagchende zeide Sander, terwijl hij den brief uit zijnen zak haalde: hier heb ik ook eenen brief van Bernard aan mijnen zoon, die zoo schoon is, dat ik daarom hier kome, om hem u en den heer van Einsidel te laten lezen. Ja, Bernard Laue is een voortreffelijke jongen! hij moet met Emilius op het huwelijksfeest komen, al moest er de plegtigheid ook om uitgesteld worden. — Goede Sander, zeide de weduwe, over vier weken komen mijne beide zonen hier. — Nu, dan komt het juist goed, hernam Sander.

Het feest kon nu bepaald worden, daar Emilius geschreven had, wanneer hij met

Bernard in *Schoonendaal* zou aankomen, om hetzelve bij te wonen, waaraan Bernard met groote blijdschap dacht, en God dankte, die zijner zuster zulk eene weldaad bewezen had. Emilius hoopte zijne moeder, bij zijne aankomst, met eene blijde tijding te verrassen, waarop hij nog niet geheel durfde rekenen, ofschoon Bernard hem verzekerde, dat zij hem niet zou geweigerd worden; de dag moest beslissen, welken hij niet zonder angstig verlangen te gemoet zag.

---

14. Het huwelijksfeest.

Welke was dan de onzekere hoop, die Emilius koesterde, en de blijde tijding, waarmede hij zijne lieve moeder wilde verrassen? deze vragen zullen wij onzen nieuwsgierigen lezers dadelijk beantwoorden.

Emilius was thans op het gijmnasium de vlijtigste leerling, die verstandig met zijnen tijd omging, en de uren niet nutteloos verkwistte; de vrucht en het loon van zijne vlijt werd hem spoedig kennelijk, en zij zou hem niet ontgaan. Hij maakte vaardigen voort-

gang op de baan der wetenschappen, waarover zijne leeraars zich verheugden; een hunner raadde hem, zich tot het examen aan te geven met hen, die naar de hoogeschool vertrokken; hij waagde het, en werd aangenomen. Zulk eenen moed, als Bernard, van er met eer door te komen, had hij niet, maar hij wilde het beproeven, en zijn vriend moedigde er hem toe aan. De uitslag was voor hem, wel is waar, zoo eervol niet, als dezelve voor Bernard geweest was, maar hij bekwam toch de getuigenis, dat hij bekwaam was voor de universiteit, en dat maakte hem, bijzonder om zijne moeder, zeer gelukkig.

Toen de beide jongelingen, vóór de afreis, naar hunne leeraars gingen, om hen voor de veelvuldige moeite te bedanken, getuigden deze in het algemeen van hen: dat zij behoorden tot de vlijtigste en beste leerlingen. — Gaat zoo voort, zeiden zij, als gij begonnen zijt, en gij zult het gewenschte doel bereiken; misbruikt uwe akademische vrijheid niet, wederstaat de verzoekingen ten kwade, en houdt u verzekerd, dat het van uw gedrag afhangt, hoe het u in de wereld gaan zal;

houdt vast aan God en Zijne dienst, zoo zult gij eens het uur zegenen, waarin gij u aan de wetenschappen hebt toegewijd; steeds zullen wij een innig deel nemen in uw lot.... O, hoe roerde deze toespraak de harten der jongelingen, die hunne schriftelijke getuigenissen nog meer bevestigden!

Na eenige dagen zou het feest in *Boschberg* gevierd worden, toen zij in *Schoonendaal* aankwamen en minzaam ontvangen werden. Lang kon Emilius zijn geheim niet bewaren. Toen zij aan tafel zaten, gaf hij aan moeder zijne getuigenis, die spoedig bemerkte, dat hij met eer van de school ontslagen was. Zij omhelsde den geliefden zoon en zeide, o, welk eene vreugde verschaft gij mij! hoe kondet gij het zoo lang verzwijgen! — Wat is het dan? vroeg Julia, en moeder antwoordde: het is der vlijt uws broeders gelukt, dat hij binnen weinige weken naar de hoogeschool kan vertrekken. — Lieve Emilius, riep Julia uit, ik verheug mij, en ik wenschte wel, dat ik moeder ook zulk eene vreugde geven kon. — Julia! stel u gerust, zeide Emilius, gij zijt moeder altijd tot vreugde geweest.

Het werd nog denzelfden dag bepaald, dat beide de jongelingen te *Berlijn* zouden studeren, en dit was hun aangenaam, dewijl zij aldaar hunnen vriend Albert zouden aantreffen.

Den eersten morgen reeds, als Bernard aan het ontbijt zat, uitte hij den wensch, om naar *Boschberg* te gaan en kennis met zijne nieuwe bloedverwanten te maken. Dit kon niemand kwalijk nemen, maar evenwel smartte het Julia, die hare droefheid te naauwer nood kon onderdrukken, daar zij hem in geen half jaar gezien had, en gaarne eens met hem praten wilde; hij zeide bovendien nog tot zijne moeder: wees niet ongerust, als ik heden niet wederkom, het zou kunnen zijn, dat mijne bloedverwanten mij niet lieten vertrekken, en ik zou hun niet gaarne onaangenaamheid aandoen. Den waardigen predikant en zijne echtgenoote, benevens mijne lieve Anna, moet ik ook bezoeken, en in den laten donkeren avond keer ik niet terug. Wanneer de heer Anton het veroorlooft, zoo zal Frederik mij geleiden; de brave jongen leeft altijd van mij verwijderd, als broeders kennen wij elkander veel te weinig.

Bernard kreeg gemakkelijk vergunning, want zijne pleegmoeder vond zijn verlangen, om naar *Boschberg* te gaan, zeer natuurlijk; hartelijk nam hij afscheid van zijne geliefde; maar Julia zeide tot hem met een bedroefd gelaat: gij komt toch morgen zeker terug? — Daarop kunt gij rekenen, beste Julia!

Het was gewis de getrouwste en opregtste vriendschap, welke Bernard voor Emilius koesterde, nogtans moest hij bekennen, dat Frederik, zijn eigen broeder, nader aan zijn hart verwant was. Even zoo was Frederik buitengewoon blijde, toen hij Bernard zag, en niemand kon hij met zoo veel vertrouwen de gevoelens van zijn hart openbaren. De vreugde straalde uit zijn gelaat door, toen hij hem zag, en op ieder woord, dat hij sprak, was hij zeer opmerkzaam.

Toen de broeders van het slot gingen en op het plein waren, drukten zij elkander met warme genegenheid aan het hart; zij meenden niet bemerkt te worden, en schrikten, toen mevrouw van Einsidel hen uit het vensterraam bemerkte en toeriep: o, gelukkige broeders, had u een schilder gezien, hij had u moeten afmalen! — Zij maakten eene vriende-

lijke buiging en gingen toen gearmd den slotberg af.

Onderweg zeide Bernard: ik weet het, gij weendet, toen uw pleegvader stierf, en hij was die tranen waard, want de man, die met kommer van den arbeid zijner handen leefde, heeft zijn brood met u gedeeld; wie het van ons het eerste doen kan, die zorge voor de arme weduwe; hebt gij haar al bezocht? — Tweemaal, antwoordde Frederik, ben ik bij haar geweest, zij omhelsde en kuste mij en zeide: zoo lang ik werken kan, zal ik geen gebrek lijden, en in den onderdom zal God voor mij zorgen. — Ik behoef u, hernam Bernard, niet te vragen, of het u in *Schoonendaal* welgaat, ach! hoe heeft de Albarmhartige voor ons allen gezorgd, sedert onze goede moeder gestorven is! het is een wonder Zijner goedheid; laat het ons nooit vergeten, dat de Heer groote dingen aan ons gedaan heeft; laat ons vooral de goede weduwe Augustin danken, zoo lang onze mond spreken kan, want wie zouden wij nu zijn, indien zij zich niet over ons ontfermd had? zij is de oorzaak van ons geluk, en ook dat gij te *Schoonendaal* gekomen zijt. Frederik!

leer toch zoo veel gij kunt, handel zoo braaf, als het u doenlijk is, dit is de dankbaarheid, die uwe weldoeners van u vorderen, eene andere begeeren zij niet; zeg mij toch, hoe gedraagt zich Julia jegens u? — Zoo, was het antwoord, als de liefderijkste zuster jegens haren broeder doen kan; van u houdt zij zeer veel, en wanneer ik somtijds alleen met haar in den grooten tuin wandel, dan spreekt zij altijd van u; en dat doe ik ook met genoegen.

Het gesprek der broeders werd afgebroken, doordien een man te paard den weg kwam langs rijden; het was de houtvester, dezelfde, die den verdwaalden Bernard eens gastvrij had ingenomen en naar *Boschberg* laten brengen. Van verre herkende hij reeds de broeders, hield bij hen op en begon een kort gesprek met hen; hij zeide, toen hij wilde wegrijden, tot Bernard: van alle menschen hoor ik, dat gij u best gedraagt, en ik gelooof het ook; daar gij mij echter nog nooit bezocht hebt, en ik zoo ver niet van *Schoonendaal* af woon, vind ik dit niet dankbaar.

Zulk een verwijt had Bernard nog nooit

Bladz. 194.

gehoord, want een dankbaar gemoed was hem een heiligdom, dat hij op hoogen prijs stelde, wijl hij de bewustheid omdroeg, dat hij van weldaden leefde, en zich nooit schaamde, dit te bekennen. Met eenige verschooning, doch op eenen smartelijken toon, zeide hij: mijnheer de houtvester, wees niet verstoord op mij; als ik van *Boschberg* kom, bezoek ik u; maar om alles in de wereld bid ik u, noem mij niet ondankbaar, gij kunt mij geen grooter leed aandoen; waren de getuigen hier, aan wie ik toen uwe goede behandeling jegens mij verhaalde, zij zouden zeggen, hoezeer ik daarover getroffen ben geweest.

De houvester drukte Bernard de hand en zeide: nu, als gij mij bezoekt, dan zal alles vergeten en vergeven zijn, en tot aan den *Slotberg* laat ik u met mijn rijtuig brengen.

Het duurde evenwel eene geruime poos, eer Bernard weder in zijn gemoed, over het verwijt des houtvesters, hetwelk hij meende verdiend te hebben, gerust was; maar hij was spoedig besloten, hem heden of morgen te bezoeken.

De hartelijke vreugde, waarmede Julia en Anna, die bij de bruid was, om haar

met het naaiwerk te helpen, als ook Hartman met zijne vrouw, de beide broeders ontvingen, verbande alle droefheid uit Bernards gemoed. Hij wenschte Martha veel geluk, en gaf zich geheel aan de ontroering zijns harten over. Nog verheugden zij zich met wederkeerige liefde, toen Frans de deur in trad en de welgekleede jongelingen zag; hij bleef aan de kamer staan en nam beleefd zijn mutsje af. Daarop zeide Martha tot hare broeders: dat is mijn beminde Frans; en tot Frans zeide zij: kent gij mijne broeders, Bernard en Frederik, niet? ...... Bernard liep naar Frans toe, gaf hem de hand en zeide: mijne zuster wilt gij gelukkig maken? ik dank u daarvoor, wees mijn broeder, gelijk ik de uwe zijn wil; ik moet u voor eenen edelen jongeling houden, daarom eer ik u, en wensch u geluk met uw voornemen.

Deze toespraak nam Frans geheel in; spoedig waren zij gemeenzaam, en dringend verzocht hij de broeders, met hem naar zijnen vader en zijne moeder te gaan. Toen zijne ouders de beide jongelingen zagen, vernieuwde zich de vreugde. De vrouw van Sander

kon Bernard niet genoeg aanzien, zij streek hem over de wangen en zeide: zulk eenen schoonen jongeling heb ik nog nooit gezien. — De oude Sander hervatte: ik prijs Bernard, dat hij zulk eenen schoonen brief kan schrijven, en die dit kan, moet braaf geleerd hebben, en die het zoo meent, als hij schrijft, moet goed zijn; ik heb altijd veel van zijnen vader gehouden, hij was mijn vriend, en gaf mij, in het bebouwen van mijn land, altijd goeden raad, zoo dat ik kan zeggen, naast God, aan hem mijne welvaart grootendeels te danken te hebben; daarom wilde ik een van zijne kinderen tot mij nemen; doch toen ik merkte, dat juffvrouw Augustin mij het kind ter opvoeding niet ten volle toevertrouwde, werd ik een weining boos, maar had er naderhand berouw van. Toen het meisje evenwel dikwijls bij mij kwam, toen mijne dochter, hare speelnoote, zoo ongelukkig stierf, en mijn zoon zin in haar kreeg, dacht ik, mijnen tijd te kunnen afwachten, om aan het kind de vriendschap te vergelden, die mij deszelfs vader bewezen heeft; de goede geaardheid hebben de ouders hunnen kinderen ingeplant, en dat is op aarde de beste schat.

De brave lieden wilden de broeders niet laten gaan, en Bernard kon naauwelijks zoo veel tijd uitwinnen, om den predikant Rudolf te bezoeken; aan het vertrek des avonds was in het geheel niet te denken, en wat den volgenden dag aangaat, zoo wilde Frans, als zij niet langer konden blijven, zijne zwagers zelf naar den houtvester, en van daar naar *Schoonendaal* rijden.

Maar al te spoedig vervlogen voor Bernard en Frederik de uren in het gezelschap van deze goedhartige menschen; de vrouw van Sander liefkoosde ook bijzonder Frederik, noemde hem eenen besten jongen, gaf hem vruchten, liet hem den besten honig proeven, bakte koeken voor hem, en beloofde hem, morgen nog meer honig te zenden. Met kinderlijke dankbaarheid liet Frederik zich deze goedheid welgevallen.

Des anderen daags wilden Bernard en Frederik vertrekken. Frans, met zijne bruid, en Anna noodigden hen zeer sterk, om langer te blijven, maar Sander zeide: laat hen henengaan en verhindert hen niet, om stipt hunne belofte te vervullen; zij wil-

len den houtvester ook nog bezoeken, laat hen zoo dikwijls weder komen, als zij kunnen, zij zijn ons altijd welkom, dat spreekt van zelven.

Dadelijk werd de wagen ingespannen, de knecht reed, en Frans en Bernard zaten nevens elkander; Frederik verkoos bij den voerman te zitten; wees voorzigtig, riep hem vrouw Sander toe, houd u vast, op dat gij niet valt, de paarden zijn wild, en over de groote steenen krijgt de wagen dikwijls harde schokken.

De goede houtvester vroeg Bernard verschooning, zoo hij op den weg een hard woord tot hem gesproken had, uit leedwezen, dat hij hem niet meer had mogen zien; hij betuigde den jongeling zijne achting, en deze wist, door zijn vriendelijk en openhartig gedrag, de familie des houtvesters zoo te winnen, dat hij naderhand met hen in vertrouwelijke vriendschap leefde; de houtvester liet niet los, of Frans moest hem toestaan, om Bernard en Frederik naar *Schoonendaal* te rijden; zij namen dus hartelijk afscheid van hunnen aanstaanden zwager en vriend, en kwamen gelukkig te huis.

Bernard kon niet genoeg de vriendelijkheid roemen, welke men hun in *Boschberg* betoond had, en hoe allen zich hadden vereenigd, om hun vermaak aan te doen. Frederik roemde bijzonder de vrouw van Sander, en vertelde met het grootste genoegen, dat zij hem honig zoude zenden, waarvan allen, ook Koenraad en Johannes proeven zouden.

Schertsende zeide de weduwe tot Frederik, ik merk het al, die u eenen zoeten mond geeft, is u lief. — Moeder, zeide hij, zou ik niet ondankbaar zijn, als ik een klein geschenk versmaadde? maar grootere weldaden ontvang ik van u, daarom bemin ik u, zoo veel mijn hart maar beminnen kan. — Zij streek den knaap vriendelijk over de wangen en zeide: dat weet ik, mijn goede Frederik, het is slechts scherts.

De heer van Einsidel, zijne echtgenoote en hunne kinderen, de heer Anton, de weduwe Augustin met hare kinderen, de dokter en zijne echtgenoote, met hune pleegdochter, de predikant met zijne vrouw en de schoone Anna, zaten, benevens het bruidspaar, naast Sander en Hartman, met

hunne vrouwen, te zamen aan eene tafel, in een vertrek, afgezonderd van het overige gezelschap der landlieden, dat zeer groot was en waar het lustig toeging. Er was iemand uit de stad gekomen, om voor de aanzienlijke gasten de spijs gereed te maken; roode en witte wijn werd er aangeboden, doch alles ging er ordelijk toe. Aan de regterzijde van Bernard zat zijne lieve Julia Augustin, en aan de andere zijde de onderwijzer, die eens zijn leermeester geweest was, met wien hij veel sprak, en die hem liefderijk bejegende.

Het was een vrolijk bruiloftsfeest, welks vreugde door niets gestoord werd. Van mevrouw van Einsidel en van de weduwe ontving de bruid rijke geschenken, en de heer van Einsidel had den bruidegom, daags te voren, een sterk jong werkpaard tot een geschenk toegezonden.

De weduwe Augustin vond, bij hare tehuiskomst, eenen brief van haren broeder, waarin hij haar meldde, dat zijne pleegdochter met den zoon van eenen voornamen kruidenier, Gilbert genaamd, verloofd was; tevens bepaalde hij den tijd, waar op het huwelijk

zou voltrokken worden, en noodigde haar vriendelijk uit, met verzoek, om deze blijde tijding ook aan Bernard in *Maagdenburg* te berigten, opdat deze, met Frederik, het feest zoude bijwonen. Allen waren vol vreugde over deze tijding, en moeder zeide: welk een zegen schenkt God aan deze kinderen! hoe heerlijk is het loon der deugd! ja, ja, wij reizen naar de bruiloft, zoo volgt het eene feest het andere.

---

15. De gevaarlijke ziekte.

Bernard kon van vreugde over het geluk zijner zuster eerst inslapen, toen de nacht haast voorbij was; zijn hart was vol dankbaarheid jegens den Algoeden bestuurder, die zoo mildelijk voor zijne zusters zorgde; hij dankte Hem met een diep getroffen gemoed. Bijkans stond de zon in het zuidoosten, toen hij uit zijnen slaap moest gewekt worden; zijne pleegmoeder vroeg hem met bezorgdheid: zijt gij ziek, Bernard! dat gij zoo lang blijft liggen? — Neen, ziek ben ik niet, antwoordde

hij, maar het aangename berigt mijner zuster hield mij uit den slaap.

Toen er in de kamer op nieuw van het aanstaande feest gesproken werd, nam Bernard den almanak en zeide kort af: Emilius! wij kunnen moeder, als zij naar het bruiloftsfeest reist, niet vergezellen. — En waarom niet? vroeg Emilius. — Dewijl wij dan reeds lang te *Berlijn* moeten zijn, antwoordde Bernard. — Acht dagen vroeger of later, dat schaadt niet, zeide de eene. — Ja, dat schaadt wel, antwoordde de andere, voor een genoegen, al ware het ook het aangenaamste, verzuim ik mijnen pligt niet; mijne zuster kan ik toch in de paasch-vacantie bezoeken, is het niet zoo, moeder? — gij hebt gelijk, antwoordde deze.

Ofschoon Bernard zeer toegevend was omtrent geoorloofde dingen, zoo liet hij zich nogtans niet van zijn voornemen afbrengen; noch de beden van Emilius, en zijn misnoegen zelfs, noch de tranen van Julia konden hem hiertoe bewegen. Ten laatste zeide hij: hetgeen ik voor regt erken, en moeder goedkeurt, dat is voor mij de heiligste wet, welke ik gehoorzaam. Emilius! ik ben

evenwel uw gebieder niet, gij kunt doen, wat uwe moeder u toestaat. Lieve Julia, wees niet boos op mij, als uwe vriendelijke aanzoeken mij niet kunnen bewegen, van mijnen pligt aftegaan. Gij weet, hoe zeer het mij smart, dat ik uwen wensch, welke uit een liefderijk hart komt, niet vervullen kan.

De gansche zaak kwam bij den heer van Einsidel ter sprake, alwaar Emilius dezelve voordroeg; daar zeide mevrouw van Einsidel: Bernard! gij neemt het met uwen pligt te streng, gij moet ook uwen vrienden genoegen doen, en het broederhart niet jegens uwe zuster verloochenen, die u op haren trouwdag bij haar wenscht te hebben; — maar haar echtgenoot liet er op volgen: Bernard! blijf standvastig bij uw voornemen, en laat u niet overreden, daarvan af te gaan; hij, die over zijnen pligt in onderhandeling treedt, geeft ligtelijk toe en legt den grond tot ontevredenheid met zich zelven; wees sterk en word niet zwak. Maar eenen voorslag doe ik, om genoegen te geven: ik sta mijn klein rijtuig af, en laat er u henen rijden; binnen acht dagen kunt gij weder hier zijn en dan reist gij te zamen naar *Berlijn.*

Dit voorstel werd in dank aangenomen, moeder had er niets tegen, en zoo reisden de beide jongelingen den volgenden morgen uit *Schoonendaal.* Met vreugde werden de lieve gasten, die zoo onverwacht kwamen, ontvangen; de bruidegom was een voortreffelijk jongeling, met een aangenaam voorkomen, en het liet zich verwachten, dat zijne vrouw met hem gelukkig zou zijn. Tegen den dag van hun vertrek werd er nog een groot genoegen besproken, om de gasten te boeijen; maar Bernard liet zich noch door redenen, noch door Emilius misnoegen overhalen: de koetsier moest inspannen, opdat zij geenen dag later in *Schoonendaal* kwamen, als de heer van Einsidel bestemd had. Hij verklaarde: blijven wij langer hier, zoo is dit niet anders, dan jegens de goedheid eens weldoeners ondankbaar zijn, en haar misbruiken.

Wij moeten hier mededeelen, om ons verhaal verder niet aftebreken, dat de weduwe Augustin niet naar het feest reisde, en het huwelijk in stilte voltrokken werd. Haar eerlijke broeder, die in den handel te veel waagde, had, door een handelhuis te *Parijs,* twaalf duizend daalders verloren, en moest

zijne betalingen uitstellen. De edele bruidegom was de eerste, die de bedroefden troostte; hij zeide: God heeft mij en mijne aanstaande vrouw in de gelegenheid gesteld, om u het ongeluk, buiten uwe schuld overkomen, te verzachten, en deze gelegenheid willen wij niet laten voorbij gaan. Veel goeds moet mijne bruid u vergelden, en ik kan niet dankbaar genoeg zijn, dat gij voor mij in haar eene deugdzame echtgenoote hebt opgevoed; de onders zullen zich niet schamen, diensten van hunne kinderen aantenemen; en kunnen dezen zich verheugen, als genen treuren?

Een buitengewone bode bragt aan zijne zuster de tijding van hun ongeluk. Toen weende zij, om het verlies, dat haren geliefden broeder en zijne echtgenoote getroffen had; maar zij verheugde zich tevens over den edelen jongeling, en wij behoeven het naauwelijks te vermelden, dat de jonge vrouw de liefderijkste dochter voor hare pleegouders was. Deze echter, toen zij, na een jaar, door gelukkige gebeurtenissen, weder zoo ver tot vorigen welstand gekomen waren, dat zij geene ondersteuning meer noodig hadden, konden het nooit vergeten, hoe veel trouwe hulp zij bij-

zonder van hunne voedsterlinge ondervonden hadden, wier kinderlijke dank zich zoo hartelijk en sprekend betoond had.

De heer van Einsidel zelf bragt Emilius en Bernard naar *Berlijn*, dewijl hij te gelijk Albert wilde bezoeken. Den avond voor de afreis zeide zijne gade, toen zij aan de lange tafel zaten, daar ook de weduwe met hare kinderen tegenwoordig was: hoe gaarne zou ik mijnen Albert omhelzen! *Berlijn*, hetwelk zoo verfraaid is, heb ik in verscheidene jaren niet gezien. Lagchende zeide de majoor: dat beteekent zoo veel, als dat gij mede wilt reizen; wat zou u hierin verhinderen? maar, lieve vriendin Augustin, wat dunkt u, als wij dan allen gingen? dat zou voor u een vermakelijk reisje zijn; Julia en mijne zonen hebben de prachtige residentie nog niet gezien, en om dan Koenraad en Johannes niet zonder opzigt te laten, zoo zal de heer Anton ons vergezellen.

Het gelaat der kinderen schitterde van vreugde, en Koenraad vroeg: vader, meent gij dit waarlijk? — ja gewis, was het antwoord; — om kort te gaan, de gezamenlijke

reis naar *Berlijn* werd besloten en uitgevoerd; allen betrokken één logement onder de linden. Albert werd ontboden; hij kon van vreugde niet spreken, toen zijne dierbaren hem omringden en begroetten. Ik weet niet, zeide hij, of ik waak of droom. — Zijne moeder, die met het teederst welgevallen den gezonden, sterken en in der daad schoonen huzaren-officier aanzag, en met moederlijke blijdschap in hare armen sloot, antwoordde: neen, mijn zoon, gij waakt, wij zijn hier. — Maar allen, allen, sprak hij, dit maakt mijne vreugde volkomen: — Daarop zeide de vriendelijke Julia, die Alberts vreugde gevoelde: dit zijn wij aan de goedheid uws vaders verschuldigd, die in de blijdschap van anderen zijne vreugde vindt.

Wij zeggen hier niets van de schoonheden van *Berlijn*, waarin deze hoofdstad dagelijks rijker wordt; niets van de schatten en vertooningen der kunst, noch van het betooverende *Tivoli* en de vaderlandsche gedenkteekenen; niets van de voortreffelijkheid der *Opera* en andere schouwspelen, welke de jonge lieden, die zoo iets nog niet gezien en gehoord hadden, in eene wonderwereld ver-

plaatsten, waarin zij geheel vreemd waren, anders moesten wij ons verhaal nog met eenige hoofdstukken vermeerderen. Er waren nog geene acht dagen verloopen, of zij waren van al het zien zoo verzadigd, dat zij allen weder naar het stille en vreedzame *Schoonendaal* verlangden, bijzonder Julia, daar de menigte van voorwerpen, die zich aan hare zinnen opdrongen, haar vermoeiden en bijna te drukkend werden. Zij benijdde hare broeders niet, dat dezen in *Berlijn* moesten blijven, en, uitgenomen hun afscheid, reisden zij met vreugde naar de bekoorlijke natuur terug; verscheidene dagen moesten er in *Schoonendaal* voorbij gaan, eer de reizigers weder tot zich zelven kwamen.

De beide jongelingen, die, onder het getal der studenten, door kennis en een zedelijk gedrag, zoo voordeelig uitmuntten, konden niet onopgemerkt blijven. De professoren leerden hen spoedig kennen, en gaven hun ondubbelzinnige blijken van hunne achting en hun eervol vertrouwen; hetgeen zij op de school zoo loffelijk hadden begonnen, dat zetteden zij te *Berlijn* met ijver voort. Aan verleiding ontbrak het hun niet, maar het denken aan God

en aan de liefderijke moeder maakte hen sterk, om het gevaar te vermijden van in de zonde te vervallen. Eenmaal wankelde Emilius, en wilde aan de verleiding gehoor geven; maar Bernard werd zijn beschermengel. Hij ging voor hem staan en zeide op eenen ernstigen toon: kunt gij eene onschuldige jeugd, niet door ondeugden bevlekt, welke gij tot hiertoe bewaard hebt, om één genot, dat u eeuwig zal berouwen, wegwerpen? denk aan den heiligen God en aan uwe goede moeder! liever den dood dan eene ondeugd! zou ik moeten wenschen, dat ik eens u het leven niet gered had? mijn vriend kunt gij niet meer zijn, als gij u aan de zonde hebt overgegeven, ik zou mij niet meer met u..... Doch Emilius liet hem niet uitspreken. Houd op, zeide hij, gij hebt mijne ziel gered! ik zal mijnen pligt getrouw blijven! — God sterke u! hernam Bernard, op dat gij in de verzoeking nimmer moogt bezwijken. — Sedert dezen tijd vermeed Emilius de verleiding, en bleef braaf; hij gevoelde zich gelukkig, als of hij eenen gevaarlijken vijand overwonnen had.

Wanneer Emilius onder de studenten voortreffelijke jongelingen leerde kennen, die

hij zijne achting en zijn vertrouwen moest waardig achten, zoo zag hij er ook andere, die zich weinig over de studie bekommerden, hunne lusten involgden, groote verteringen maakten en zich in schulden staken, welke hunne niet bemiddelde ouders met groote zorgen moesten betalen; maar deze zedelooze, hunnen pligt schendende jonge lieden moesten menigmaal en somtijds al zeer spoedig voor hun aanstootelijk en zondig leven boeten; menigeen, ziek geworden, vertoonde eene bleeke kleur, vermagerde, waggelde, afgemat en ellendig, als wandelende geraamten daarhenen en stierven, door oneindige smarten gefolterd, in vertwijfeling. Toen Emilius zulke verschrikkelijke voorbeelden der zonde zag, en de straffen vernam, die zij zich hadden op den hals gehaald, zeide hij met ontroering: ach, mijn goede Bernard, zoo ver had het ook met mij kunnen komen, zoo ik uwe waarschuwing niet gevolgd ware; welk een ellendig schepsel zou ik dan geworden zijn! zalig is hij op aarde, en vreugde verspreidt hij om zich heen, die de begeerlijkheid der zonde overwint, en aan God en de deugd vast houdt.

Eens zaten de beide vrienden in de studeerkamer en arbeidden druk, toen de schoolopziener Reinhard, zonder aan te kloppen, op de kamer kwam. Hij had naauwelijks de woorden gesproken: zoo wenschte ik u te vinden, en zoo frisch en gezond, — of zij stonden van hunne zitplaatsen op en verwelkomden hem met vriendelijke beleefdheid. Als hij plaats had genomen, en zij met een blijmoedig gelaat voor hem stonden, zeide hij: mijne bezigheden noodzaakten mij, naar *Berlijn* te reizen, en hoezeer ik hiertegen opzag, zoo verligtte het verlangen van u te zien, bij mij aanmerkelijk dit bezwaar; mijne vrouw en zonen laten u hartelijk groeten; reeds heb ik naar u vernomen, bij mannen, die mij van u konden berigt geven, niet om dat ik wantrouwen voedde, maar dewijl ik verwachtte, slechts het goede van u te hooren, en dat genoegen heb ik ook ondervonden. Voor Emilius, die geneesheer wordt, kan ik niets doen, dien moeten bekwaamheid, kunst en geluk voorthelpen; maar voor u, Bernard, heb ik eene gouverneursplaats bij eene grafelijke familie, zoodra gij de hoogeschool verlaat, en uwe genegenheid zich daartoe bepaalt; aan eene

goede behandeling zal tevens eene goede belooning verbonden zijn; gij zult er twee wel opgevoede, ofschoon nog weinig onderwezene knapen aantreffen, en hierdoor baant gij u welligt den weg tot eene leeraarsplaats. Na verloop van een half jaar kunt gij dien post aanvaarden.

Nadat Bernard de hartelijkste dankbetuigingen voor de goede zorg des schoolopzieners gedaan had, zeide hij: vol vertrouwen verlaat ik mij op uwe leiding, maar eene vraag veroorloof ik mij te doen: is de plaats, welke gij bedoelt, ver van *Schoonendaal?* De familie, aan welke ik u heb aanbevolen, was het antwoord, zal wel twintig mijlen van *Schoonendaal* verwijderd zijn; dit kan u echter niet verhinderen, deze plaats aan te nemen. Bedenk, hoe onmogelijk het in de wereld is, om al de wenschen van het hart te bevredigen; wijs geen geluk, dat u aangeboden wordt, van de hand, den graaf en de gravin ken ik van nabij, en ik sta u voor hunne goedheid en regtschapenheid in.

Bernard antwoordde: alleen kan ik niet beslissen, maar moet, omtrent hetgeen mij hier te doen staat, raadplegen met hen, die hierop

aanspraak hebben. — In deze verklaring nam de schoolopziener genoegen, dewijl hij aan den heer van Einsidel en de weduwe Augustin wilde schrijven, en hen overtuigen, hoe goed en nuttig het voor Bernard ware, zoo hij deze, hem aangebodene plaats aannam.

Spoedig, spoedig echter had Bernards leven kunnen geëindigd zijn, en slechts aan de goedheid eener hoogere magt dankte hij zijne redding. Deze krankheid was het ook, welke aan zijne bestemming eene andere rigting gaf, dan hij dacht en zijne vrienden meenden. Met toestemming van den heer van Einsidel en de predikants-weduwe, had Bernard de plaats aangenomen, en wilde na twee maanden vertrekken, na vooraf zijne vrienden in *Schoonendaal* bezocht te hebben. De graaf, om met den jongeling, aan wien hij zijne zonen zou toevertrouwen, kennis te maken, wilde hem in persoon zien, en liet hem, na eene voorafgaande uitnoodiging, met zijn rijtuig halen.

De goedheid en nederigheid dezer voortreffelijke menschen verrasten Bernard; hij beviel; de kinderen hechtten zich spoedig aan

hem, en hij twijfelde niet aan eene gelukkige toekomst. De reis viel voor in het begin van April; naauwelijks waren er twee dagen na zijne terugkomst te *Berlijn* verloopen, toen hij hoofdpijn en matheid in al zijne leden gevoelde, niet meer kon studeren en moest gaan liggen. Hij dacht met Emilius en Albert, die zijne vrienden menigmaal bezocht, dat de ongesteldheid niet van langen duur zijn zoude, maar zij verergerde in korten tijd zoo zeer, dat de dokter bij hem moest komen; de ziekte was na verloop van acht dagen doodelijk.

Toen het bekend werd, dat de jeugdige Laue zwaar ziek lag, en men reden had, aan zijne herstelling te twijfelen, vereenigden zich de edelsten zijner kennissen, om hem bewijzen van hunne deelneming en menschenliefde te geven; bij afwisseling waakten er elken nacht twee studenten bij hem; Albert bragt verscheidene nachten aan zijne legerstede door; Emilius had zich afgetobt en wilde meer voor zijnen vriend doen, dan hij kon; de professoren vernamen in persoon naar zijnen toestand; drie der voornaamste geneesheeren bezochten hem; het was, als of het dierbaarste menschenleven in gevaar

ware, dat men wenschte te behouden. Hier was het klaar te zien, welk eene magt de deugd op de harten der menschen uitoefent, hoe men den braven niet zonder bijstand laat en voor zijn welzijn alle kracht aanwendt. Wanneer Bernard in enkele oogenblikken zijne bewustheid terug kreeg, dan werd hij tot tranen bewogen, voor de goedheid, welke hem te beurt viel; hij vouwde de handen te zamen en bad: Heer! ik ben te gering voor al de barmhartigheid, welke Gij mij bewezen hebt. Vervlogen was zijne jeugdige kracht, zijne ligchamelijke schoonheid; het vuur zijner oogen was uitgedoofd, en mat en hol klonken de toonen zijner stem. Eens, toen Emilius, Albert en twee vrienden bij hem waren, ontwaakte hij uit eenen diepen slaap en zeide: ik was in den Hemel, mijne ouders omhelsden mij, de zaligheid der godsvrucht heb ik gesmaakt, onuitsprekelijk groot is hare belooning in gindsche wereld, o, ik sterf gaarne! — Dierbare Emilius, vertroost mijne moeder en mijne Julia! het zou mij zwaar vallen, van al mijne dierbaren en van u te scheiden, maar de verrukkelijke hoop des wederziens verzacht het bittere der scheiding.

Rustig en geduldig leed de zieke, en zuchtte slechts, wanneer de pijnen op de borst het smartelijkste waren. Toen Emilius er van sprak, om zijne moeder van Bernards ziekte berigt te geven, raadde Albert hem dit ten sterkste aan, en deze sloot daarin eenen brief aan deszelfs vader.

Wij zwijgen van de algemeene en diepe smart, die allen trof, toen zij het gevaar vernamen, waarin hun lieveling verkeerde. De weduwe liet zich niet terug houden; morgen wilde zij naar *Berlijn* vertrekken, misschien om hem nog in de laatste levensuren op te passen; de troostelooze Julia zou bij mevrouw van Einsidel blijven; haar echtgenoot wilde de weduwe vergezellen. Om de reis te bespoedigen, werden er op eenige afstanden versche paarden besteld, ten einde vóór den volgenden avond *Berlijn* te bereiken.

Men hield het niet raadzaam, dat de weduwe, zonder dat Bernard was voorbereid, voor hem zou verschijnen. Toen hij het berigt ontvangen had, zeide hij getroffen: o, welk een onuitsprekelijk geluk is het, zulke vrienden in den nood te vinden! hoe oneindig groot is die moederlijke liefde! er

is in het hart des kinds geen dank, die daarbij halen kan. Zij kon hare tranen niet inhouden, toen Bernard, de anders bloeijende jongeling, als een geraamte op zijn ziekbed lag uitgestrekt. Zij vatte zijne hand en zuchtte slechts de woorden: arme Bernard! — Hij kuste hare hand. — God zal uw leven voor mij sparen, zeide zij, en zoo lang gij niet hersteld zijt, ga ik niet van u af. — Ook de goede en medelijdende majoor van Einsidel bezocht Bernard dagelijks, zoo lang hij in *Berlijn* was. De zorgvolle en liefderijke oppassing der moeder werkte zoo weldadig op Bernards gemoed, dat hij opgeruimder werd. Na drie weken verliet hem de ziekte, en in het rijtuig van den majoor kon hij de terugreis naar *Schoonendaal* aannemen. Alsnu zeide de weduwe tot hem: laat de gouverneursplaats varen, ik kan u althans niet eerder van mij laten gaan, voor gij uwe gezondheid volkomen weder gekregen hebt; maar ik hoop, God zal op eene andere wijze voor u zorgen. — En God zorgde. Het was ook de begeerte van den edelen van Einsidel, dat Bernard *Schoonendaal* niet weder zou verlaten. De

heer Anton had eene rectorsplaats aangenomen; Koenraad was op de school te *Maagdenburg*, en Bernard werd de huisonderwijzer van Johannes, en van zijnen broeder Frederik.

---

16. Het loon der deugd.

Het was eene groote vreugde voor de predikants-weduwe, dat Emilius zich als geneesheer te *Berlijn* nederzette, en aanvankelijk gelukkig was in zijne practijk. Hij kon in waarheid schrijven, dat zijn werkkring zich uitbreidde, dat hij achting en vertrouwen genoot, en voor zijn onderhoud niet behoefde bezorgd te zijn.

Zijnen vierentwintigsten verjaardag wilde hij in *Schoonendaal* vieren; maar er was nog een ander oogmerk, dat hem derwaarts dreef. Kunt gij het raden? Toen hij van zijn bezoek op dezen tijd melding maakte, zeide zijne moeder: zeker in geene twaalf jaren is Emilius op dezen dag hier geweest. In stilte dankten wij God voor zijn leven, en dat hij zich braaf en verstandig

gedroeg; nu zullen wij zijnen geboortedag vieren. De familie van Einsidel, die daarbij tegenwoordig zal zijn, neemt het mij zeker niet kwalijk, als ik Frans Sander, met zijne vrouw, daarbij verzoek. Die goede lieden konden anders denken, daar ik Anna met hare pleegouders daarbij noodig, dat ik hen versmaadde, en dat wenschte ik niet gaarne; de dokter, met de zijnen, komt ook, en zoo heb ik drie zusters bij elkander; dat zal eene vreugde onder deze goede menschen zijn! — Van dit voornemen der weduwe wisten slechts Julia en Maria; de anderen, zoo min als Bernard op het slot, mogten daarvan iets vernemen.

De goede Emilius kwam in *Schoonendaal* aan, en, omringd van zijne vrienden, werd hij met groote blijdschap ontvangen. Reeds den volgenden morgen openbaarde hij aan zijne moeder, toen hij met haar alleen was, een voor de familie gewigtig geheim, daar hij zeide: ik meen mij van uwe toestemming te kunnen verzekerd houden, als ik u smeek, mij uwen zegen te geven tot eene verbindtenis met de lieve Anna; zij kent mijn hart, gelijk ik het hare ken, en

ik vlei mij, dat zij mij hare hand niet zal weigeren. — Uw verzoek, antwoordde zijne moeder, kan ik van harte inwilligen, want hetzelve is mij hoogst aangenaam. Ik voorzie, dat hierdoor uw geluk zal verhoogd worden, en daartoe werk ik gaarne mede; het meisje is wel niet rijk, maar braafheid is de beste huwelijksgift, onschuld het schoonste sieraad. Zij zal uwe liefde met onverdeelde wederliefde beantwoorden, en zoo dan menschelijke verwachtingen niet bedriegen, zult gij met Anna zeer gelukkig zijn.

Emilius haastte zich, om Anna alleen te spreken en haar den wensch van zijn hart te betuigen. Zij gaf hem met zedige onschuld een gunstig antwoord, en als nu op zijnen geboortedag al de vrienden en gasten vrolijk aan den disch zaten, vroeg de jonge dokter het woord en zeide: Anna heeft mijnen geboortedag tot den gedenkwaardigsten mijns levens gemaakt; ik heb haar mijne hartelijke liefde verklaard, en zij heeft mij hare hand geschonken; met dezen echt wensch ik mij zelven geluk, en deelnemende vrienden zullen hiermede met mij instemmen: mijne Anna leve! — De gasten zagen het bruids-

paar verwonderd aan, en wisten zoo dadelijk niet, wat zij van Emilius moesten denken; toen vroeg de echtgenoote van den predikant Rudolf met een vrolijk gelaat: Anna, spreek, de dokter schertst toch niet met ons? — In hare plaats antwoordde Emilius aldus: ouders! die u met Anna's opvoeding belast hebt, en haar rijk maaktet in goede deugden, durf ik hopen, dat gij mij uwer pleegdochter waardig acht? dominé, gij kendet mij, toen ik nog een knaap was, en weet, hoe ik mij sedert dien tijd gedragen heb, mag ik ook op uwe goedkeuring rekenen? — Dierbare zoon, antwoordde de predikant, diep getroffen, Gods zegen ruste op u beiden! Hij geve u, wat u tot heil dient, en late het u, bij uwen godsdienstzin, aan niets ontbreken! waar eene edele gezindheid, eendragt en hartelijke vertrouwelijkheid woont, daar is de hemel.

Bernard stond het eerste op, omhelsde Emilius en zeide: ook deze band zal ons nog vaster verbinden; mogten al uwe verwachtingen, die op het goede gegrond zijn, door Anna's liefde vervuld worden. Anna! u is een schoon lot ten deel gevallen, de

Algoede wil uwe liefderijke en deugdzame gezindheid beloonen. — Toen hij weder had plaats genomen, klonken de glazen, en de heer van Einsidel riep vol vreugde uit: lang leven bruid en bruidegom! — Julia omhelsde Anna en sprak: nu zijt gij geheel mijne zuster, en ik durf het u verzekeren, dat mijn broeder het zich in zijn leven ten doel zal stellen, om slechts voor uw welzijn te zorgen.

Wie kan de vreugde schilderen, die van toen af in den kring der gasten heerschte! dit eenige slechts beklaagde men zich, dat de verloofden voortaan zoo ver zouden wonen. Het huwelijksfeest werd tegen de lente bepaald; Emilius vertrok naar *Berlijn*, en intusschen viel er in Bernards leven eene groote verandering voor.

De predikant der plaats, door inwendig lijden ter neergedrukt, begon in den winter te sukkelen; hij behoefde hulp, daar hij te zwak was, om tweemaal des zondags te prediken. Bernard bood zich aan, om hem bij te staan; dit werd in dank aangenomen. Talrijker kwamen de toehoorders op, als de jonge leeraar predikte, die met eenvondigheid

en waardigheid het woord van God verkondigde. Het was acht dagen voor het kersfeest, dat men des morgens den predikant dood in zijn bed vond. Op denzelfden dag kwamen de leden van den kerkeraad en baden den heer van Einsidel, die de leeraarsplaats te vergeven had, hun geenen anderen leeraar te geven, dan den heer Lane. Daar Bernard door het verzoek dezer lieden getroffen was, en de heer van Einsidel hem gaarne het leeraars-ambt te *Schoonendaal* aanbood, zoo kon hij den wensch der gemeente vervullen.

Toen nu paschen naderde, en er nog maar weinige weken voor het huwelijk van Emilius moesten verloopen, werd Bernard in zijne dienst als herder en leeraar der gemeente van *Schoonendaal* bevestigd; hij bleef echter nog op het slot bij Johannes en Frederik, dewijl de pastorie verbeterd, gemeubileerd, en de tuin opgemaakt zou worden, en dit alles door de goedheid van den heer van Einsidel jegens Bernard en de brave, godsdienstige gemeente.

Nu begon Bernard, door algemeen en bijzonder onderwijs, niet alleen ijverig aan de verlichting en verbetering zijner gemeente te

arbeiden, maar hij was ook een voorbeeld van gedienstigheid, deelneming en vriendelijkheid. De gansche gemeente was over hem zeer te vreden, en roemde zijnen verstandigen ijver en zijne minzaamheid. Bijzonder trok hij zich de school aan, en bezocht dezelve gedurig. Hij ondersteunde de arme weduwe van den tuinman, de pleegmoeder van Frederik, met hare twee kinderen, en mogt het genoegen smaken, voor eene andere ongelukkige, niet te vergeefs de barmhartigheid der gemeente te hebben ingeroepen.

Zijne pleegmoeder verheugde zich zeer, dat hij met zijne krachten het goede zocht uit te werken. Als zij hem daarover haar genoegen te kennen gaf, zeide hij: zijt gij mij van de jeugd af niet met uw voorbeeld voorgegaan? heeft uwe liefde mij niet gewend, liefderijk gezind te wezen? gelijk u, zoo is ook mij mijn pligt heilig; ik reken het eene heerlijke belooning, uwe goedkeuring te erlangen, ofschoon ik alleen mijnen schuldigen pligt doe. Steeds dank ik mijnen God, dat Hij mij lust en kracht geschonken heeft, om voor Zijnen naam en Zijne dienst te arbeiden; voor de groote zegeningen, welke mij het gelukkigste

leven bezorgen, zal ik Hem mijne dagen wijden, en al wat in mij is, zal Hem prijzen.

Zijne bezigheden waren nu veel vermeerderd, en hij moest zeer werkzaam zijn, om zich zelven genoegen te geven; maar bijna ging er geen dag voorbij, waarop hij aan den avond de geliefde moeder en Julia niet bezocht; zijne verschijning was steeds verblijdend voor de goede menschen, die hem zoo van ganscher harte beminden.

Verscheidene avonden zag de anders vrolijke Julia er niet zoo blijmoedig uit, als zij gewoon was; zij scheen te treuren, en een geheim op het hart te hebben, dat haar nederdrukte. Bernard vroeg haar eindelijk: Julia! wat deert u? zijt gij niet wel? — Met eenen lach, die nogtans op haar gelaat de sporen van eenen geheimen kommer verried, zeide zij: ik ben volkomen wel. — Zij verwijderde zich spoedig uit de kamer en kwam dien avond niet weder.

Moeder, zoo vroeg de predikant, wat is er met Julia gebeurd? de vrolijke stemming heeft haar verlaten; zij schijnt bekommerd te wezen, alsof haar een groot ongeluk te wachten stond. Wat is het toch, dat haren geest

ter neder slaat? — Bernard, hernam zij, vraag niet verder, te gelegener tijd zal ik u de zaak bekend maken.

De predikant verwijderde zich vroeger dan gewoonlijk, en het smartte hem, dat hij van Julia geen afscheid kon nemen; hij sloot de zorg niet in zijn hart op, maar klaagde er den volgenden dag over aan mevrouw van Einsidel; deze zeide: dit geheim, hetwelk de predikants-weduwe uit teedere kieschheid voor u verzweeg, kan ik u ontdekken. De zoon van den predikant Rudolf, die eene aanzienlijke bediening bekomen heeft, heeft om Julia's hand gevraagd, en een afwijzend antwoord kon de moeder aan den geachten jongeling niet geven; doch Julia hield haar jawoord terug en zeide: dat zij zich na verloop van eene maand zou verklaren, het is gewis de onzekerheid, waarin zij omtrent hare keus verkeert, welke nadeelig op haar gestel werkt. Kunt gij het voortreffelijke meisje op eene of andere wijze gerust stellen, zoo zijt gij het haar verschuldigd; de oorzaak van hare droefheid meen ik te weten, en slechts vlugtig behoeft gij er over na te denken, om haar ook te vinden. Laat ons niet verder hier

over spreken, het staat nu aan u, hoe gij handelen wilt.

Den volgenden dag kwam de predikant op eenen ongewonen tijd bij zijne pleegmoeder en vond haar met Julia alleen. Na een kort onverschillig gesprek kon hij zich niet langer inhouden en sprak aldus: uwe liefde, mijne dierbaarste moeder, is het, uwe weldadigheid, die mij op het pad der jeugd nooit verliet. O, er is geen dank, dien ik u niet verschuldigd ben! gij verzwoegt mij de oorzaak, die mijne lieve Julia bekommerde; ik durfde haar niet gissen, de goede mevrouw van Einsidel heeft mij, met het beste oogmerk, alles ontdekt; moet ik het nog zeggen, hoezeer ik Julia bemin, hare wederliefde heeft mij nooit ontbroken. Moeder! voltooi uwe goedheid jegens mij, en geef mij uwe dochter tot echtgenoote.

Julia sloeg hare oogen ter neder, en een maagdelijke blos verfraaide de schoonheid van haar gelaat; hare moeder zeide: Bernard, gij hebt den hoogsten wensch van mijn hart vervuld, nu eerst beloont gij op de regte wijze mijne moederliefde! zal ik u zeggen, dat Julia's genegenheid u is voorgekomen? —

Van edele aandoeningen overstelpt, nam zij de hand van Julia en leidde die in Bernards hand, terwijl zij sprak: God zij met u! Hij, die het goede op aarde heerlijk vergeldt, zegene u! wandelt beiden, door liefde vereenigd, op het deugdenpad des levens, zoo zult gij reeds op aarde eenen hemel vinden! — Julia sloeg de oogen op, zag Bernard aan, toen hij zeide: de goedheid uwer moeder heeft ons vereenigd, in het graf zelfs zal onze liefde, die eeuwig is, niet ophouden. — Aldus werd er eene godvruchtige verbindtenis gesloten, en van dien tijd af keerde het blijmoedige leven in Julia's hart terug; al hunne bekenden namen aan de verlooving dezer trouwe liefderijke harten het innigste deel.

Terstond na paschen werd er, zonder luidruchtigheid, een dubbel feest gevierd, waarop de naaste bloedverwanten en vrienden genoodigd werden; zelfs Albert kwam met Emilius uit *Berlijn*, om aan de vreugde deel te nemen. De heer van Einsidel en zijne echtgenoote lieten niet los, of de maaltijd moest op het slot, in de groote zaal gegeven worden.

Geen oog was zonder tranen, toen de

predikant Laue den huwelijkszegen over den dierbaren vriend zijner jeugd en zijne jongste zuster uitsprak; roerend was bijzonder de lof, dien hij aan de pleegouders van Anna gaf, en hoe hij zijne zuster opwekte, om hen altijd teeder en hartelijk lief te hebben.

De predikant Rudolf zegende het huwelijk van Bernard en Julia in. Eenmaal mijn leerling, zeide hij, onder anderen, en nu mijn ambtsbroeder, zijt gij een sprekend bewijs, dat een wijs en weldadig God het lot des menschen bestuurt, en dat godsvrucht reeds hier op aarde het zaad is, tot verkrijging eener heerlijke vrucht. O, weest beiden zoo gelukkig, als gij het verdient; in vreugde en smart zal de godsvrucht u versterken en uw geluk verhoogen; blijft voortgaan, een voorbeeld te zijn van geloof en liefde, een zegen voor de uwen, enz.

De zusters weenden, toen zij van elkander scheidden, en Emilius en Anna naar *Berlijn* vertrokken, maar zij gaven hun woord, elkander in den zomer nog eens te bezoeken.

Toen nu de herfst kwam, en het pastorie-

huis daar zoo schoon stond, de kamers behangen en fraai gemeubileerd, ging het jonge paar hetzelve bewonen. De heer van Einsidel verhoogde het traktement met honderd daalders; Emilius wenschte zeer, dat zijne moeder met hem naar *Berlijn* zou trekken, maar haar hart hing daartoe te veel aan Bernard en Julia; ééne maand slechts van het jaar woonde zij in *Berlijn*; maar Bernard was ook de dankbaarste zoon, en zijne kinderlijke liefde jegens haar was onbepaald. Met diep gevoel ondervond zij zijne goedheid en zeide menigmaal: tienvoudig vergeldt gij mij het goede, dat ik u bewezen heb.

Negen jaren was Bernard predikant in *Schoonendaal*, en had twee zonen en eene dochter, toen hij op eenen avond, dat het zeer koud was, en de sneeuwvlokken door de lucht vlogen, alleen van zijnen vriend, den houtvester in het bosch, gekomen was; aan het einde van hetzelve, in eene hut, niet ver van *Schoonendaal*, vond hij eenen knaap, die bij deszelfs overledenen vader zat, en bitter weende; hij sprak hem aan met medwarigheid, nam hem in zijne woning op, werd zijn vader en leeraar, en gaf in de opvoe-

ding van dezen jongeling, welke met het beste gevolg bekroond werd, het heerlijkst bewijs, hoe hij de weldaden vergold, die barmhartige menschenvrienden eens aan hem bewezen hadden.

Plank II no VII

L